



Memorandum 2024-1

Tijdelijk thuis?

*De positie van Oekraïense
vluchtelingen in Nederland*

Memorandum 2024-1

Tijdelijk thuis?

*De positie van Oekraïense
vluchtelingen in Nederland*

WODC

Memorandum

De reeks Memorandum omvat de rapporten van onderzoek dat door en in opdracht van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum is verricht. Opname in de reeks betekent niet dat de inhoud van de rapporten het standpunt van de Minister van Justitie en Veiligheid weergeeft.

Inhoud

1	Tijdelijk thuis? Schets van de context, beschrijvende resultaten en conclusies	6
	<i>Sanne Noyon & Mieke Maliepaard</i>	
1.1	Brede groep Oekraïense vluchtelingen in Nederland	8
1.2	Blik op Nederland	8
1.3	Gemeentelijke opvanglocaties bieden minder steun	9
1.4	Vaak aan het werk maar precare positie	9
1.5	Kwetsbare (psychische) gezondheid	10
1.6	In conclusie: de prijs van tijdelijkheid?	10
2	Demografie	12
	<i>Ben van Enk & Vardan Barsegyan</i>	
2.1	Meerderheid verbleef voor de oorlog in Zuid- en Oost-Oekraïne	12
2.2	Groot deel Oekraïense vluchtelingen arriveerde in eerste maanden na invasie	12
2.3	Relatief veel vrouwen onder Oekraïense vluchtelingen	14
2.4	Oekraïense vluchtelingen hebben vaak zowel een partner als kinderen	15
2.5	Wens om gezinsleden naar Nederland te laten komen	16
3	Vluchtgeschiedenis en verblijfsintenties	18
	<i>Samir Mustafa Negash</i>	
3.1	Reisduur relatief kort	18
3.2	De meesten binnen een maand na vertrek uit Oekraïne in Nederland	19
3.3	Beeld van Nederland en omgang met vluchtelingen belangrijk bij keuze voor Nederland als bestemming	19
3.4	De komende tijd van plan in Nederland te blijven	20
4	Wonen	23
	<i>Kasper Otten</i>	
4.1	De meerderheid verblijft in gemeentelijke opvanglocaties	23
4.2	Opvang in gastgezinnen neemt af met de tijd	24
4.3	Gastgezin vooral gevonden via familie, vrienden, of kennissen	25
4.4	Veel variatie in de vorm van gemeentelijke opvang	25
4.5	Ruim de helft wil verhuizen, het liefst naar een eigen woonruimte	26
4.6	Ondanks verhuiscens is er over het algemeen een hoge woontevredenheid	26
4.7	Meer ervaren ondersteuning bij gastgezinnen dan bij gemeentelijke opvanglocaties	28
5	Arbeidsmarkt	29
	<i>Ben van Enk</i>	
5.1	Oekraïense vluchtelingen in eerste jaren veel vaker aan het werk dan statushouders	29
5.2	Bijna een vijfde van de beroepsbevolking is werkloos	30
5.3	Ruim de helft werkt voltijd, deel wil meer werken	31
5.4	Vaste contracten schaars, bijna een kwart is oproepkracht	32
5.5	Groot deel werkt onder niveau	33
5.6	Baan meestal gevonden via familie en vrienden	34
5.7	Gemiddeld hoge werktevredenheid, lager voor universitair opgeleiden	35
5.8	Ruim drie op de tien meldt slechte arbeidsomstandigheden	36
5.9	Meerderheid kan rondkomen, zonder werk is rondkomen lastiger	37

6	Gezondheid	39
	<i>Kasper Otten</i>	
6.1	Velen ervaren een matig tot slechte gezondheid	39
6.2	Minder goede psychische gezondheid en relatief veel slaapproblemen	39
6.3	Werk, geldzaken, en taalbarrières zijn de voornaamste bronnen van stress	40
6.4	Vrouwen hebben een slechtere gezondheid dan mannen	42
6.5	Het zorggebruik in Nederland ligt relatief laag	42
7	Sociale contacten en taal	43
	<i>Vardan Barsegyan</i>	
7.1	Nederlandse taalbeheersing beperkt, vooral onder ouderen	43
7.2	Veel sociale contacten met Oekraïners, minder met Nederlanders	44
7.3	Meer contact met Nederlanders gewenst	45
7.4	Relatief veel sociale eenzaamheid	46
8	Discriminatie en institutioneel vertrouwen	48
	<i>Vardan Barsegyan</i>	
8.1	Een op de zes ervoer discriminatie door Nederlanders	48
8.2	Vier op de tien ervaart institutionele discriminatie	48
8.3	Veel vertrouwen in Nederlandse instituties	50
8.4	Positief beeld van omgang met migranten in Nederland	51
	Literatuur	53
Bijlage 1	Methodologische verantwoording	59
Bijlage 2	Variabelenoverzicht	62

1 Tijdelijk thuis? Schets van de context, beschrijvende resultaten en conclusies

Sanne Noyon en Mieke Maliepaard

Sinds de Russische inval op 24 februari 2022 zijn miljoenen Oekraïners op de vlucht geslagen. Veel van hen zijn terechtgekomen in Polen, Duitsland en Tsjechië (UNHCR, 2024). Ook Nederland vangt een grote groep Oekraïners op. Op 13 september 2024 waren er zo'n 115.000 Oekraïense vluchtelingen geregistreerd in Nederland (Rijksoverheid, 2024a). De Oekraïense vluchtelingen vormen voor Nederland een van de omvangrijkste vluchtelingengroepen in de afgelopen 25 jaar; ter vergelijking, tussen 2014 en 2017 ontvingen zo'n 61.000 Syrische vluchtelingen een verblijfsvergunning (Maliepaard et al. 2018). Oekraïense vluchtelingen worden, anders dan andere vluchtelingen, opgevangen onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB), en doorlopen niet de reguliere asielprocedure. Als gevolg hiervan hebben Oekraïense vluchtelingen in de Nederlandse samenleving een andere positie dan andere vluchtelingen (zie pagina 7 voor een overzicht).

In het huidige onderzoek wordt op basis van een enquête onder meer dan 3.000 Oekraïense vluchtelingen in kaart gebracht hoe zij hun weg vinden in Nederland. We richten ons hierbij expliciet op terreinen waarbij de RTB van invloed is, zoals wonen en werk. Daarnaast brengen we thema's in kaart waarvan bekend is dat ze van belang zijn voor het welzijn en de participatie van vluchtelingen, zoals (mentale) gezondheid, sociale contacten en taal.

Het onderzoek laat zien dat Oekraïense vluchtelingen, ondanks de tijdelijkheid van hun verblijf, sterk gericht zijn op Nederland. Zij participeren in hoge mate op de arbeidsmarkt, willen de Nederlandse taal leren en stabielere banen en huizen vinden. Tegelijk geldt dat de leefsituatie van veel mensen precair is, met banen aan de onderkant van de arbeidsmarkt, slechte (mentale) gezondheid, zeer beperkte taalvaardigheid en een grote afhankelijkheid van Gemeentelijke Opvanglocaties voor Oekraïense Ontheemden (GOO).

Hieronder schetsen we op hoofdlijnen de belangrijkste uitkomsten van het onderzoek en de implicaties daarvan. In de hoofdstukken 2 t/m 8 is meer gedetailleerde informatie te vinden over de demografische samenstelling van de groep, hun vluchtgeschiedenis en verblijfsintenties, wonen, werk, gezondheid, sociale contacten en discriminatie en vertrouwen in Nederlandse instituties. Het doel van dit rapport is in eerste instantie om een beeld te schetsen van de Oekraïense groep als geheel. Waar er opvallende verschillen zijn binnen de groep worden uitsplitsingen gemaakt (bijvoorbeeld naar mannen en vrouwen, naar leeftijd, of opleidingsniveau). Om de resultaten in context te kunnen plaatsen, worden in dit rapport regelmatig vergelijkingen gemaakt met de algemene Nederlandse bevolking, of met andere (vluchtelingen)groepen. Syriërs vormen de meest recente omvangrijke vluchtelingengroep in Nederland, en WODC, SCP, CBS en RIVM hebben in het verleden een soortgelijk onderzoek uitgevoerd onder deze groep (zie Box 1.1). Om die reden wordt regelmatig de vergelijking met Syrische vluchtelingen in Nederland gemaakt, waarbij we gebruikmaken van informatie verzameld kort nadat zij een verblijfsvergunning kregen in Nederland (zie Dagevos et al. 2018). Hierbij is het van belang dat Syriërs niet alleen onder het reguliere asielbeleid vielen (zie pagina 7),

maar dat de samenstelling van deze groep ook anders is en dat zij in een andere periode naar Nederland kwamen.

Figuur 1.1 De situatie van Oekraïense vluchtelingen in vergelijking met andere vluchtelingengroepen



Oekraïense vluchtelingen

Oekraïense vluchtelingen in Nederland vallen onder de **Richtlijn Tijdelijke Bescherming** (RTB), een Europese richtlijn die inhoudt dat zij recht hebben op onder andere verblijf, huisvesting en onderwijs (voor minderjarigen) zonder dat zij de gebruikelijke asielprocedure hoeven te doorlopen¹. De RTB is sinds het begin van de oorlog een aantal keer verlengd en is op dit moment vastgesteld tot en met 4 maart 2026².

Veel gemeentes hebben **gemeentelijke opvanglocaties** opgericht waar Oekraïense vluchtelingen worden opgevangen. Oekraïense vluchtelingen kunnen zich zelf melden bij een gemeente. Er zijn ook mensen woonachtig bij gastgezinnen of in zelfstandige woonruimtes³.

Onder de RTB hebben mensen het recht om **meteen na aankomst** in Nederland in loondienst te werken zonder tewerkstellingsvergunning⁴.

Oekraïense vluchtelingen hebben **geen toegang tot het inburgeringsprogramma en bijbehorend taalonderwijs**. Veel gemeentes bieden wel taalcursussen aan maar deze zijn niet verplicht en er zijn verschillen tussen gemeentes in het aanbod en niveau⁵.

Oekraïense vluchtelingen vallen onder de **Regeling medische zorg ontheemden** (RMO). Zij betalen hiervoor geen premie of eigen risico. De RMO dekt basiszorg en een aantal specifieke soorten zorg⁶.



Andere vluchtelingengroepen

Vluchtelingen die naar Nederland komen, vragen **asiel** aan bij de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND). Nadat hun aanvraag is ingewilligd, ontvangen zij een tijdelijke verblijfsvergunning voor vijf jaar. Daarna komen zij onder voorwaarden in aanmerking voor een verblijfsvergunning voor onbepaalde tijd en Nederlanderschap⁷.

Tijdens de behandeling van hun aanvraag verblijven asielzoekers op een **asielzoekerscentrum** (of andere opvanglocatie) van het COA met asielzoekers uit andere landen⁸. Statushouders kunnen niet zelf kiezen waar zij gaan wonen maar worden door het COA gekoppeld aan een gemeente⁹, waar zij een woning toegewezen krijgen. Dit is in de regel een sociale huurwoning.

Asielzoekers mogen werken **vanaf 6 maanden** nadat hun aanvraag in behandeling is genomen en na toekenning van een tewerkstellingsvergunning. Statushouders hebben dezelfde rechten op de arbeidsmarkt als Nederlanders¹⁰, hoewel zij de eerste periode in Nederland vaak intensief bezig zijn met het inburgeringsprogramma.

Statushouders **moeten een inburgeringsexamen inclusief taalexamen afleggen**. Het inburgeringsprogramma bereidt hen hierop voor¹¹.

Het **COA is verantwoordelijk** voor de organisatie en financiering van medische zorg aan asielzoekers¹². Statushouders hebben dezelfde rechten en plichten als Nederlanders en sluiten dus een zorgverzekering af¹³.

Noot:

¹ Expertisecentrum Europees Recht. [Tijdelijke beschermingsrichtlijn](#).

² IND. [Richtlijn Tijdelijke Bescherming Oekraïne](#).

³ RefugeeHelp. [Een eigen huis huren of kopen in Nederland](#).

⁴ Rijksoverheid. [Werk en inkomen voor vluchtelingen uit Oekraïne](#).

⁵ Van Eldik et al. [Derde Monitor Taalonderwijs volwassen Oekraïense ontheemden](#).

⁶ RefugeeHelp. [Je hebt recht op zorg via de RMO](#).

⁷ IND. [Asiel onbepaalde tijd aanvragen in Nederland](#).

⁸ COA. [Opvang in verschillende soorten asielzoekerscentra](#).

⁹ COA. [Huisvesting van statushouders](#).

¹⁰ Rijksoverheid. [Mogen asielzoekers werken?](#)

¹¹ Rijksoverheid. [Wet inburgering 2021](#).

¹² Rijksoverheid. [Hoe is de gezondheidszorg van asielzoekers geregeld?](#)

¹³ VluchtelingenWerk. [Hoe zit het nou écht: krijgen vluchtelingen alles gratis?](#)

Box 1.1 Meer over het onderzoek

Deze publicatie verschijnt in het kader van het onderzoeksprogramma Longitudinaal Onderzoek Cohort Oekraïense Vluchtelingen (LOCOV), een samenwerking van WODC met de Erasmus Universiteit Rotterdam, het RIVM en het CBS. Een belangrijk onderdeel van dit onderzoeksprogramma is een grootschalig surveyonderzoek onder Oekraïense vluchtelingen in Nederland. In totaal hebben 3.460 mensen een vragenlijst ingevuld over verschillende aspecten van hun leven in Nederland en hun achtergrond in Oekraïne. Voor het onderzoek is door het CBS een representatieve steekproef getrokken van mensen met de Oekraïense nationaliteit van 15 jaar en ouder die zich tussen 24 februari 2022 en 1 juli 2023 in Nederland gevestigd hadden. Deze mensen hebben de vragenlijst ingevuld tussen oktober 2023 en februari 2024, toen zij tussen de 3 en 24 maanden in Nederland waren. Uitspraken in dit onderzoek kunnen worden gegeneraliseerd naar deze populatie. Gedetailleerde informatie over de methodologie is te vinden in de bijlage.

De voorliggende publicatie is beschrijvend van aard. In 2025 verschijnt een vervolgstudie waarin de gevolgen van de work first versus settle first benadering verder worden uitgediept. Daarnaast volgt in 2025 een tweede ronde dataverzameling onder dezelfde groep Oekraïense vluchtelingen zodat we over de tijd kunnen volgen hoe het met deze groep gaat. Meer informatie over LOCOV en eerdere publicaties is te vinden op de [LOCOV website](#).

Sinds 2017 loopt een panelstudie onder Syrische statushouders in Nederland, vergelijkbaar in opzet en onderzochte thematiek en met waar mogelijk overeenkomende vragenlijsten (zie de [projectpagina](#)). Hiervoor vindt de vierde en laatste dataverzamelingsronde eind 2024 plaats. Op basis van dit onderzoek zijn over de jaren verschillende publicaties verschenen.

1.1 Brede groep Oekraïense vluchtelingen in Nederland

In het onderzoek kijken wij naar Oekraïense vluchtelingen in Nederland van 15 jaar en ouder. Deze groep bestaat voor twee derde uit vrouwen. Dit is waarschijnlijk deels te wijten aan de algemene mobilisatie in Oekraïne en het daaraan gerelateerde uitreisverbod voor mannen tussen 18 en 60 jaar – onder jongeren ligt het aandeel mannen inderdaad hoger. Dit betekent ook dat een deel van de Oekraïense vrouwen in Nederland hun partner in Oekraïne heeft achtergelaten. Oekraïense vluchtelingen vormen vergeleken met de algemene Nederlandse bevolking een relatief jonge groep. Vergeleken met andere vluchtelingengroepen in Nederland zijn Oekraïners juist wat ouder. Oekraïense vluchtelingen in Nederland zijn relatief hoogopgeleid – de helft volgde in Oekraïne een universitaire studie (zie ook van Enk et al. 2024). Meer dan de helft van de Oekraïners geeft aan het Engels redelijk of goed te beheersen. De Engelse spreekvaardigheid is op dit moment een stuk hoger dan de Nederlandse, maar tegelijkertijd spreekt ongeveer een derde van de groep ook geen Engels.

1.2 Blik op Nederland

Onder de RTB mogen Oekraïners zich vrij vestigen in EU-landen. Het positieve beeld dat mensen hadden van Nederland en de manier waarop hier met vluchtelingen omgegaan wordt, waren belangrijk in de keuze voor Nederland. De positieve verwachtingen lijken grotendeels beantwoord te worden; Oekraïense vluchtelingen geven Nederland een rapportcijfer van een 8,7. Het vertrouwen in Nederlandse

instituten ligt veel hoger dan onder de algemene Nederlandse bevolking. Hoewel de bescherming die Oekraïners in Nederland genieten onder de RTB vooralsnog tijdelijk is, laten onze resultaten zien dat een deel van hen langer in Nederland zou willen blijven. Driekwart gaf in het onderzoek aan de komende twee jaar in Nederland te willen blijven. Momenteel is de oorlog in Oekraïne nog in volle gang. Mocht de situatie in Oekraïne veranderen, en het veilig zijn om terug te keren, dan wil 22% van die groep terugkeren, en 30% niet. De helft twijfelt of ze dan terug zouden willen keren. Twee derde van de mensen met een partner in Oekraïne zou deze ook graag in de toekomst laten overkomen. Het is vooralsnog onduidelijk wat er gebeurt wanneer de RTB afloopt in 2026: zal meer langdurige vestiging in Nederland voor Oekraïense vluchtelingen mogelijk zijn, en wat zou dit betekenen voor hun rechten op terreinen als gezinshereniging, huisvesting en aanspraak op sociale voorzieningen?

1.3 Gemeentelijke opvanglocaties bieden minder steun

Onze resultaten laten zien dat twee derde van de Oekraïense vluchtelingen in Nederland woonachtig is op een Gemeentelijke Opvanglocatie voor Oekraïense Ontheemden (GOO). Een kwart woonde op enig moment bij een gastgezin. Dit geldt vooral voor degenen die kort na de start van het conflict naar Nederland kwamen. Op het moment dat de vragenlijst werd afgenomen, eind 2023, gold dit nog slechts voor 8%. Het verblijf bij gastgezinnen is vrij uniek voor de Oekraïense groep, en deze vorm van opvang wordt door hen over het algemeen zeer positief beoordeeld. Mensen hebben bij gastgezinnen op veel terreinen hulp gehad, bijvoorbeeld als het gaat om emotionele steun, maar ook het nemen van bureaucratische hordes. Op GOO-locaties wordt vrijwel op alle terreinen minder ondersteuning ervaren. Gastgezinnen lijken daarmee een waardevolle (tijdelijke) aanvulling op institutionele opvanglocaties. Veel Oekraïners hebben de wens om te verhuizen naar een eigen woonruimte. Anders dan vluchtelingen met een asielvergunning hebben Oekraïners onder de RTB geen toegang tot sociale huurwoningen (RefugeeHelp, 2024b), en zijn zij dus aangewezen op huur in de privésector. Slechts een op de tien Oekraïners woont zelfstandig. Het feit dat GOO's alleen Oekraïense vluchtelingen opvangen, betekent dat bewoners (afhankelijk van de locatie) vooral in contact zullen komen met andere Oekraïners; we zien dan ook dat Oekraïense vluchtelingen relatief veel sociale contacten hebben met landgenoten. Contact met Nederlanders komt nog minder van de grond. Dit is in zekere zin te verwachten voor een groep die nog maar kort in Nederland verblijft en de Nederlandse taal nog niet machtig is. Eenzaamheid en een gebrek aan sociale netwerken is een probleem dat veelvuldig signaleerd wordt onder vluchtelingengroepen (zie bijv. Bakker & Dagevos, 2017; Nooitgedagt, 2023); op dit moment lijkt dat minder te spelen bij Oekraïense vluchtelingen.

1.4 Vaak aan het werk maar precare positie

Direct na aankomst in Nederland kunnen Oekraïense vluchtelingen aan het werk, en velen doen dit ook. Familie, vrienden en andere relaties zijn een belangrijke manier om werk te vinden. De arbeidsparticipatie onder Oekraïense vluchtelingen in Nederland is zeer hoog vergeleken met die van vluchtelingen die de reguliere asielprocedure hebben doorlopen (statushouders): ruim de helft van de Oekraïners in Nederland heeft een baan terwijl van de statushouders die in 2021 een verblijfsvergunning kregen 15% na 18 maanden een baan had. Statushouders zijn de eerste jaren intensief bezig met inburgeren.

Hoewel de arbeidsmarktparticipatie relatief hoog is, wordt het arbeidspotentieel onder Oekraïners nog niet volledig benut. Een aanzienlijke groep Oekraïners die niet werkt, zou dat wel willen. Bovendien wil een deel graag meer uren werken. De arbeidsmarktpositie van werkende Oekraïense vluchtelingen is precair te noemen, met bijzonder veel tijdelijke contracten en werk waar het overgrote deel voor overgekwalficeerd is. Daarnaast meldt 32% een slechte arbeidsomstandigheid op hun werk, zoals zeer lange werktijden, en ervaren Oekraïners relatief vaak discriminatie op het werk. Deze bevindingen sluiten aan bij eerdere signalen dat de Oekraïense groep kwetsbaar is voor uitbuiting op de werkvloer (FairWork 2023; Mack et al., 2023). Desondanks zijn Oekraïners over het algemeen tevreden over hun werk: zij geven hun werk gemiddeld een 7,3.

1.5 Kwetsbare (psychische) gezondheid

Van eerdere vluchtelingengroepen weten we dat gezondheid – met name psychische gezondheid – een groot aandachtspunt is (Schellingerhout, 2011; Dagevos et al., 2018; Koudijs & Smal, 2022). Oekraïense vluchtelingen vormen hierop geen uitzondering. Maar liefst 58% ervaart in het algemeen een matig tot slechte gezondheid en 45% van de Oekraïners is mentaal ongezond, vergeleken met 14% van de algemene bevolking; vooral vrouwen rapporteren een minder goede gezondheid. Verder is er een aanzienlijke groep Oekraïners die (heel) veel slaapproblemen en stress ervaart. Slechts een klein deel van de Oekraïners met problemen bezoekt een psycholoog. Dit is ook bij andere vluchtelingengroepen gesignaleerd (bijv. Spijkerman & Uiters, 2020) en kan te maken hebben met obstakels in het verkrijgen van de juiste zorg, maar ook met taboes rondom mentale gezondheidsproblemen (Otten et al. 2023).

1.6 In conclusie: de prijs van tijdelijkheid?

Vluchtelingen hebben vaak te kampen met (mentale) gezondheidsproblemen, gevoelens van eenzaamheid en obstakels als taalproblemen die het moeilijk maken om volwaardig deel te nemen aan de Nederlandse maatschappij (zie bijv. Maliepaard et al., 2017; Dagevos et al., 2018). Uit dit onderzoek blijkt dat deze problemen ook spelen bij Oekraïense vluchtelingen in Nederland. Toch zijn er ook belangrijke verschillen met andere vluchtelingengroepen. Ten eerste valt de relatief hoge arbeidsmarktparticipatie onder Oekraïense vluchtelingen op, zeker in aanmerking genomen dat de Nederlandse spreekvaardigheid in de groep zeer laag is. Vergeleken met andere vluchtelingengroepen zijn Oekraïners veel sneller in grote getalen aan het werk, iets wat mogelijk is dankzij de RTB. De hoge arbeidsparticipatie onder Oekraïense vluchtelingen is goed nieuws gezien de krapte op de arbeidsmarkt, en ook voor de vluchtelingen zelf. Niet kunnen werken of op een andere manier deelnemen aan de maatschappij kan leiden tot gevoelens van verveling of psychische problemen, en ook op langere termijn de participatie belemmeren (Huijnk et al., 2021). Mogelijk is er ook een keerzijde aan de hoge arbeidsmarktparticipatie. Andere vluchtelingengroepen zijn in de eerste jaren na het verkrijgen van een verblijfsstatus vooral bezig met inburgeren en mede daarom minder aan het werk. Het inburgeringsprogramma is gericht op het leren van de Nederlandse taal en cultuur en vormt een voorbereiding op participatie in de Nederlandse maatschappij. Oekraïense vluchtelingen hebben geen toegang tot het inburgeringsprogramma, en het taalaanbod voor deze groep is voornamelijk in veel gemeentes beperkt (Van Eldik et al., 2023). De

tijd zal leren of deze *work first* benadering (meteen aan het werk) op de lange termijn beter zal uitpakken voor de Oekraïense vluchtelingen zelf en de Nederlandse maatschappij dan de in het Nederlandse migratiebeleid gebruikelijke *settle first* aanpak (eerst inburgeren). Fungeert arbeidsmarktparticipatie voor Oekraïners als opstap naar betere banen en integratie in bredere zin? Of wreekt zich het gebrek aan inburgering op de langere termijn?

Een ander belangrijk verschil tussen Oekraïners en andere vluchtelingengroepen is de tijdelijkheid van het verblijfsperspectief. Wanneer asielzoekers in de reguliere procedure een status krijgen, is dit voor vijf jaar, waarna deze omgezet kan worden in een permanente vergunning. Voor Oekraïners geldt dat de tijdelijke bescherming voor een veel kortere periode recht op verblijf geeft. Sinds de totstandkoming van de RTB is deze al verschillende keren verlengd – meest recentelijk in juni 2024 (Rijksoverheid, 2024b) – en op het moment van schrijven is de RTB vastgesteld tot en met maart 2026. Hoe de situatie daarna zal zijn voor de duizenden Oekraïners in Nederland is op dit moment onduidelijk. Die onduidelijkheid leidt tot problemen op allerlei terreinen (Adviesraad Migratie, 2023; De Gruyter et al., 2024) en het is aannemelijk dat dit zijn weerslag zal hebben op Oekraïense vluchtelingen. Oekraïners nemen nu al veelvuldig deel aan het arbeidsproces, kinderen gaan naar Nederlandse scholen, en ook als de oorlog in Oekraïne voorbij zou zijn, twijfelt een grote groep over terugkeer. Naarmate het verblijf in Nederland langer duurt, neemt de gerichtheid op Nederland steeds verder toe (Kok et al., 2024). Dit onderzoek laat zien dat een meerderheid van de Oekraïense vluchtelingen graag meer Nederlands zou willen leren, meer contacten zou willen met Nederlanders, en zelfstandig wil wonen. Maar het beperkte verblijfsperspectief maakt het moeilijk om plannen te maken en te investeren, zowel voor Oekraïners zelf als voor werkgevers en gemeentes die niet weten of de mensen die zij aannemen of waar zij woningen voor zoeken en taalcursussen voor opzetten hier over een paar jaar nog zullen zijn. Tegelijkertijd betekent niet investeren op dit moment dat Oekraïense vluchtelingen na een mogelijke nieuwe verlenging van de RTB – of een permanentere oplossing – een grotere achterstand zullen hebben dan noodzakelijk.

2 Demografie

Ben van Enk & Vardan Barsegyan

2.1 Meerderheid verbleef voor de oorlog in Zuid- en Oost-Oekraïne

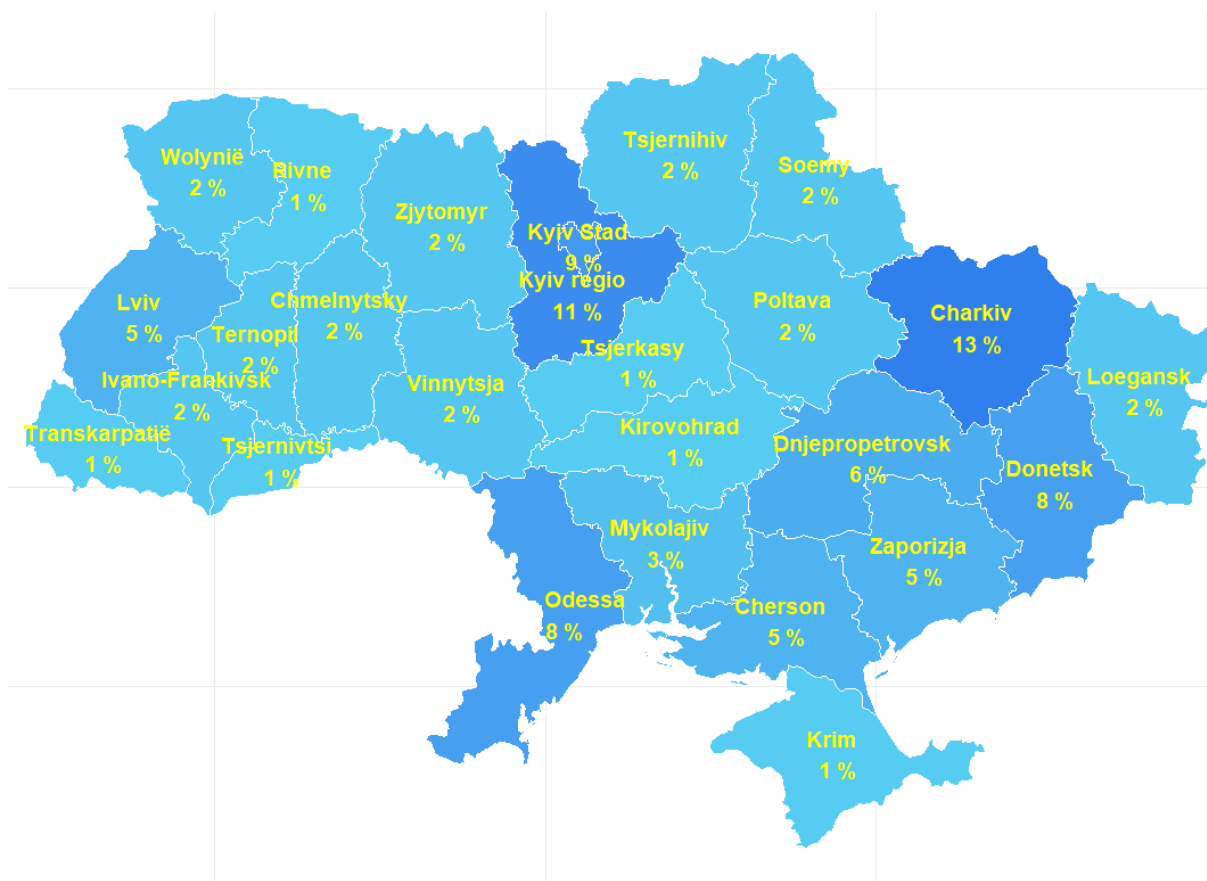
Oekraïense vluchtelingen in Nederland komen uit heel Oekraïne (figuur 2.1). De meeste van hen woonden voordat de oorlog uitbrak in oblasten (provincies) in Zuid- en Oost-Oekraïne die nabij de frontlinie liggen en in sommige gevallen (gedeeltelijk) geannexeerd zijn door Rusland.¹ In totaal woonde 21% voor de oorlog in de (gedeeltelijk) bezette zuidelijke en oostelijke oblasten Cherson, Zaporizja, Donetsk, Loehansk, en de Krim; 33% komt uit regio's nabij de frontlinie, namelijk Odessa, Mykolajiv, Dnjepropetrovsk, Charkov en Soemy. Grote groepen komen verder uit het oblast Kyiv en Kyiv stad (20%), en Lviv (5%) in het westen. Van de Oekraïense vluchtelingen woonde 1% niet in Oekraïne voor de oorlog.

2.2 Groot deel Oekraïense vluchtelingen arriveerde in eerste maanden na invasie

Een meerderheid van de Oekraïense vluchtelingen is in de eerste twintig weken (tussen 24 februari en 14 juli 2022) na de Russische invasie naar Nederland gekomen (figuur 2.2 a en b). In de eerste twintig weken kwamen er in verhouding weinig mannen naar Nederland. Terwijl in de eerste twintig weken van de oorlog nog ongeveer drie tiende van de Oekraïense vluchtelingen man was, geldt dit voor ongeveer vier tiende van de Oekraïense vluchtelingen ná 14 juli 2022.

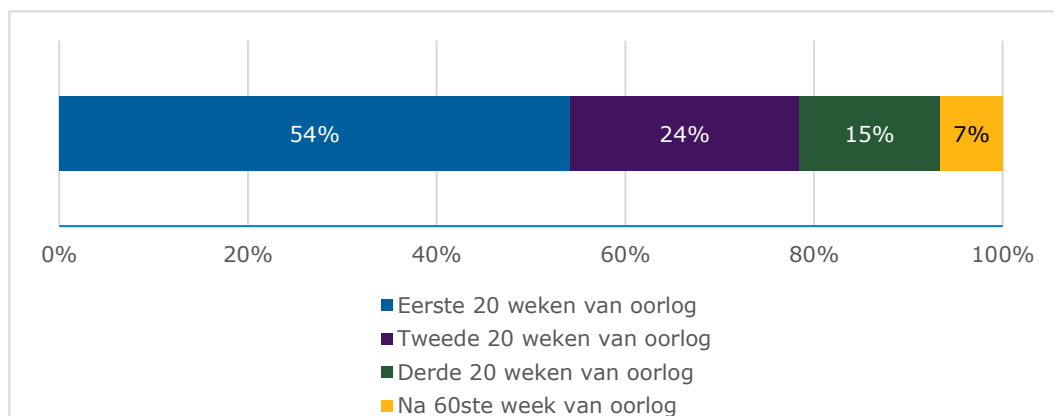
¹ De frontlinie is gebaseerd op de gegevens van The Institute for the Study of War (2024) op 19 september 2024.

Figuur 2.1 Herkomstregio voor de oorlog

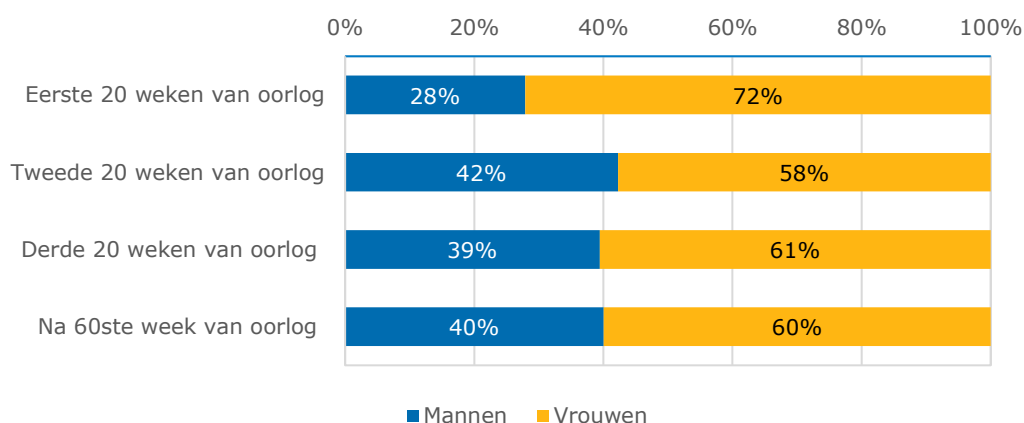


Noot: de namen van de regio's zijn afkomstig van het portaal van het ministerie van Buitenlandse Zaken: <https://www.nederlandwereldwijd.nl/reisadvies/oukraiue>. Alle Oekraïense vluchtelingen in Nederland vormen samen 100%. De percentages op de kaart geven aan welk aandeel van de Oekraïense vluchtelingen in Nederland afkomstig is uit specifieke Oekraïense regio's.

Figuur 2.2a Wanneer kwamen Oekraïense vluchtelingen aan in Nederland?



Figuur 2.2b Aandeel mannen en vrouwen per aankomstperiode



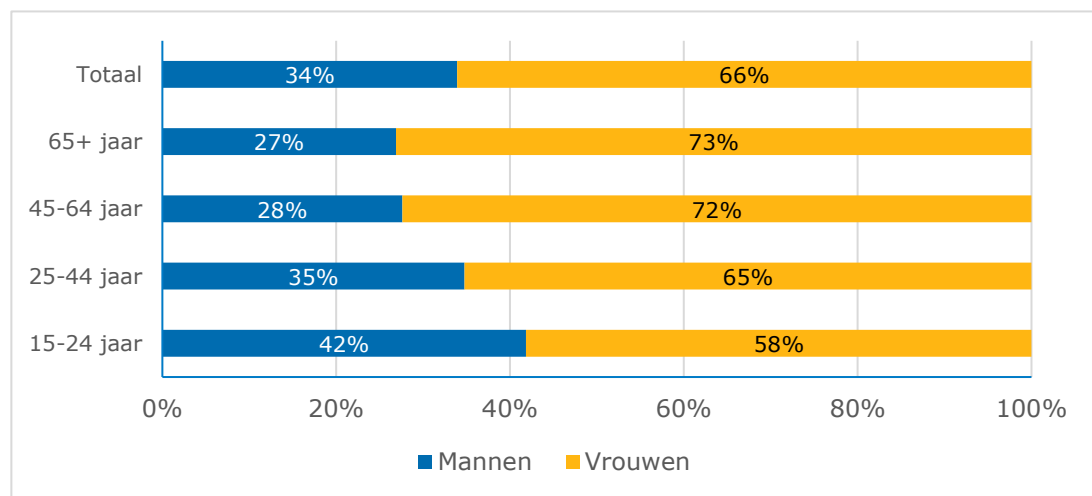
2.3 Relatief veel vrouwen onder Oekraïense vluchtelingen

Van asielzoekers die in dezelfde periode aankwamen, weten we uit registerinformatie dat zij voor een relatief groot deel (71%) bestaan uit mannen. Bij Oekraïense vluchtelingen ligt dit anders: onder hen is ongeveer een derde man en twee derde vrouw (figuur 2.3). Ook wat betreft leeftijd is de samenstelling van de groep Oekraïense vluchtelingen anders vergeleken met asielzoekers. Zo zijn er nauwelijks 65-plussers (1%) en veel jongeren tussen de 15 en 24 jaar (36%) onder recente asielzoekers. Onder Oekraïense vluchtelingen is er een grotere groep ouderen en een relatief kleinere groep jongeren aanwezig (figuur 2.4). Tegelijkertijd zijn er nog altijd relatief weinig ouderen onder Oekraïense vluchtelingen (7%) vergeleken met de algemene Nederlandse bevolking en de Oekraïense bevolking. In beide landen is namelijk 20% 65 jaar en ouder (CBS, 2024b; United Nations Population Fund [UNFPA], 2024). Recent onderzoek laat dan ook zien dat relatief weinig ouderen weg zijn gevlucht uit Oekraïne (Van Tubergen et al., 2023). Ouderen zijn vaker intern ontheemd, dit betekent dat ze vaker binnen Oekraïne op de vlucht zijn (OECD, 2024). Gezondheidsproblemen kunnen hierin een rol spelen (Spörlein et al., 2020). Bovendien

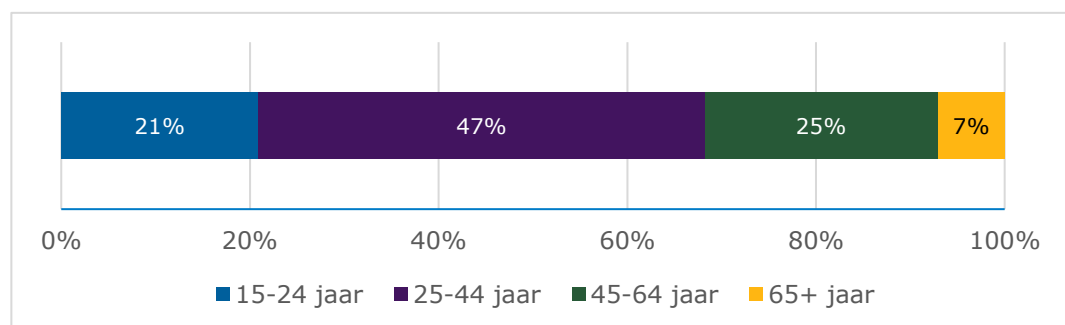
is de prikkel om op een jongere leeftijd te migreren vaak groter omdat jongeren een mogelijk langer vooruitzicht hebben in het bestemmingsland.

Als we naar de combinatie van geslacht en leeftijd kijken (figuur 2.3), valt het op dat er relatief veel mannen zijn in de jongste leeftijdscategorie van 15 t/m 24 jaar. Dit heeft naar alle waarschijnlijkheid ermee te maken dat er een uitreisverbod is voor mannen tussen de 18 en 60 jaar, dat dus niet geldt voor jongens onder die leeftijd (Rijksoverheid, 2024b).

Figuur 2.3 Geslachts- en leeftijdsverdeling



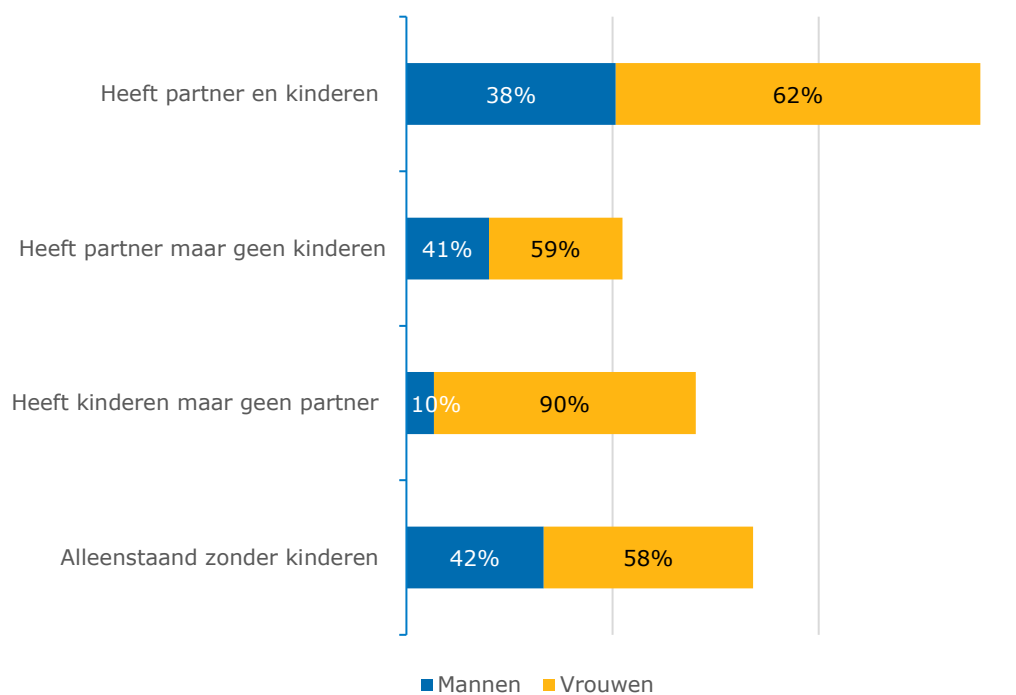
Figuur 2.4 Leeftijdsverdeling



2.4 Oekraïense vluchtelingen hebben vaak zowel een partner als kinderen

Wat betreft gezinssamenstelling, onderscheiden we vier verschillende groepen op basis van de vraag of Oekraïense vluchtelingen een partner en/of kinderen hebben (figuur 2.5). Dit is inclusief partners en kinderen die nog in Oekraïne of een derde land verblijven. Hier zien we dat Oekraïense vluchtelingen het vaakst zowel een partner als kinderen hebben. Een vijfde heeft kinderen, maar geen partner, en is dus alleenstaand ouder. Opvallend is dat dit in negen van de tien gevallen alleenstaande moeders zijn. De groep alleenstaande ouders is onder Oekraïense vluchtelingen (20%) veel groter ten opzichte van Syrische statushouders (3%) in hun eerste jaren na het krijgen van een vluchtelingenstatus (Maliepaard et al., 2023).

Figuur 2.5 Gezinssamenstelling en geslacht



Noot: van de Oekraïense vluchtelingen heeft 39% een partner en kinderen, 16% een partner maar geen kinderen, 20% kinderen maar geen partner, en 25% is alleenstaand zonder kinderen.

2.5 Wens om gezinsleden naar Nederland te laten komen

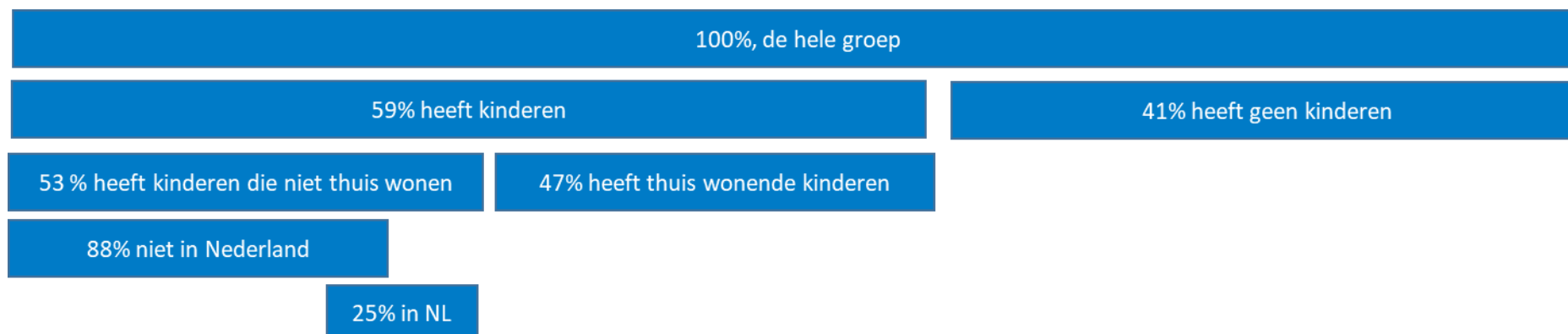
Voor een deel van de Oekraïense vluchtelingen geldt dat hun partner en kinderen bij hen in huis wonen, of elders in Nederland. In sommige gevallen bevinden partners en kinderen zich echter nog in Oekraïne, onder meer vanwege de mobilisatie, of zijn ze in een derde land. Voor partners is deze situatie weergegeven in figuur 2.6. Hier is te zien dat ongeveer drie kwart van de partners bij de respondent inwoont. Het merendeel van de partners die niet bij de respondent inwonen, woont in het buitenland. In veel gevallen gaat dit om Oekraïne. Van de mensen met een partner in het buitenland overweegt een grote meerderheid van 87% om die naar Nederland te halen. Als een partner de Oekraïense nationaliteit heeft, heeft die ook recht op Tijdelijke Bescherming. Het laten overkomen van een partner zonder de Oekraïense nationaliteit is niet altijd mogelijk (RefugeeHelp, 2024c).

Ook voor kinderen – gemiddeld heeft een Oekraïense vluchteling in Nederland er één – geldt dat ze zich niet altijd bij de ouders thuis of in Nederland bevinden (figuur 2.7). Bij de helft van de Oekraïense vluchtelingen met kinderen, wonen de kinderen niet thuis. Van deze groep bevindt een ruime meerderheid zich in het buitenland, meestal in Oekraïne. Onder 31% van de Oekraïense vluchtelingen met kinderen in het buitenland leeft de wens om ten minste één kind naar Nederland te laten komen.

Figuur 2.6 Partner



Figuur 2.7 Kinderen



Noot: het aandeel met kinderen in en buiten Nederland is hoger dan honderd procent, omdat voor één respondent met meerdere kinderen beide situaties kunnen gelden.

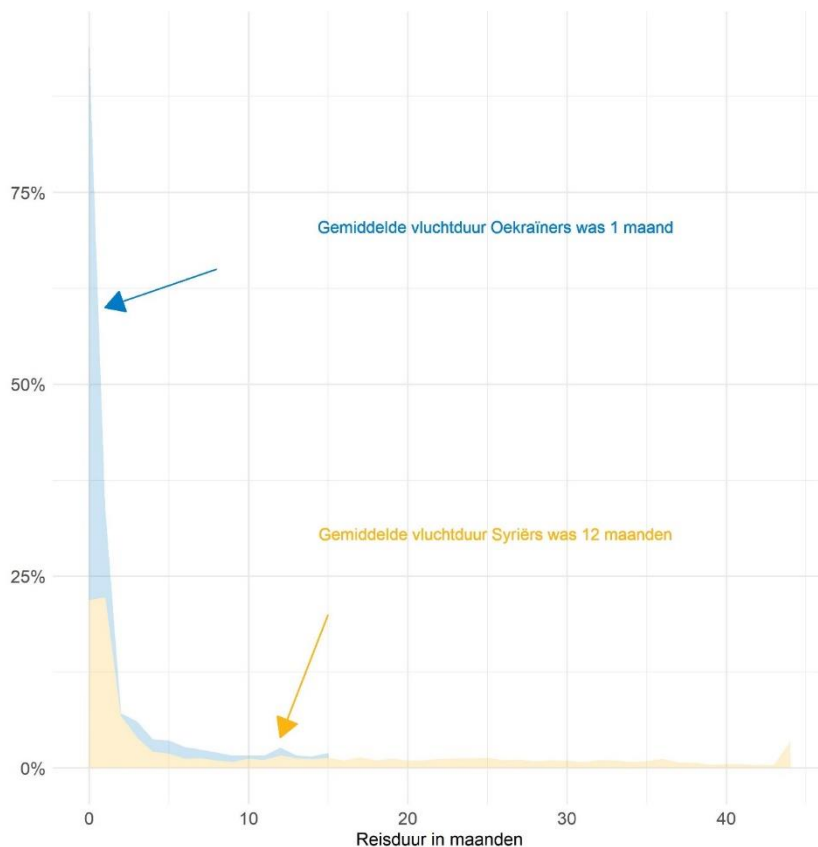
3 Vluchtgeschiedenis en verblijfsintenties

Samir Mustafa Negash

3.1 Reisduur relatief kort

De duur van de vlucht naar Nederland was onder Oekraïense vluchtelingen over het algemeen betrekkelijk kort. De meerderheid van de Oekraïners deed één maand of minder over hun reis, vanaf het moment dat zij Oekraïne verlieten tot hun aankomst in Nederland (80%). Oekraïense vluchtelingen mogen vrij door Europa reizen zonder visum, waardoor hun vluchtervaringen sterk af kunnen wijken van die van andere vluchtelingengroepen. Dit blijkt ook als we kijken naar de gemiddelde reisduur, die bij de Oekraïners 1 maand bedroeg (figuur 3.1), terwijl dit bijvoorbeeld bij Syriërs 12 maanden was (Maliepaard & Schans, 2018). Een kortere vluchtduur vermindert de blootstelling aan risico's die gepaard gaan met het vluchtproces, zoals mishandeling, afpersing of beroving (Maliepaard & Schans, 2018). Het recht om vrij door Europa te reizen, maakt Oekraïense vluchtelingen mogelijk een mobielere vluchtelingengroep, wat zich ook uit in het feit dat een aanzienlijk aandeel (37%) na de vlucht tussentijds minstens één keer is terug geweest naar Oekraïne.

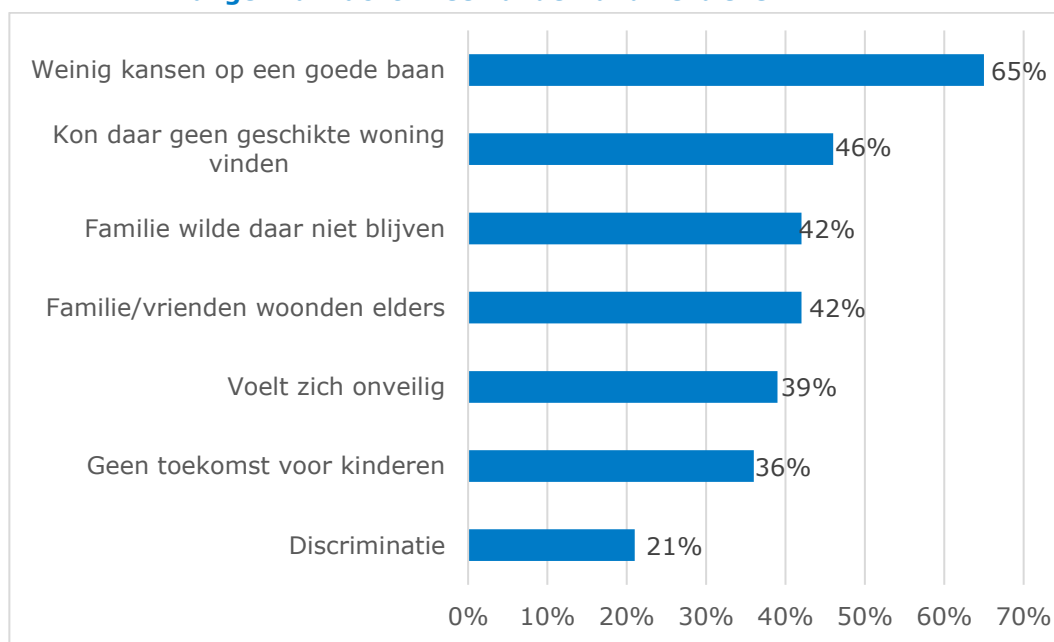
Figuur 3.1 Duur van de vlucht naar Nederland



3.2 De meesten binnen een maand na vertrek uit Oekraïne in Nederland

Onderweg naar Nederland verbleven sommige Oekraïense vluchtelingen tussentijds een kortere of langere periode in een ander land. Zoals figuur 3.2 toont, verbleef 20% van de Oekraïense vluchtelingen die uiteindelijk in Nederland worden opgevangen, na het verlaten van Oekraïne en voordat zij naar Nederland kwamen, meer dan een maand in een ander land. Deze landen zijn divers, met als top vijf Polen (47%), Duitsland (8%), Tsjechië (7%), gevolgd door Hongarije en Italië (beiden 4%). Hier hoort bij vermeld te worden dat velen in deze landen geen tijdelijke bescherming hebben aangevraagd. Dit suggereert dat deze landen door de Oekraïners die door migreerden naar Nederland voornamelijk werden gezien als tussenstation of tijdelijke bestemming, of dat zij mogelijk geen noodzaak zagen om in die landen bescherming aan te vragen, zelfs wanneer ze er langere tijd verbleven. Verschillende factoren hebben ertoe bijgedragen dat deze Oekraïners vervolgens door migreerden. Het gebrek aan kansen op een goede baan wordt met afstand het vaakst genoemd als een belangrijke of zeer belangrijke reden voor hun vertrek uit deze landen. Andere vaak genoemde beweegredenen die als (zeer) belangrijk worden beschouwd, zijn moeilijkheden met het vinden van een passende woning (46%), familieleden in een ander land (42%) of een wens van anderen in het gezin om door te migreren (42%).

Figuur 3.2 Redenen om door te migreren voor Oekraïners die een maand of langer na vlucht in een ander land verbleven

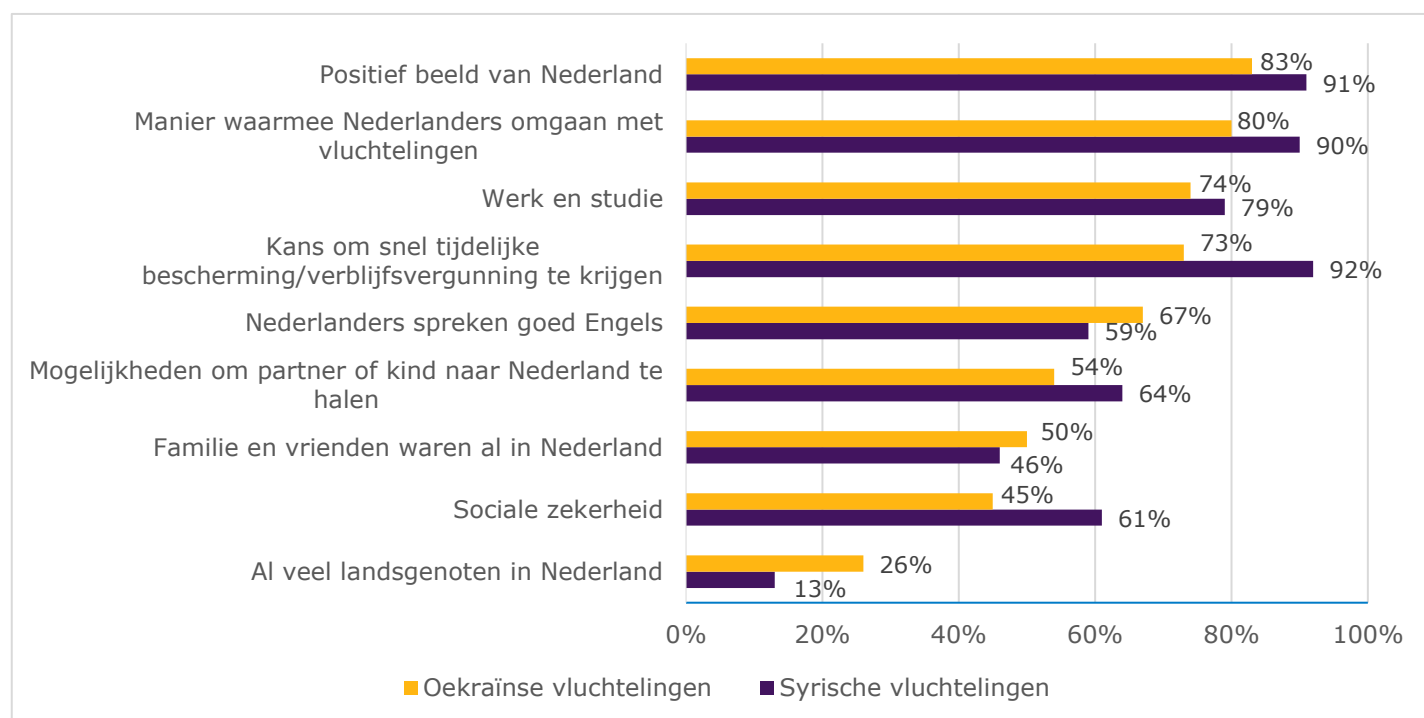


3.3 Beeld van Nederland en omgang met vluchtelingen belangrijk bij keuze voor Nederland als bestemming

Verschillende overwegingen kunnen een rol hebben gespeeld bij de keuze van Oekraïense vluchtelingen voor Nederland als bestemming. Aan de respondenten zijn tien mogelijke redenen voorgelegd voor de keuze om zich in Nederland te vestigen, waarbij zij gevraagd zijn aan te geven hoe belangrijk elke reden was voor hun keuze. De redenen die het vaakst als belangrijk of zeer belangrijk zijn aangemerkt, zijn het

positieve beeld van Nederland (83%, figuur 3.3) en de manier waarop hier met vluchtelingen wordt omgegaan (80%). De mogelijkheid om te werken of te studeren wordt door 74% van de respondenten als (zeer) belangrijk genoemd. Dat er al veel Oekraïners in Nederland wonen, wordt slechts door 26% genoemd, terwijl sociale zekerheid door 45% als (zeer) belangrijk wordt beschouwd voor hun keuze voor Nederland. Het relatieve belang dat gehecht wordt aan deze beweegredenen komt grotendeels overeen met de factoren die door Syrische statushouders, die tussen 2014 en medio 2016 een verblijfsvergunning ontvingen, werden aangemerkt als (zeer) belangrijke redenen om zich in Nederland te vestigen.² In vergelijking met de Syrische statushouders hechten Oekraïners meer waarde aan de aanwezigheid van landsgenoten, het feit dat Nederlanders goed Engels spreken, en sociale zekerheid. Naast deze redenen zou een eerder verblijf in Nederland een rol kunnen hebben gespeeld in de keuze om zich in Nederland te vestigen. Vóór 24 februari 2022 had 22% van de Oekraïners die in Nederland opgevangen wordt Nederland al eens bezocht. Dit was vooral het geval bij degenen die in de eerste 20 weken van de oorlog naar Nederland kwamen. Er zijn verschillende redenen waarom men voorheen Nederland al eens heeft bezocht. De meest voorkomende redenen voor een eerder bezoek waren toerisme (10%), gevolgd door familiebezoek (6%) en werk (5%).

Figuur 3.3 Beweegredenen om Nederland als bestemmingsland te kiezen



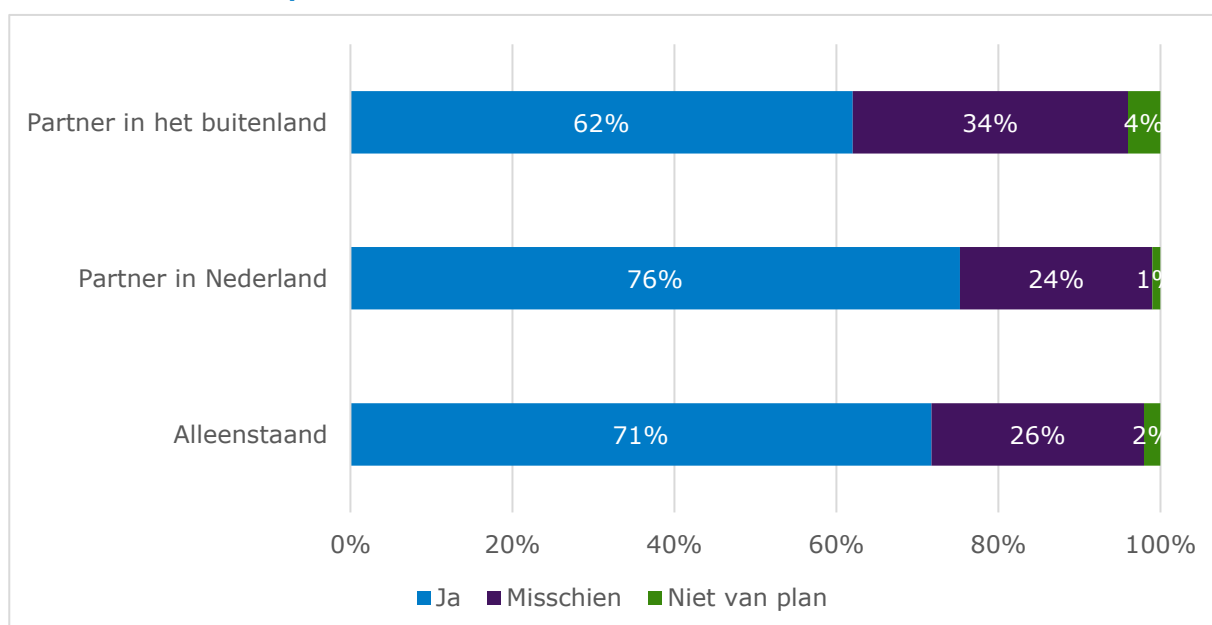
3.4 De komende tijd van plan in Nederland te blijven

Oekraïense vluchtelingen zijn over het algemeen tevreden met de Nederlandse samenleving en geven Nederland een rapportcijfer van 8,7, vergelijkbaar met de 8,5 die Syrische statushouders in 2017 gaven (Nooitgedagt, 2023). Dit geldt voor alle

² Bij de Syrische statushouders spelen mensensmokkelaars ook een rol in de uiteindelijke bestemming, maar dit is onder de Oekraïense bevrageden niet uitgevraagd.

leeftijdsgroepen, hoewel vooral oudere Oekraïense vluchtelingen bijzondere tevredenheid tonen over hun leven in Nederland. Een aanzienlijk deel van de Oekraïners die nu in Nederland verblijven, is van plan om ten minste de komende 24 maanden in het land te blijven (72%). Deze intentie lijkt niet af te hangen van hun herkomstregio in Oekraïne. Oekraïners afkomstig uit de door Rusland gewilde annexatiegebieden – zoals Zaporizja, Krim, Donetsk, Kherson en Luhansk – en uit gebieden die momenteel niet (deels) bezet zijn, tonen een vergelijkbare voorkeur om in Nederland te blijven.³ De intentie om in Nederland te blijven lijkt wel samen te hangen met of men een partner in het buitenland heeft (figuur 3.4). Oekraïners met een uitwonende partner in het buitenland twijfelen vaker aan hun verblijf in Nederland en geven minder vaak aan zeker de komende twee jaar in Nederland te willen blijven.

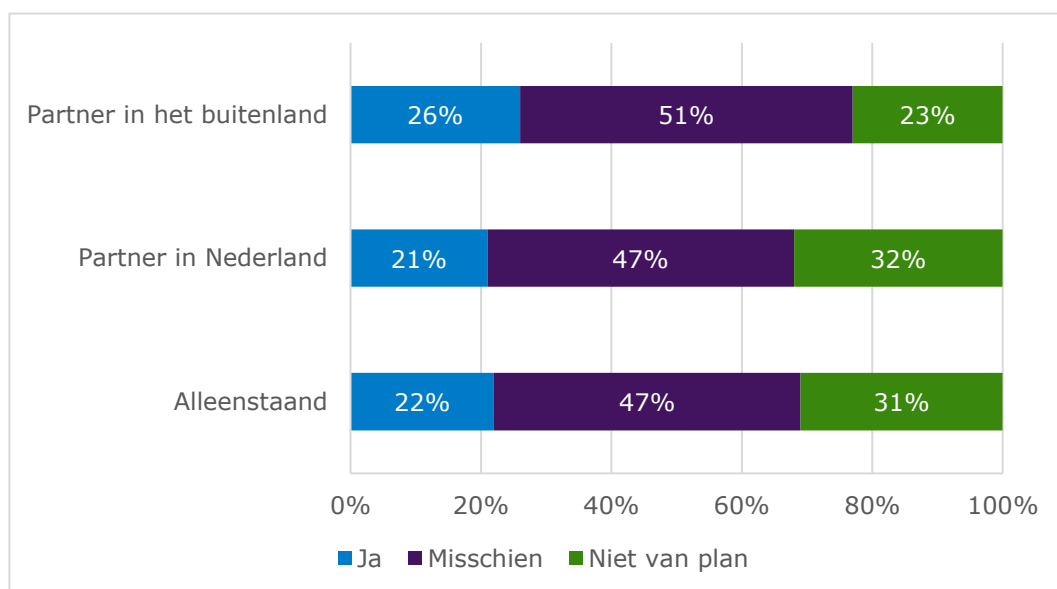
Figuur 3.4 Verbljfsintenties voor de komende twee jaar uitgesplitst naar partnersituatie



Er is nauwelijks verschil tussen Oekraïners uit verschillende herkomstregio's in de intenties om terug te keren naar Oekraïne als de situatie daar veiliger wordt. Van de Oekraïners die aangeven de komende twee jaar nog in Nederland te willen blijven, zegt 22% terug te willen gaan naar Oekraïne als het daar weer veilig is. Een grote deel van deze groep twijfelt nog wel en geeft aan misschien terug te willen naar Oekraïne als het er weer veilig is (48%) (Van Enk et al. 2024). Oekraïense vluchtelingen uit de (deels) bezette delen van Oekraïne hebben niet vaker de intentie om in Nederland te blijven als Oekraïne weer veilig wordt. Oekraïners met een partner in het buitenland twijfelen vaker of ze, als het weer veilig is in Oekraïne, in Nederland willen blijven en geven wat minder vaak aan van plan te zijn om dan te blijven (figuur 3.5).

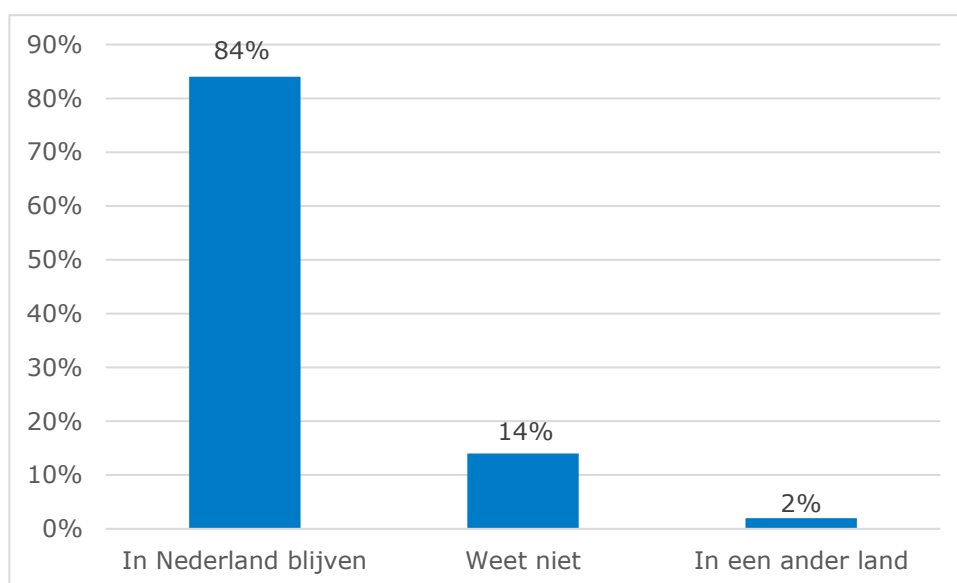
³ Het is belangrijk om te vermelden dat ook gebieden waar momenteel niet actief wordt gevochten, niet per se veilig zijn. Deze regio's worden ook getroffen door Russische raketaanvallen, wat de veiligheidssituatie in heel Oekraïne onvoorspelbaar maakt.

Figuur 3.5 Terugkeerintentie in geval dat het weer veilig is in Oekraïne uitgesplitst naar partnersituatie



De respondenten is ook gevraagd aan te geven wat hun plannen zijn als men niet kan terugkeren naar Oekraïne. Indien terugkeer naar Oekraïne niet mogelijk is, dan geeft 84% van alle Oekraïense vluchtelingen (figuur 3.6) aan dat men dan van plan is in Nederland te blijven, terwijl slechts 2% dan van plan is naar een ander land te migreren.

Figuur 3.6 Verbljfsintenties in geval terugkeer naar Oekraïne niet mogelijk is



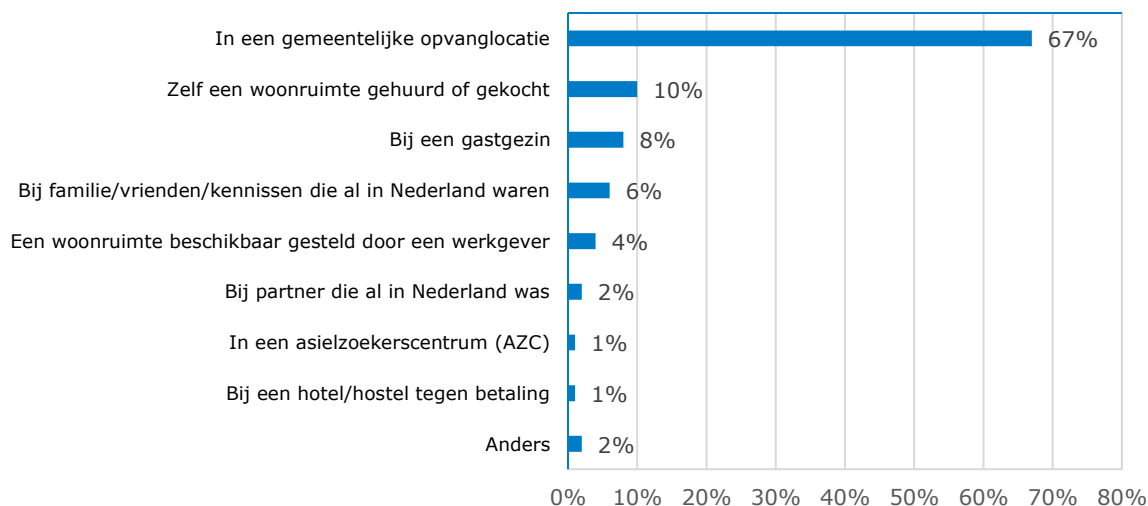
4 Wonen

Kasper Otten

4.1 De meerderheid verblijft in gemeentelijke opvanglocaties

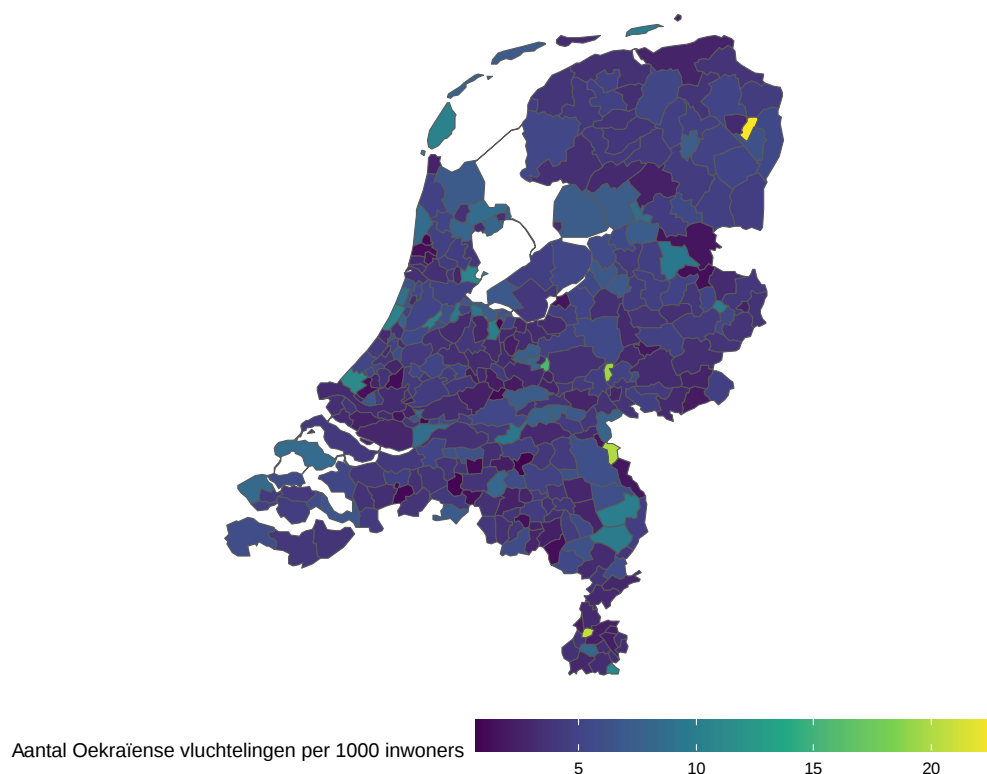
Gemeentes zijn verantwoordelijk voor het bieden van opvang aan Oekraïense vluchtelingen, en doen dat vaak via gemeentelijke opvanglocaties. Daarnaast zijn er, vooral in de beginperiode van de oorlog, allerlei initiatieven ontplooid om Oekraïners op te vangen in gastgezinnen, en mogen ze ook zelfstandig een woonruimte zoeken als ze daar de middelen voor hebben. In figuur 4.1 is de woningsituatie weergegeven voor Oekraïense vluchtelingen die zich tussen 24 februari 2022 en 1 juli 2023 hebben gevestigd in Nederland. We zien dat het merendeel in gemeentelijke opvanglocaties verblijft, namelijk 67%. De woningsituaties die daarna het meest voorkomen, zijn een gehuurde/gekochte woning (10%), verblijf bij een gastgezin (8%) en verblijf bij familie/vrienden/kennissen die al in Nederland waren (6%). Het wonen bij familieleden die al in Nederland waren voor de oorlog wordt in dit rapport niet gezien als het wonen bij een gastgezin.

Figuur 4.1 Huidige woningsituatie



In figuur 4.2 is te zien dat Oekraïense vluchtelingen verspreid wonen over heel Nederland. De verschillen tussen gemeentes in het aandeel Oekraïense vluchtelingen lijken over het algemeen klein.

Figuur 4.2 Aantal Oekraïense vluchtelingen per 1000 inwoners in de gemeente

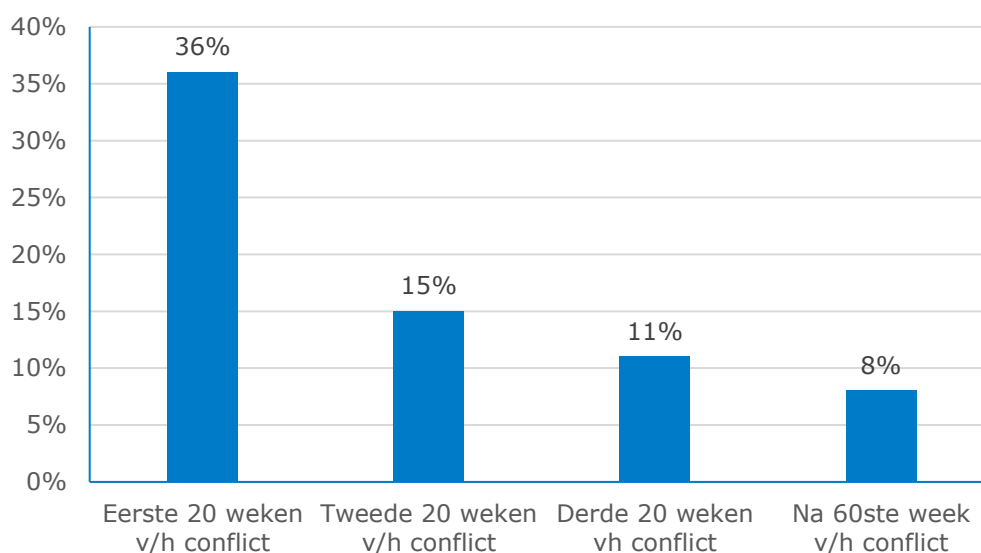


Noot: het gaat hierbij om Oekraïense vluchtelingen die tussen februari 2022 en juli 2023 in Nederland zijn gevestigd en minstens 15 jaar oud zijn. De landelijke spreiding is getoond voor peildatum 1 juli 2023. De laagste categorie voor het totale aantal Oekraïense vluchtelingen per gemeente is gezet op 10 (wat betekent dat we geen onderscheid kunnen maken in het totale aantal Oekraïense vluchtelingen tussen gemeentes met 0-10 Oekraïense vluchtelingen).

4.2 Opvang in gastgezinnen neemt af met de tijd

De manier waarop Oekraïense vluchtelingen worden opgevangen, verandert met de tijd. Zo zien we in figuur 4.3 dat van de Oekraïense vluchtelingen die aankwamen in Nederland in de eerste 20 weken na de Russische invasie, maar liefst 36% bij een gastgezin is opgevangen. Het percentage dat wordt opgevangen in een gastgezin daalt vervolgens aanzienlijk voor Oekraïense vluchtelingen die later zijn aangekomen in Nederland. Van de Oekraïense vluchtelingen heeft 25% in Nederland op enig moment bij een gastgezin gewoond. Zij wonen daar gemiddeld iets meer dan 9 maanden. Onder vrouwen komt het wonen bij een gastgezin relatief vaker voor (29%) dan onder mannen (19%).

Figuur 4.3 Aandeel opgevangen in gastgezin uitgesplitst naar aankomstperiode in Nederland



4.3 Gastgezin vooral gevonden via familie, vrienden, of kennissen

Van degenen die bij een gastgezin hebben gewoond, heeft 59% het gastgezin gevonden via familie, vrienden, of kennissen, 20% via een organisatie zoals RefugeeHomeNL, het Rode Kruis, Takecarebnb, en het Leger des Heils, 6% via een kerk, en 15% via verschillende overige manieren (bijvoorbeeld sociale media). Na het uitbreken van de oorlog zijn er allerlei initiatieven ontplooid om Oekraïners te matchen met gastgezinnen, en hoewel daar veel gebruik van is gemaakt, heeft een nog grotere groep dus een gastgezin gevonden via hun sociale netwerk. De vorm van opvang bij gastgezinnen is gevarieerd. Van de Oekraïense vluchtelingen bij gastgezinnen heeft 38% een aparte, zelfstandige woonruimte (bijvoorbeeld een tuinhuis of eigen verdieping), 25% heeft deels aparte voorzieningen (bijvoorbeeld een eigen toilet of keuken), en 36% heeft helemaal geen aparte voorzieningen.

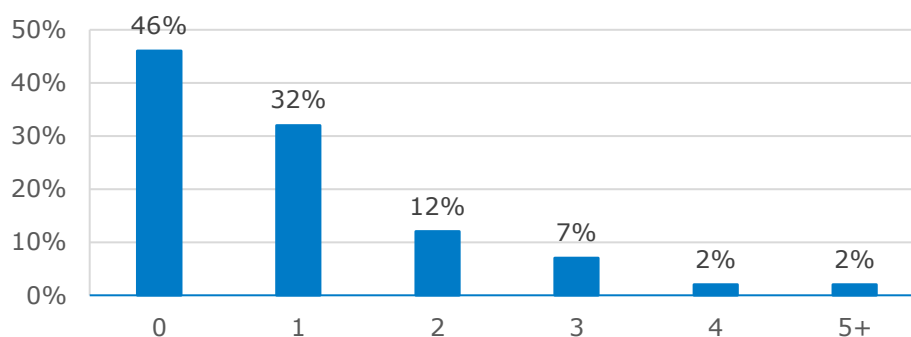
4.4 Veel variatie in de vorm van gemeentelijke opvang

Ook bij gemeentelijke opvanglocaties is de vorm van opvang gevarieerd. Van de Oekraïense vluchtelingen heeft 72% een tijd bij een gemeentelijke opvanglocatie gewoond. Bij deze gemeentelijke opvanglocaties heeft 23% van hen volledig eigen voorzieningen (zoals een keuken, badkamer, toilet), 28% deels eigen voorzieningen, 37% geen eigen voorzieningen, en 12% zelfs geen eigen kamer. Iets minder dan de helft van de Oekraïense vluchtelingen in gemeentelijke opvanglocaties geeft aan te wonen op locaties met minimaal 100 personen (49%), gevolgd door locaties met 50 tot 100 personen (24%), 10 tot 50 personen (20%), en minder dan 10 personen (7%).

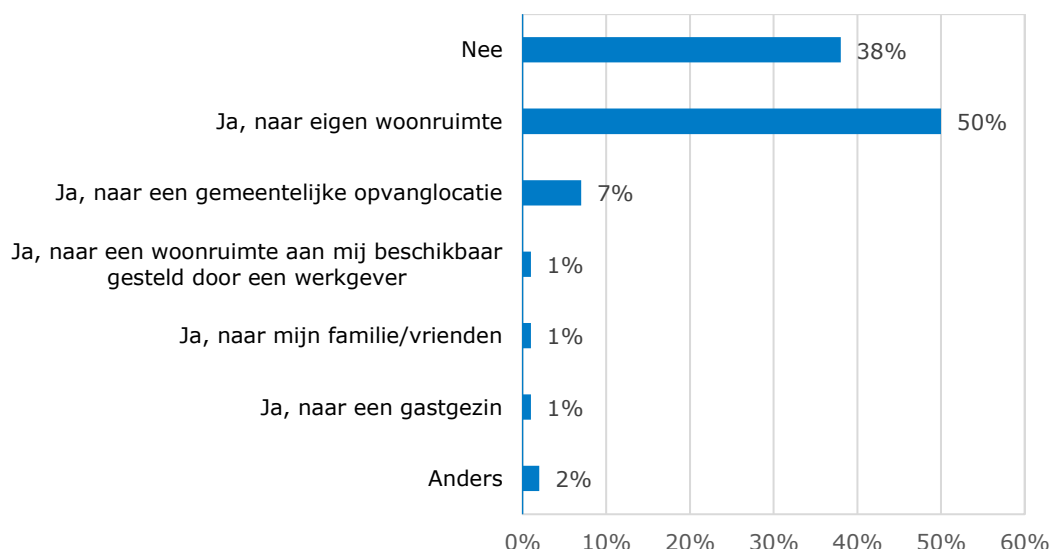
4.5 Ruim de helft wil verhuizen, het liefst naar een eigen woonruimte

Hoewel meer dan de helft van de Oekraïense vluchtelingen ten minste één keer verhuisd is binnen Nederland (54%, figuur 4.4), is er ook een aanzienlijke groep nog nooit verhuisd (46%, figuur 4.4). Als we kijken naar de verhuiscriteria (figuur 4.5), zien we dat ruim de helft van de Oekraïense vluchtelingen wil verhuizen (59%). Het gaat hierbij vooral om de wens te verhuizen naar een eigen woonruimte, een woningsituatie waarvan we zagen dat die tot dusver nog niet veel voorkomt (10%, figuur 4.1).

Figuur 4.4 Aantal verhuizingen



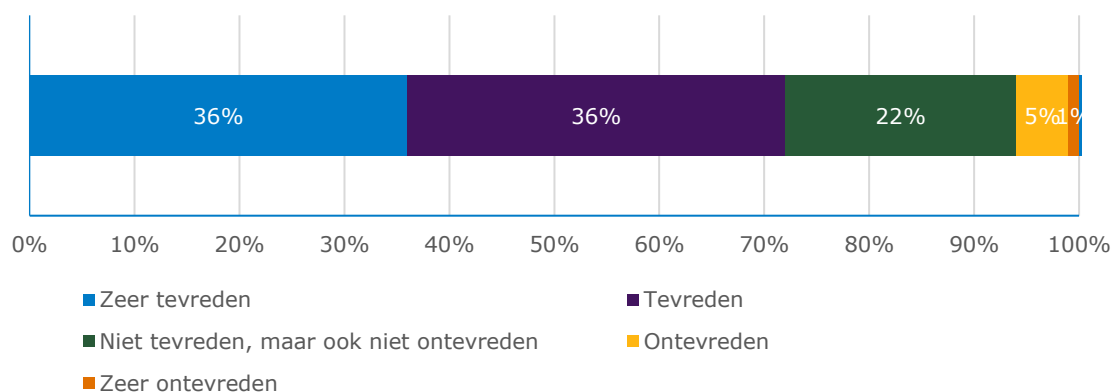
Figuur 4.5 Verhuiscriteria



4.6 Ondanks verhuiscriteria is er over het algemeen een hoge woontevredenheid

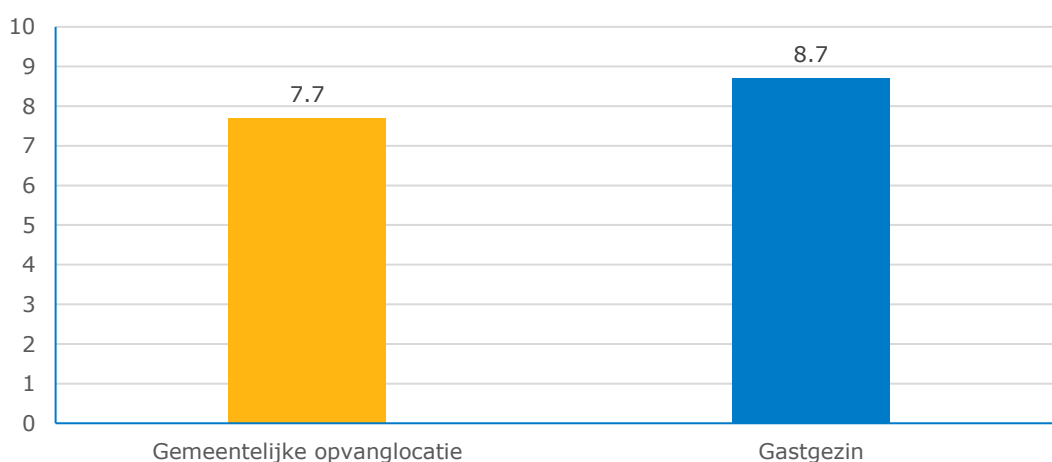
Dat het merendeel van de Oekraïense vluchtelingen wil verhuizen, betekent niet per se dat ze ontevreden zijn met hun huidige woning. Maar liefst 72% van de Oekraïense vluchtelingen geeft aan tevreden of zeer tevreden te zijn met hun huidige woning (figuur 4.6), en 22% is neutraal over de huidige woning. Slechts 6% is ontevreden of zeer ontevreden.

Figuur 4.6 Tevredenheid met huidige woning



Als we de tevredenheid met het wonen uitsplitsen tussen gemeentelijke opvanglocaties en gastgezinnen, zien we dat de tevredenheid over het algemeen hoger is in gastgezinnen. De gemiddelde tevredenheidsscore gegeven aan gemeentelijke opvanglocaties is 7,7 uit 10 en aan gastgezinnen 8,7 uit 10 (figuur 4.7). Maar liefst 60% van de Oekraïense vluchtelingen die bij een gastgezin hebben gewoond, geeft het wonen daar een score van 10 uit 10. Ook bij gemeentelijke opvanglocaties is de tevredenheid over het algemeen hoog, 30% geeft daar een score van 10 uit 10. Scores lager dan een 6 uit 10 komen bij beide vormen van opvang niet vaak voor, maar wel wat vaker bij gemeentelijke opvanglocaties (20% voor gemeentelijke opvanglocaties en 12% voor gastgezinnen). De tevredenheid met de gemeentelijke opvanglocatie is iets lager naarmate er meer mensen op deze locatie wonen (het gemiddelde tevredenheidscijfer is 7,5 in locaties met minimaal 100 personen, 7,7 in locaties met 50 tot 100 personen, 8,0 in locaties met 10 tot 50 personen, en 8,2 in locaties met minder dan 10 personen).

Figuur 4.7 Gemiddelde tevredenheid met wonen in gemeentelijke opvanglocatie en gastgezin



4.7

Meer ervaren ondersteuning bij gastgezinnen dan bij gemeentelijke opvanglocaties

Zowel gemeentelijke opvanglocaties als gastgezinnen bieden verschillende vormen van ondersteuning voor Oekraïense vluchtelingen. In figuur 4.8 is op verschillende gebieden van ondersteuning weergegeven welk percentage van de Oekraïense vluchtelingen opgevangen in gemeentelijke opvanglocaties en gastgezinnen deze ondersteuning heeft ervaren in hun opvang. We zien dat Oekraïense vluchtelingen over het algemeen meer ondersteuning ervaren van hun gastgezin dan bij de gemeentelijke opvanglocatie. Bij gastgezinnen ervaren zij meer emotionele steun, steun bij bureaucratische zaken, juridisch advies, het vinden van een baan, het vinden van onderwijs voor zichzelf, zoeken naar huisvesting, financiële steun, vinden van kinderopvang of onderwijs voor de kinderen, het oppassen op kinderen, en de opvoeding/zorg voor kinderen. Ondersteuning bij de toegang tot gezondheidszorg verschilt niet tussen gastgezinnen en gemeentelijke opvanglocaties. De enige vorm van ondersteuning die vaker voorkomt bij gemeentelijke opvanglocaties dan gastgezinnen is het leren van Nederlands of iemand vinden die daarbij kan helpen. In de huidige discussie over de voor- en nadelen van particuliere opvang versus gemeentelijke opvang (zie bijvoorbeeld Rusinovic & Jonker, 2023), wijzen onze resultaten dus op meer ervaren voordelen van particuliere opvang.

Figuur 4.8 Ontvangen ondersteuning in gemeentelijke opvanglocatie en gastgezin



5 Arbeidsmarkt

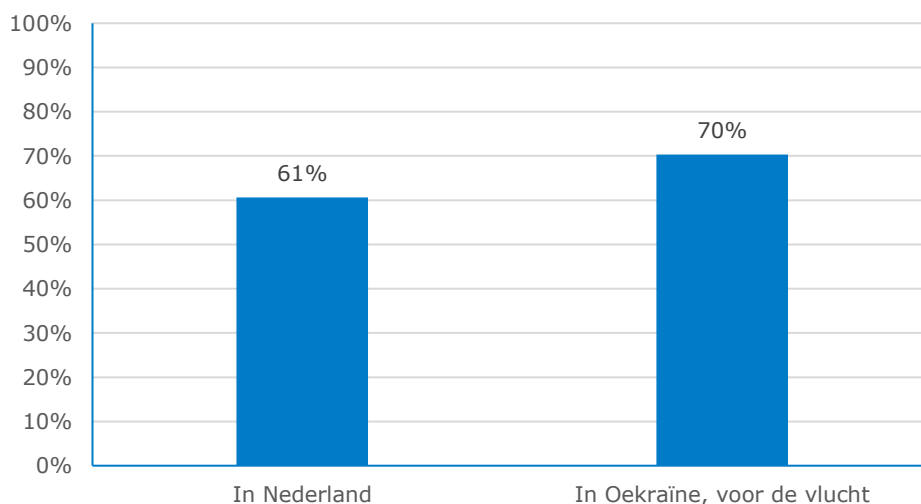
Ben van Enk

Uit de eerste factsheet met resultaten uit het LOCOV-onderzoek blijkt dat veel Oekraïense vluchtelingen in Nederland snel hun weg naar werk hebben gevonden (Van Enk et al., 2024). Bijzonder voor deze groep, ten opzichte van andere vluchtelingengroepen, is dat zij geen toegang hebben tot de inburgering (zie hoofdstuk 1). Daarentegen kunnen zij direct in loondienst aan het werk zonder tewerkstellingsvergunning. In dit hoofdstuk gaan we dieper in op de arbeidsmarktpositie van Oekraïense vluchtelingen.

5.1 Oekraïense vluchtelingen in eerste jaren veel vaker aan het werk dan statushouders

Van de Oekraïense vluchtelingen is 61% in Nederland aan het werk (figuur 5.1, zie 'nettoparticipatie' in box 5.1). Dit zijn wat vaker mannen dan vrouwen: van de mannen heeft 66% namelijk werk, terwijl 58% van de vrouwen werk heeft. Een betrekkelijk kleine groep van 3% werkt (daarnaast) op afstand in Oekraïne. Het aandeel Oekraïense vluchtelingen dat in Nederland werkt is 9 procentpunt lager dan het aandeel dat werkte vóór de vlucht naar Nederland. Het is opmerkelijk dat het aandeel dat in Nederland werkt al in korte tijd dicht bij het aandeel is komen te liggen dat voor de vlucht in Oekraïne werkte, ook al is slechts 5% vóór de Russische invasie van 24 februari 2022 in Nederland geweest voor werk (zie hoofdstuk 3). De nettoparticipatie van Oekraïense vluchtelingen is bovendien substantieel hoger vergeleken met statushouders in een vergelijkbare periode: 11% van de statushouders die in 2021 een status kregen, had namelijk na 12 maanden werk, en 15% na 18 maanden (CBS, 2024f).

Figuur 5.1 Nettoparticipatie in Nederland en voor de vlucht in Oekraïne vergeleken



Box 5.1 De nettoparticipatie en werkloosheid toegelicht

De **nettoparticipatie** verwijst naar het deel **van de totale bevolking** (15 tot 75 jaar) dat werkt. Het **werkloosheidspercentage** is een percentage **van de beroepsbevolking**.

De bevolking kan worden ingedeeld in de beroepsbevolking en de niet-beroepsbevolking. De beroepsbevolking heeft betrekking op de bevolking van 15 tot 75 jaar.

De beroepsbevolking kan worden onderverdeeld in:

- De **werkzame beroepsbevolking**. Iedereen met betaald werk, ongeacht het aantal uren, valt binnen deze categorie.
- De **werkloze beroepsbevolking**. Dit zijn personen die geen betaald werk hebben, maar wel willen werken, actief op zoek zijn naar een baan en daar op korte termijn ook beschikbaar voor zijn. Bij werkloosheid gaat het dus om een percentage van de beroepsbevolking.

Personen die geen werk hebben, niet willen werken en/of niet actief op zoek zijn naar een baan en/of daar niet op korte termijn voor beschikbaar voor zijn vallen onder de **niet-beroepsbevolking**.

Noot: gebaseerd op CBS (2024c, 2024j), Huijnk (2018, p. 118)

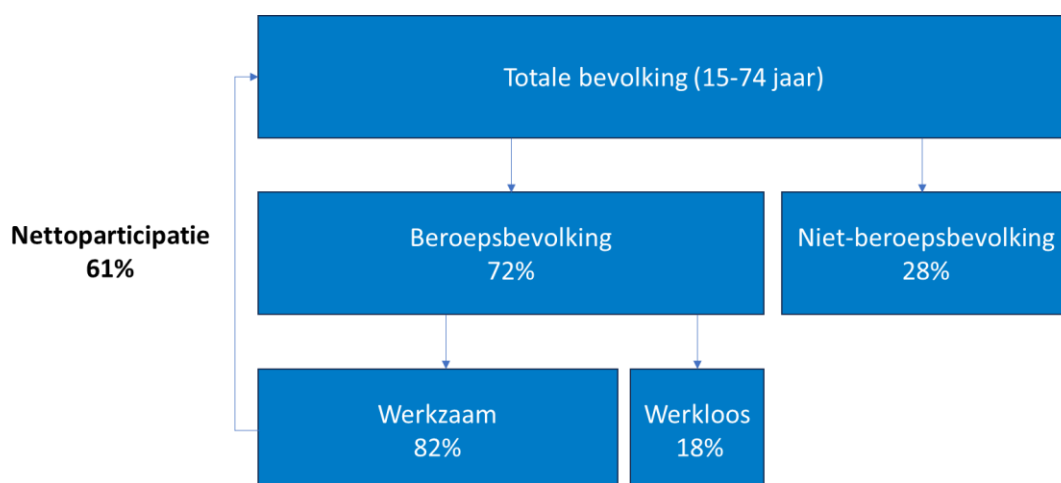
5.2 Bijna een vijfde van de beroepsbevolking is werkloos

Het merendeel van de Oekraïense vluchtelingen valt binnen de beroepsbevolking (figuur 5.2). Dit is iedereen met werk, maar ook diegenen die willen werken, direct beschikbaar zijn voor werk en actief op zoek zijn naar werk (zie box 5.1). Van de beroepsbevolking is 18% werkloos. Ter vergelijking: in de periode dat de survey (eind 2023 - begin 2024) werd gehouden was 3,6% van de algemene Nederlandse beroepsbevolking werkloos (CBS, 2024b).

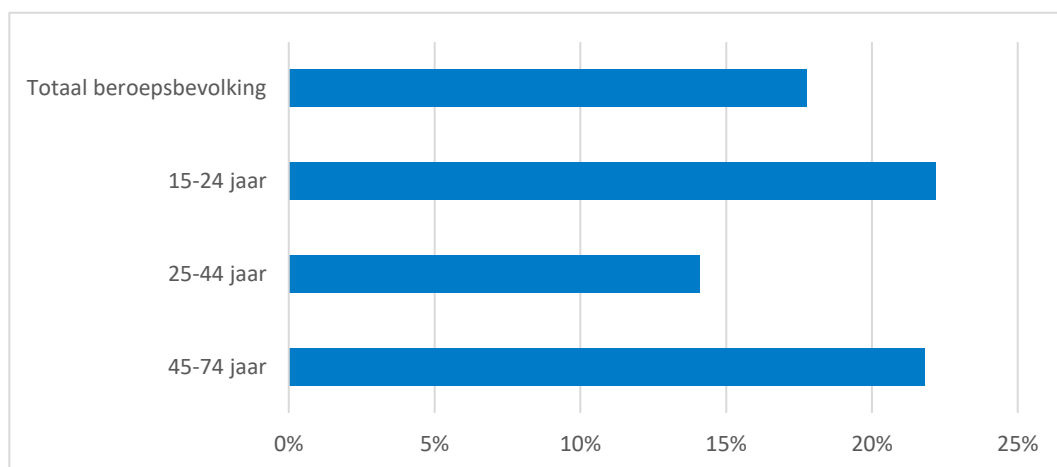
In figuur 5.3 is te zien dat Oekraïense vluchtelingen in de leeftijdscategorie 25-44 jaar het minst vaak werkloos zijn, terwijl 15-24-jarigen en 45-74-jarigen vaker werkloos zijn. Voor 28% van de Oekraïense vluchtelingen geldt dat ze geen onderdeel zijn van de beroepsbevolking. Van de niet-beroepsbevolking zorgt 51% voor een gezin of huishouden, is 31% gepensioneerd, 19% scholier of student, en 20% ziek of arbeidsongeschikt.⁴

⁴ Meerdere hoofdactiviteiten kunnen tegelijkertijd van toepassing zijn, waardoor de percentages optellen tot meer dan 100 procent.

Figuur 5.2 Beroepsbevolking, niet-beroepsbevolking en nettoparticipatie



Figuur 5.3 Werkloosheid per leeftijdscategorie

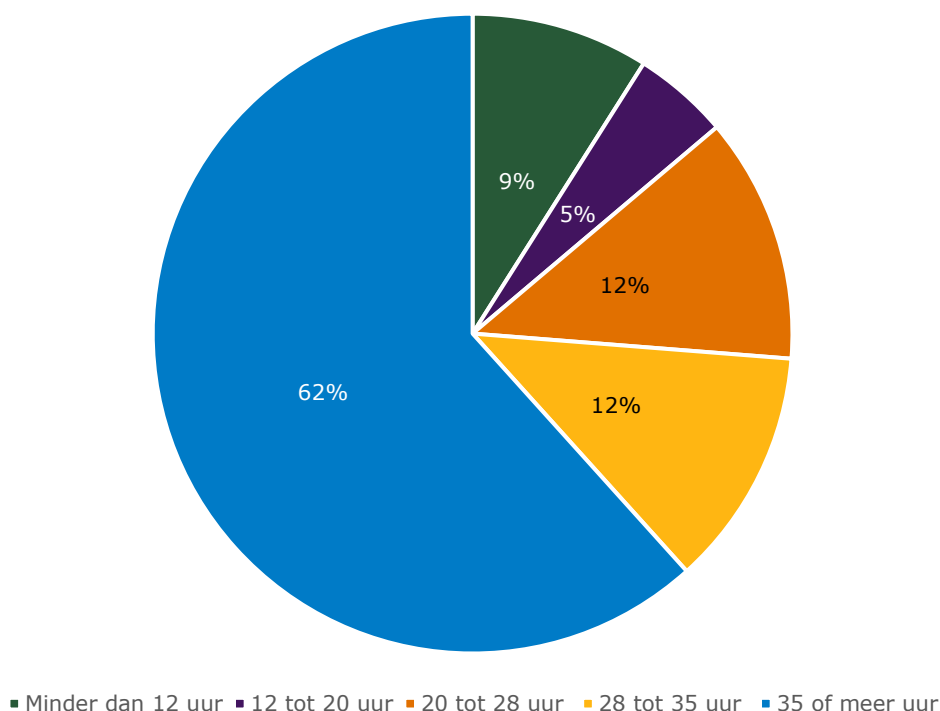


5.3 Ruim de helft werkt voltijd, deel wil meer werken

Werkende Oekraïense vluchtelingen hebben vaak grote banen. Zo werkt 62% voltijd (figuur 5.4). Dit is beduidend meer dan het aandeel van de algemene Nederlandse bevolking (49%) dat voltijd werkt (Kromhout & Souren, 2024). Ondanks dat het aandeel in voltijdbanen dus al hoog ligt onder Oekraïense vluchtelingen, lijkt het arbeidspotentieel nog niet benut: 76% wil namelijk voltijd werken. Dit verschil tussen wens en praktijk is beter te begrijpen wanneer we kijken naar de aanwezigheid van partners en kinderen in het huishouden (zie hoofdstuk 2). Zo willen alleenstaande ouders – dit zijn in negen van de tien gevallen alleenstaande moeders – substantieel vaker (70%) voltijd werken dan ze in werkelijkheid (50%) doen. Voor Oekraïense vluchtelingen met een partner, maar zonder kinderen, is het verschil tussen het aandeel dat voltijd werkt (73%) en wil werken (81%) minder groot. Het is waarschijnlijk dat een gebrek aan kinderopvangplekken, eerder signaleerd door het Verwey-Jonker Instituut en Opora als een groot obstakel voor Oekraïense

vluchtelingen met (jonge) kinderen, een belangrijke rol speelt in dit grote verschil tussen wens en praktijk (De Gruijter et al., 2024).

Figuur 5.4 Hoeveel uur werkt u per week volgens uw arbeidscontract?

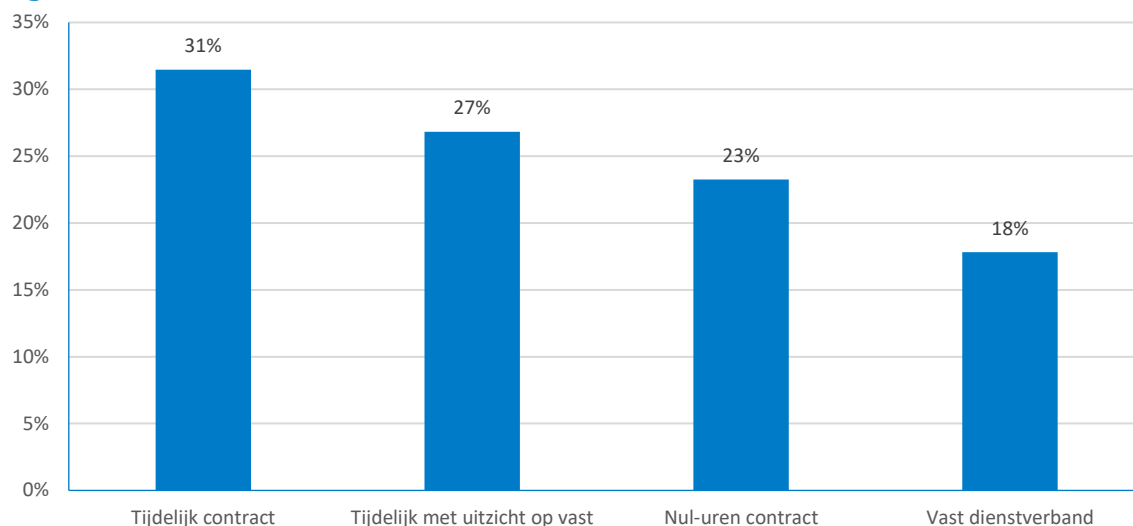


5.4 Vaste contracten schaars, bijna een kwart is oproepkracht

Een grote meerderheid van de Oekraïense vluchtelingen werkt onder een tijdelijk contract (figuur 5.5). Voor ongeveer een kwart is dit een nuluren- of oproepcontract. Dit aandeel is relatief hoog ten opzichte van de werkende Nederlandse bevolking, van wie 10% onder een dergelijk contract werkt (CBS, 2024k). Dit type contract creëert precare posities, aangezien niet gerekend kan worden op een vast aantal uren per week – en daarmee een vast inkomen. Een vast contract wordt gemeld door 18% van de Oekraïense vluchtelingen.⁵ Dit lage aandeel is deels te verwachten: Oekraïense vluchtelingen zijn nog maar kort in Nederland, en vaste contracten zijn bij veel werkgevers pas een optie na een aantal tijdelijke contracten. De tijdelijke verblijfsstatus kan hierbij echter wel een extra obstakel zijn. Zo geven werkgevers in het eerdergenoemde rapport aan dat 'leunen' op een groot aandeel Oekraïense vluchtelingen in een organisatie een risico is gezien hun tijdelijke verblijfsstatus (De Gruijter et al., 2024).

⁵ Dit is opvallend hoger dan de 7% die volgens registerinformatie een vast contract heeft. Dit verschil heeft mogelijk te maken met een andere definitie van een vast contract in het register ten opzichte van de definitie van Oekraïense vluchtelingen.

Figuur 5.5 Wat voor soort dienstverband heeft u?



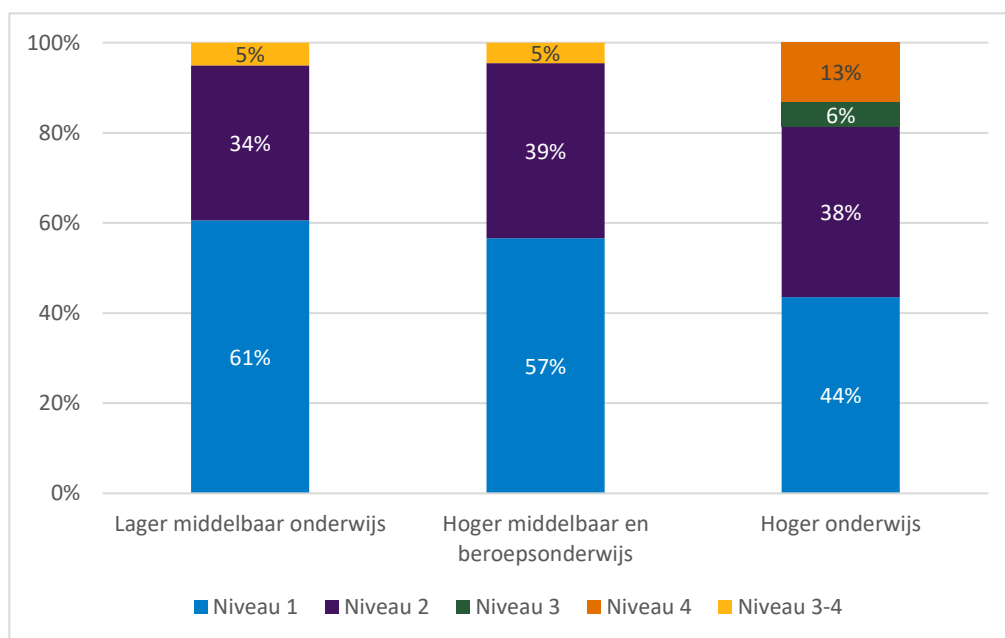
5.5 Groot deel werkt onder niveau

In een eerdere publicatie is het relatief hoge onderwijsniveau van Oekraïense vluchtelingen uitgelicht (Van Enk et al., 2024). Meer dan de helft heeft universitair onderwijs genoten. Daarnaast heeft 22% hoger middelbaar en beroepsonderwijs gevolgd, 18% lager middelbaar onderwijs en 5% basisonderwijs. Een belangrijk deel geeft aan dat hun baan onder hun onderwijsniveau ligt: dit geldt voor ruim vier op de tien werkende Oekraïense vluchtelingen.

Een blik op het beroepsniveau bevestigt het beeld van grote mismatches op de arbeidsmarkt (figuur 5.6).⁶ Maar liefst de helft van de Oekraïense vluchtelingen werkt op het laagste beroepsniveau, waarvoor basisonderwijs volstaat. Voor vrouwen is dit vaker het geval dan voor mannen: terwijl vrouwen in 55% van de gevallen op het laagste beroepsniveau werken, geldt dit voor 41% van de mannen. Onder de Oekraïense vluchtelingen die universitair onderwijs hebben gevolgd, werkt maar liefst 81% op niveaus waarvoor alleen basisonderwijs of middelbaar onderwijs (niveau 1 of 2) vereist is. Van Oekraïense vluchtelingen met hoger middelbaar en beroepsonderwijs werkt 57% in beroepen waar alleen basisonderwijs voor nodig is. Dit geldt voor 61% van de Oekraïners met lager middelbaar onderwijs. Het grote aandeel Oekraïners dat op het laagste baanniveau werkt, doet denken aan het vaak lage baanniveau van Midden- en Oost-Europese arbeidsmigranten in Nederland. Zo geldt voor Polen die in 2009 en 2010 in Nederland aankwamen dat meer dan de helft in 2011 een baan op het laagste baanniveau had (Gijsberts & Lubbers, 2013, p. 90). Voor Bulgaren was dit ruim vier tiende.

⁶ De ISCO (International Standard Classification of Occupations) beroepsniveaus 1 tot en met 4 corresponderen grofweg met de vier weergegeven opleidingsniveaus. Zo is voor baanniveau 1 basisonderwijs voldoende, en is hoger onderwijs vereist voor baanniveau 4 (CBS, 2024d; 2024g).

Figuur 5.6 Beroepsniveau per opleidingsniveau

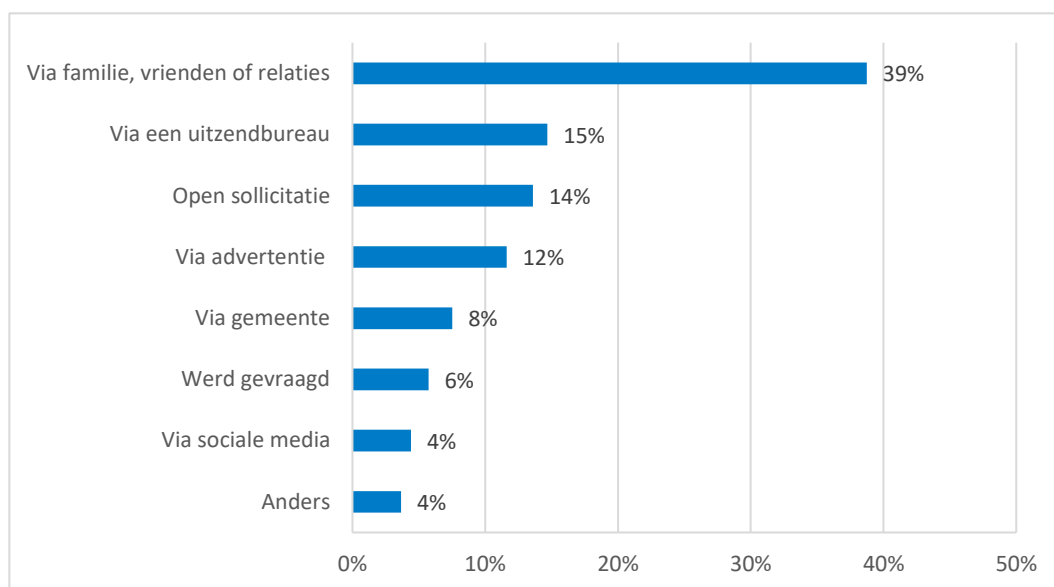


Noot: de verdeling van beroepsniveaus voor basisonderwijs is niet weergegeven, vanwege een te kleine groepsgrootte. Om dezelfde reden zijn niveau 3 en 4 gezamenlijk weergegeven voor lager middelbaar onderwijs en hoger middelbaar en beroepsonderwijs.

5.6 Baan meestal gevonden via familie en vrienden

Oekraïense vluchtelingen werken in diverse beroepen. De meest voorkomende beroepen zijn schoonmaker in onder meer hotels en kantoren, laders en lossers, inpakkers, losse arbeiders (ook wel 'klusjesman'), verkoopmedewerkers, ongeschoolde arbeiders in de tuinbouw, koks, keukenhulp en kelners. Op afstand de meest belangrijke weg waarlangs zij deze banen vinden is via familie, vrienden of andere relaties (figuur 5.7). Andere routes waarlangs zij een baan vinden volgen op afstand. Vooral voor het vinden van banen aan de onderkant van de arbeidsmarkt is te zien dat informele netwerken belangrijk zijn. Voor banen op hoger niveau geldt dat vaker formele routes, zoals reageren op een advertentie of een open sollicitatie, worden bewandeld.

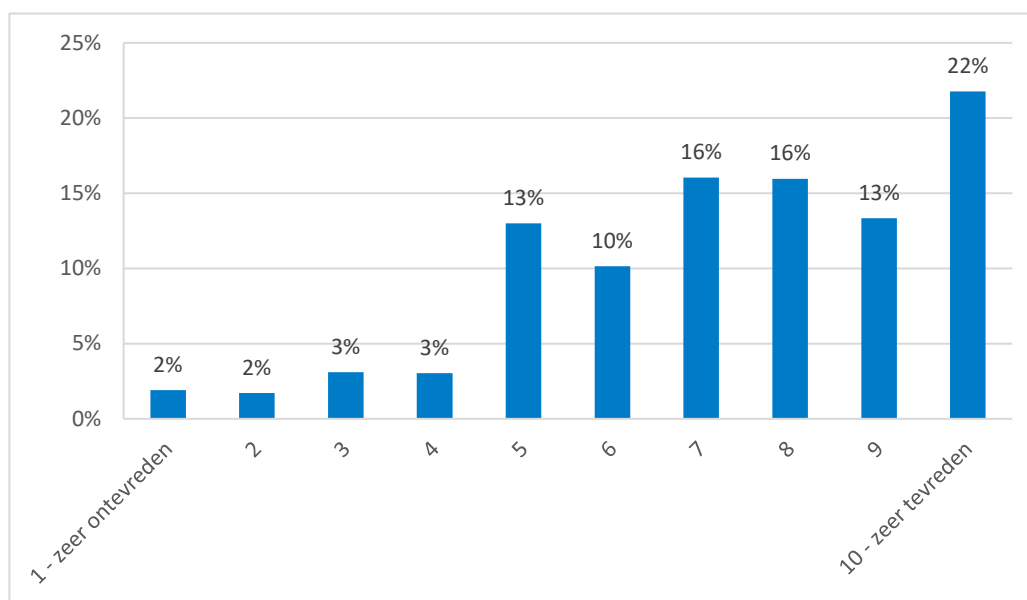
Figuur 5.7 Hoe heeft u uw baan gevonden?



5.7 Gemiddeld hoge werktevredenheid, lager voor universitair opgeleiden

Oekraïense vluchtelingen zijn over het algemeen tevreden met hun huidige baan (figuur 5.8). Gemiddeld geven zij hun werktevredenheid een 7,3 uit 10. Er is zelfs een groep van 22% die hun werk het hoogste rapportcijfer van een 10 geeft. Een relatief kleine groep van 10% geeft het werk een 4 of lager. Oekraïense vluchtelingen met een hoger opleidingsniveau zijn over het algemeen minder tevreden met hun werk dan degenen met een lager opleidingsniveau. Terwijl Oekraïense vluchtelingen met enkel basisonderwijs hun werk gemiddeld een 8,4 geven, daalt dit tot een 7 voor universitair opgeleide Oekraïense vluchtelingen. Het feit dat, zoals hierboven beschreven, universitair opgeleide Oekraïense vluchtelingen vaak onder hun niveau werken, speelt hierin mogelijk een rol.

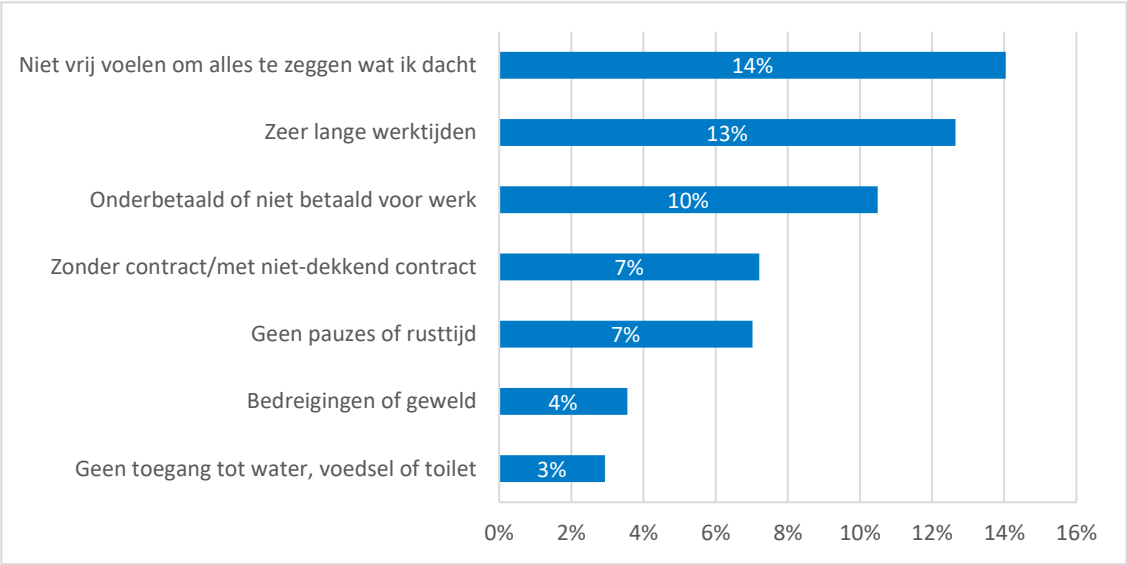
Figuur 5.8 Alles bij elkaar genomen, hoe tevreden bent u met uw huidige baan?



5.8 Ruim drie op de tien meldt slechte arbeidsomstandigheden

Het voorgaande positieve beeld over werktevredenheid neemt niet weg dat er ook Oekraïense vluchtelingen zijn die in slechte arbeidsomstandigheden werken. Aan de surveyrespondenten is gevraagd of zij één of meerdere van zeven slechte arbeidscondities herkennen op hun werk (figuur 5.9). Dit zijn onder meer het niet vrij voelen om te zeggen wat iemand denkt op de werkvloer en zeer lange werktijden. Van de werkende Oekraïners meldt 32% ten minste één van deze slechte arbeidscondities in hun huidige werk. Dit beeld is vergelijkbaar met een bevinding uit een survey in 2022 onder Oekraïense vluchtelingen in tien EU-lidstaten (Eurofound & FRA, 2023).

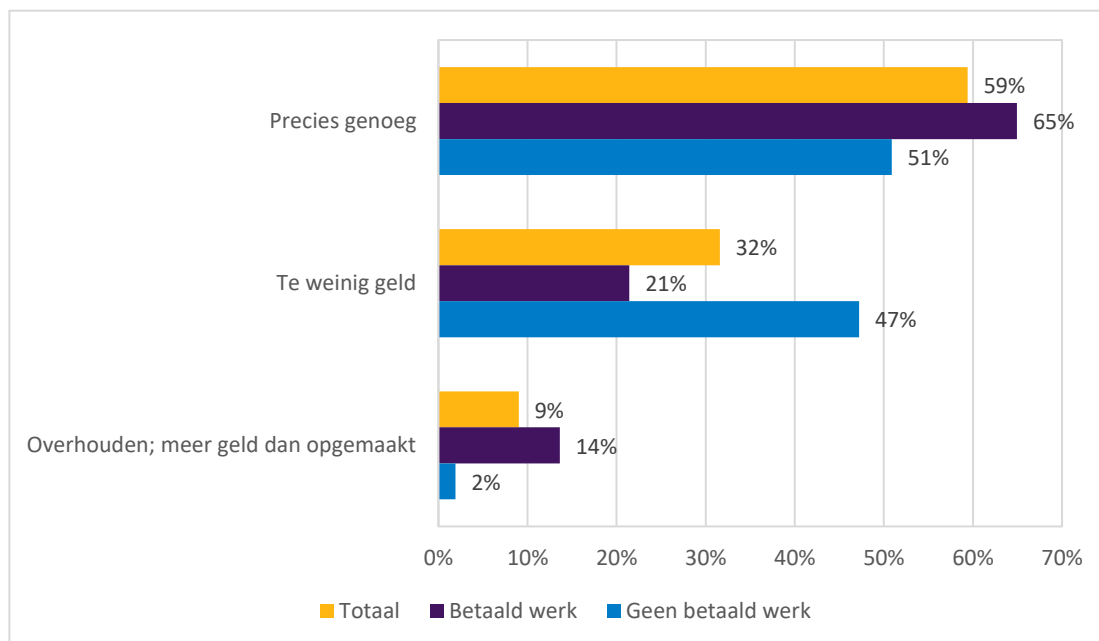
Figuur 5.9 Heeft u de volgende dingen meegemaakt op het werk?



5.9 Meerderheid kan rondkomen, zonder werk is rondkomen lastiger

De meerderheid van de Oekraïense huishoudens kan financieel rondkomen (figuur 5.10). Oekraïense vluchtelingen zonder betaald werk hebben het financieel moeilijker dan Oekraïense vluchtelingen met betaald werk. Vergeleken met de algemene Nederlandse bevolking kunnen Oekraïense huishoudens bijna twee keer zo vaak niet rondkomen (CBS, 2024e). Terwijl 32% van de Oekraïense huishoudens de eindjes niet aan elkaar kan knopen, geldt dit namelijk voor 17% van de Nederlandse huishoudens. Ten opzichte van Syrische vluchtelingen is het beeld juist weer relatief positief. In de eerste jaren na het krijgen van een vluchtelingenstatus kon 42% van de Syrische statushouders namelijk niet rondkomen (Huijnk, 2018). In de interpretatie van de cijfers rondom de financiële situatie van Oekraïense vluchtelingen is het van belang op te merken dat slechts 10% van hen zelf een woning huurt of heeft gekocht (zie hoofdstuk 4). Voor de grote meerderheid gaat het dus om financiële zelfredzaamheid zonder een eigen huis.

Figuur 5.10 Hoe is de financiële situatie op dit moment van uw huishouden? Is er te weinig geld, wordt er geld overgehouden of is er precies genoeg geld?



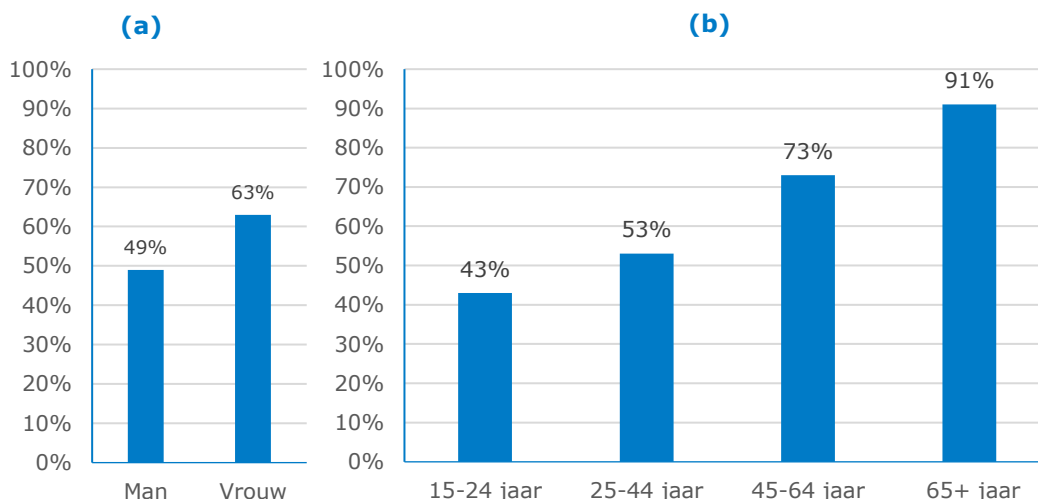
6 Gezondheid

Kasper Otten

6.1 Velen ervaren een matig tot slechte gezondheid

De (psychische) gezondheid van vluchtelingen is kwetsbaar, bijvoorbeeld door de situatie in hun herkomstland, erbarmelijke omstandigheden tijdens de vlucht, en het aanpassen aan een nieuw land. Oekraïense vluchtelingen vormen hierop geen uitzondering. Zij hebben gemiddeld een minder goede gezondheid dan de algemene bevolking en dan sommige andere vluchtelingengroepen. Het gaat hierbij om hun ervaren gezondheid in algemene zin, later gaan we specifiek in op psychische gezondheid. In totaal geeft 58% aan dat hun gezondheid matig tot slecht is; bij mannen gaat het om 49% en bij de vrouwen zelfs 63% (figuur 6.1a). Deze percentages zijn aanzienlijk hoger dan voor zowel de algemene Nederlandse bevolking als Syrische vluchtelingen (27% van de algemene bevolking van 18+ jaar geeft in 2023 aan dat hun gezondheid matig tot slecht is, CBS, 2023; dit is 39% voor Syrische Nederlanders in een survey uit 2022; Kuijpers & Uiters, 2023). De ervaren gezondheid onder Oekraïense vluchtelingen daalt bovendien fors met leeftijd (figuur 6.1b). Onder 65-plussers geeft maar liefst 91% aan dat hun gezondheid matig of slecht is.

Figuur 6.1 Aandeel dat aangeeft dat gezondheid matig of slecht is, uitgesplitst naar (a) geslacht en (b) leeftijd

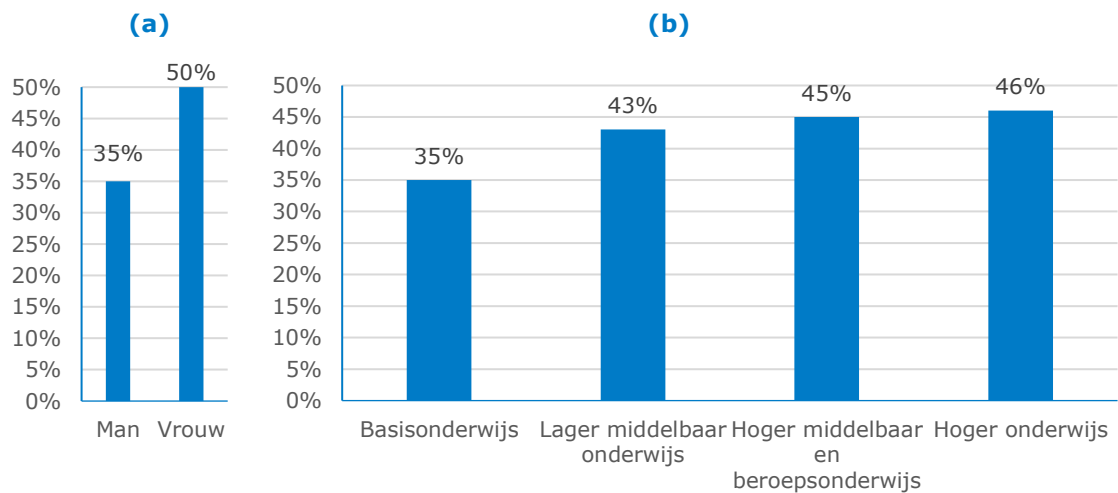


6.2 Minder goede psychische gezondheid en relatief veel slaapproblemen

Op psychisch gebied zijn er ook redenen tot zorg. Volgens een gangbare meting voor het indelen van personen in psychisch gezond en ongezond (de Mental Health Inventory-5; Berwick et al., 1991; CBS, 2023), is maar liefst 45% psychisch ongezond. Het gaat hierbij om 35% van de mannen en 50% van de vrouwen (figuur 6.2a). Ook deze percentages zijn hoger dan voor de algemene Nederlandse bevolking (14% is psychisch ongezond in 2023, CBS, 2023) en Syrische vluchtelingen (39% is

psychisch ongezond in een survey uit 2022 en 35% in een survey uit 2017, Kuijpers & Uiters, 2023). Oekraïense vluchtelingen die hoger onderwijs hebben gevolgd, zijn vaker psychisch ongezond (figuur 6.2b). Dit komt overeen met ander onderzoek dat ook laat zien dat vluchtelingen die hoger onderwijs hebben gevolgd een minder goede psychische gezondheid hebben (Porter & Haslam, 2005). Onder de algemene bevolking hebben personen die hoger onderwijs hebben gevolgd over het algemeen juist een betere psychische gezondheid (Silva et al., 2016). Verder vinden we aanwijzingen voor slaapproblemen; 41% van de Oekraïense vluchtelingen geeft aan slechts soms, zelden, of nooit goed te slapen (ter vergelijking, van de algemene bevolking in 2022 geeft 26% aan nogal, veel, of heel veel last te hebben gehad van slaapproblemen, CBS, 2023).

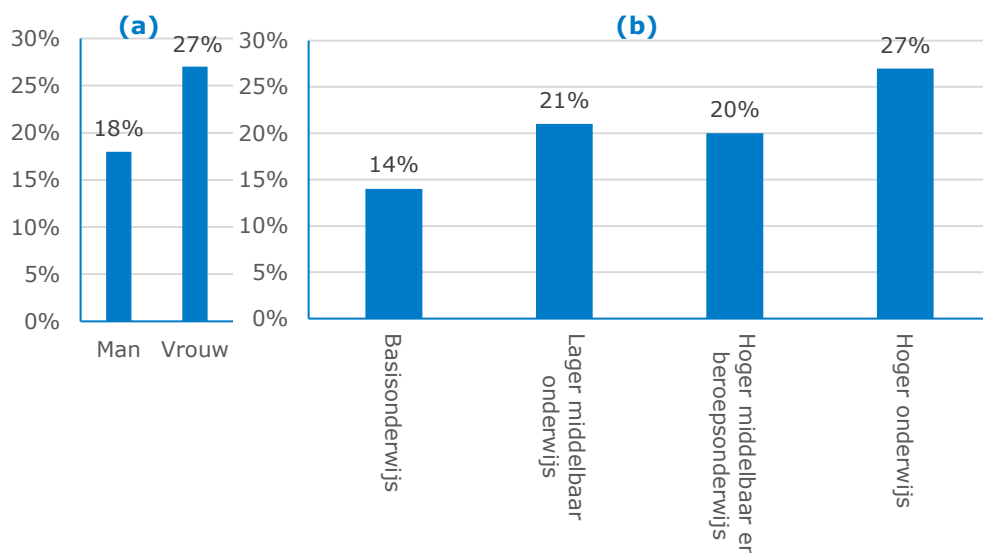
Figuur 6.2 Aandeel dat psychisch ongezond is uitgesplitst naar (a) geslacht en (b) opleiding



6.3 Werk, geldzaken, en taalbarrières zijn de voornaamste bronnen van stress

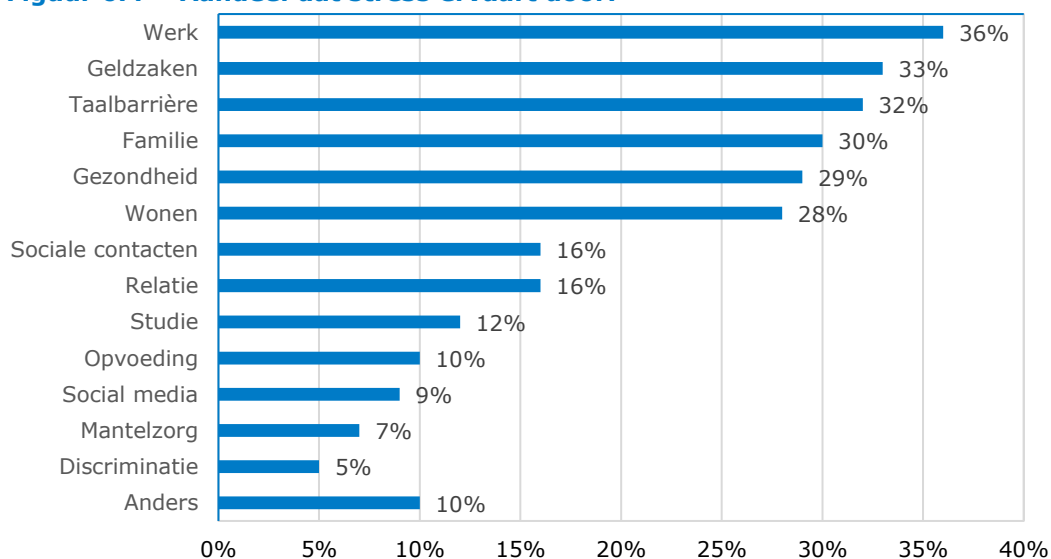
Tot slot laten de resultaten zien dat een deel van de Oekraïense vluchtelingen veel of heel veel stress ervaart. Het gaat hierbij om 18% van de mannen en 27% van de vrouwen (figuur 6.3a). Deze percentages liggen in de buurt van die onder de algemene bevolking (21% van de 18-plussers ervoer (veel) stress in 2022, RIVM, 2022) en Syrische vluchtelingen (29% ervoer (heel) veel stress in 2022, Kuijpers & Uiters, 2023). Net als het aandeel psychisch ongezonde personen is het aandeel Oekraïense vluchtelingen dat (heel) veel stress ervaart hoger onder personen met een hoger opleidingsniveau (figuur 6.3b).

Figuur 6.3 Aandeel dat (heel) veel stress ervaart uitgesplitst naar (a) geslacht en (b) opleiding



Aan degenen die hebben aangegeven stress te ervaren, is gevraagd op welke gebieden zij stress ervaren. De antwoorden op deze vraag zijn weergegeven in figuur 6.4. We zien het vaakst stress op het gebied werk (36%), geldzaken (33%), en taalbarrières (32%). Ook stress op het gebied van familie (30%), gezondheid (29%), en wonen (28%) komt relatief vaak voor ten opzichte van andere gebieden. Hierbij dient opgemerkt te worden dat een deel van de gebieden slechts voor subgroepen relevant is. Zo is stress op het gebied van studie alleen relevant voor schoolgaanden (ongeveer 8% van de groep). Onder schoolgaanden die stress ervaren, zien we zelfs dat 71% stress ervaart op het gebied van hun studie.

Figuur 6.4 Aandeel dat stress ervaart door:



6.4 Vrouwen hebben een slechtere gezondheid dan mannen

Al met al is het evident dat het met de gezondheid van vrouwen gemiddeld een stuk minder goed gaat dan mannen. Vrouwen ervaren een slechtere gezondheid in het algemeen, zijn vaker psychisch ongezond, en ervaren vaker (heel) veel stress. Deze verschillen naar geslacht zijn in de algemene bevolking ook deels zichtbaar, maar vaak kleiner (CBS, 2023). In hoeverre de relatief slechtere gezondheid onder vrouwen bij Oekraïense vluchtelingen gerelateerd is aan zorgen over hun mannelijke partners en familieleden in Oekraïne, kan worden onderzocht in toekomstige studies.

6.5 Het zorggebruik in Nederland ligt relatief laag

Ondanks de relatief hoge prevalentie van gezondheidsproblemen ligt het zorggebruik in Nederland onder Oekraïense vluchtelingen lager dan onder de algemene bevolking (vergeleken met de meest recente cijfers over 18-plussers uit 2023; CBS, 2023) en Syrische vluchtelingen (vergeleken met de meest recente cijfers uit 2022; Kuijpers & Uiters, 2023). Dit is gemeten door te vragen of zij voor zichzelf het afgelopen jaar in Nederland contact hebben gehad met een huisarts, een medisch specialist in een ziekenhuis, een tandarts, en een psycholoog/psychiater. Van de Oekraïense vluchtelingen heeft 56% contact gehad met een huisarts, terwijl dit onder de algemene bevolking 69% was en onder Syrische vluchtelingen 75%. Contact met een tandarts vond plaats bij 41% van de Oekraïense vluchtelingen; bij de algemene bevolking was dit 81% en bij Syrische vluchtelingen 74%. Slechts 6% van de Oekraïense vluchtelingen heeft contact gehad met een psycholoog/psychiater. Dit is minder dan de algemene bevolking (11%) en Syrische vluchtelingen (9%). Het contact met een medisch specialist in een ziekenhuis onder Oekraïense vluchtelingen (40%) wijkt niet duidelijk af van dat onder de algemene bevolking (43%) en Syrische vluchtelingen (42%). Ten slotte heeft een deel van de Oekraïense vluchtelingen het afgelopen jaar gebruikgemaakt van zorg in Oekraïne. Van de ondervraagden heeft 27% voor zichzelf in Oekraïne contact gehad met een huisarts, 29% met een tandarts, 25% met een medisch specialist in een ziekenhuis, en 7% met een psycholoog/psychiater.

Het zorggebruik in Nederland van Oekraïense vluchtelingen ligt over het algemeen dus onder dat van de algemene bevolking en Syrische vluchtelingen. Hierbij is het goed om op te merken dat het zorggebruik deels anders is in Oekraïne ten opzichte van Nederland. Zo suggereert eerder onderzoek dat in Oekraïne personen de huisarts vaak overslaan omdat zij gewend zijn bij klachten direct contact op te nemen met een specialist (Koudijs & Smal, 2022). Bovendien rapporteert eerder onderzoek dat de psychische gezondheid in Oekraïne relatief laag is maar dat er stigma's rusten op psychosociale klachten en zorggebruik daarbij (World Health Organisation, 2020). Andere redenen die in de onderzoeksliteratuur worden aangedragen voor de mismatch onder Oekraïense vluchtelingen tussen de hoge prevalentie van gezondheidsproblemen en het lage gebruik van Nederlandse zorg voor deze problemen zijn bijvoorbeeld onbekendheid met het Nederlandse zorgsysteem, taalbarrières, en capaciteitsproblemen in de zorg (Otten et al., 2023).

7 Sociale contacten en taal

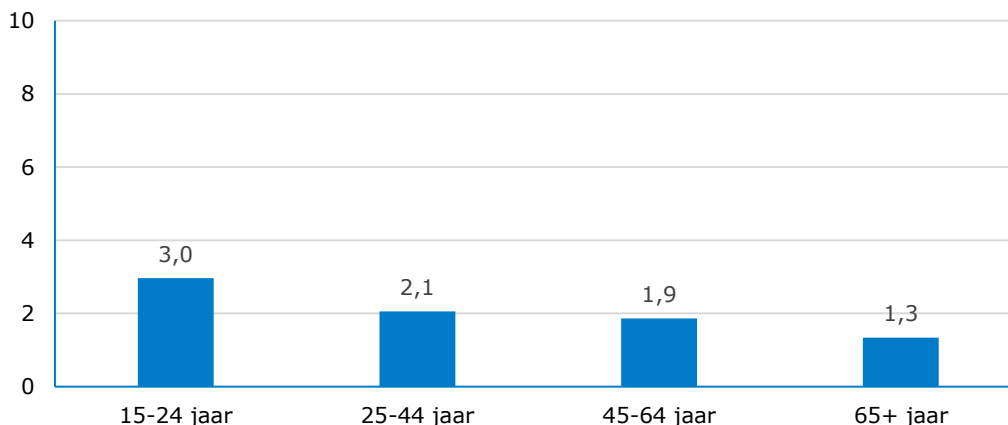
Vardan Barsegyan

Sociale contacten zijn van belang voor het mentaal welzijn en sociaaleconomische positie (Obukhova & Lan, 2013; Umberson & Montez, 2010). Daarom is het hebben van (goede) sociale contacten belangrijk, en vooral voor mensen uit kwetsbare groepen, zoals vluchtelingen (Kanas et al., 2011). We maken een onderscheid tussen sociale contacten met Nederlanders en sociale contacten met Oekraïners, omdat deze om verschillende redenen nuttig kunnen zijn. Contacten met Nederlanders kunnen helpen bij het beter navigeren in de ontvangende samenleving, bijvoorbeeld bij het vinden van werk. Contacten met Oekraïners kunnen bijvoorbeeld het mentale welzijn verbeteren.

7.1 Nederlandse taalbeheersing beperkt, vooral onder ouderen

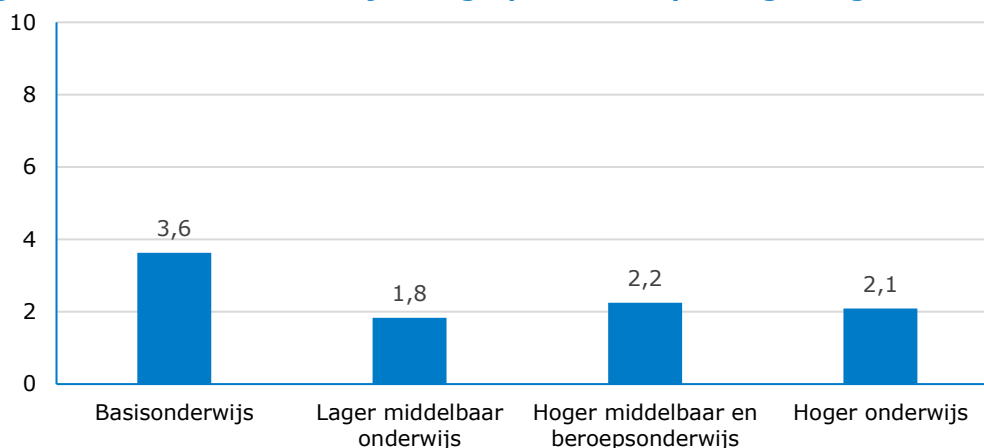
Het beheersen van de Nederlandse taal is belangrijk om sterke connecties met Nederlanders op te bouwen. We zien echter dat iets meer dan de helft van de Oekraïense vluchtelingen aangeeft geen Nederlands te spreken. Het gemiddelde cijfer dat Oekraïners zichzelf geven voor hun Nederlandse taalvaardigheid is een 2,2 (op een schaal van 1 tot 10; Van Enk et al., 2024). Figuur 7.1 laat zien dat ouderen zichzelf een lager taalcijfer geven.

Figuur 7.1 Gemiddeld taalcijfer uitgesplitst naar leeftijd



Als we naar het gemiddelde taalcijfer per opleidingscategorie kijken (figuur 7.2), dan zien we een interessant resultaat: Oekraïense vluchtelingen met basisonderwijs geven zichzelf een hoger taalcijfer dan mensen die andere opleidingen hebben gevolgd. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat Oekraïners die een universitaire opleiding hebben gevolgd minder investeren in het leren van Nederlands omdat zij al goed Engels spreken. Dit zien we inderdaad terug in de gegevens: 31,2% van de Oekraïners met maximaal basisonderwijs spreekt geen Engels, terwijl dit slechts 14,5% is onder Oekraïners met een universitaire opleiding. Kijken we naar de hele groep, dan zien we dat ongeveer 7 op de 10 Oekraïners Engels spreken (op verschillende niveaus). Gezien de zeer beperkte beheersing van het Nederlands in de groep, is Engelse taalvaardigheid van groot belang om de weg te kunnen vinden in Nederland.

Figuur 7.2 Gemiddeld taalcijfer uitgesplitst naar opleidingscategorie.



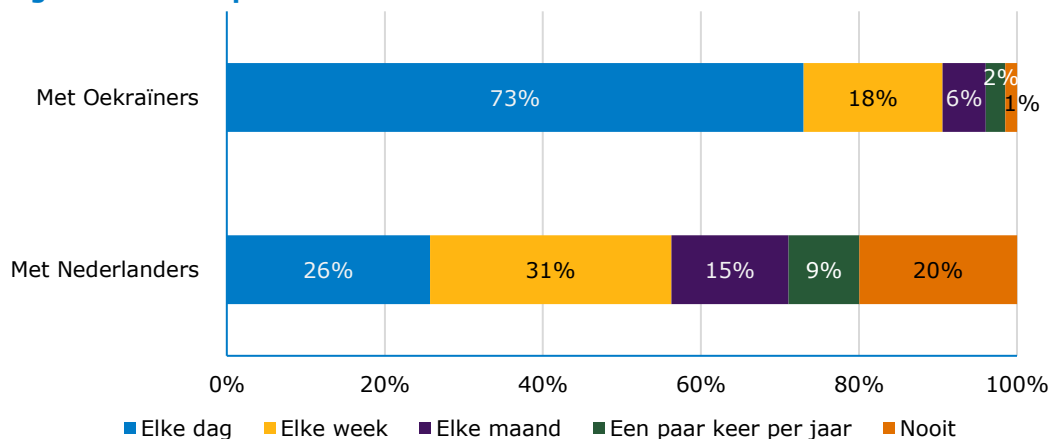
We zien dat Oekraïners de Nederlandse taal graag beter zouden leren. Wanneer we vragen op welk gebied mensen behoefte hebben aan ondersteuning, is hulp bij het leren van de Nederlandse taal het meest gegeven antwoord (43%) (Van Enk et al., 2024). De volledige lijst met alle typen hulp die mogelijk waren om te kiezen, is te vinden in een recent gepubliceerde factsheet (Van Enk et al., 2024).

7.2 Veel sociale contacten met Oekraïners, minder met Nederlanders

De beperkte beheersing van de Nederlandse taal kan consequenties hebben voor sociale contacten met Nederlanders. Figuur 7.3 laat zien dat slechts 57% van de Oekraïense vluchtelingen wekelijks of vaker contact heeft met Nederlandse burens, vrienden of kennissen; en dat 20% van Oekraïners nooit of minder dan een paar keer per jaar contact heeft met Nederlanders. In vergelijking met Syrische vluchtelingen kort na hun aankomst, hebben Oekraïners iets minder frequente contacten met Nederlanders (ongeveer 11 procentpunten minder; Nooitgedagt, 2023). Mogelijk komt dit ook doordat veel Oekraïners nog in gemeentelijke opvanglocaties verblijven (67%). Lees meer over de woonsituatie van Oekraïense vluchtelingen in hoofdstuk 4 van dit rapport.

Figuur 7.3 laat ook zien dat 91% van de Oekraïners wekelijks of vaker contact heeft met Oekraïense burens, vrienden of kennissen. In vergelijking met Syrische vluchtelingen kort na hun aankomst, hebben Oekraïners veel meer contacten binnen de eigen groep (ongeveer 30 procentpunten hoger; Nooitgedagt, 2023). Dit komt waarschijnlijk mede doordat veel Oekraïners in gemeentelijke opvanglocaties verblijven waar alleen mensen met de Oekraïense nationaliteit zijn ondergebracht, terwijl Syriërs al zelfstandig in Nederlandse gemeentes woonden.

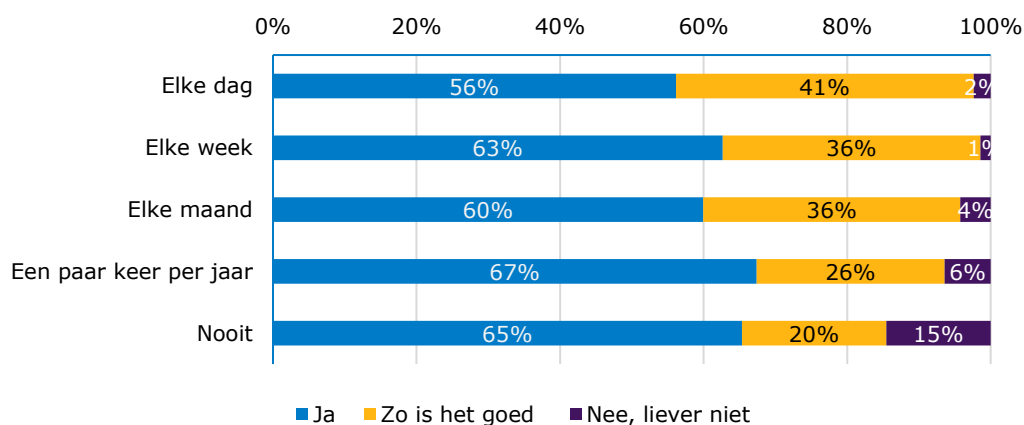
Figuur 7.3 Frequentie contact met Oekraïners en met Nederlanders.



7.3 Meer contact met Nederlanders gewenst

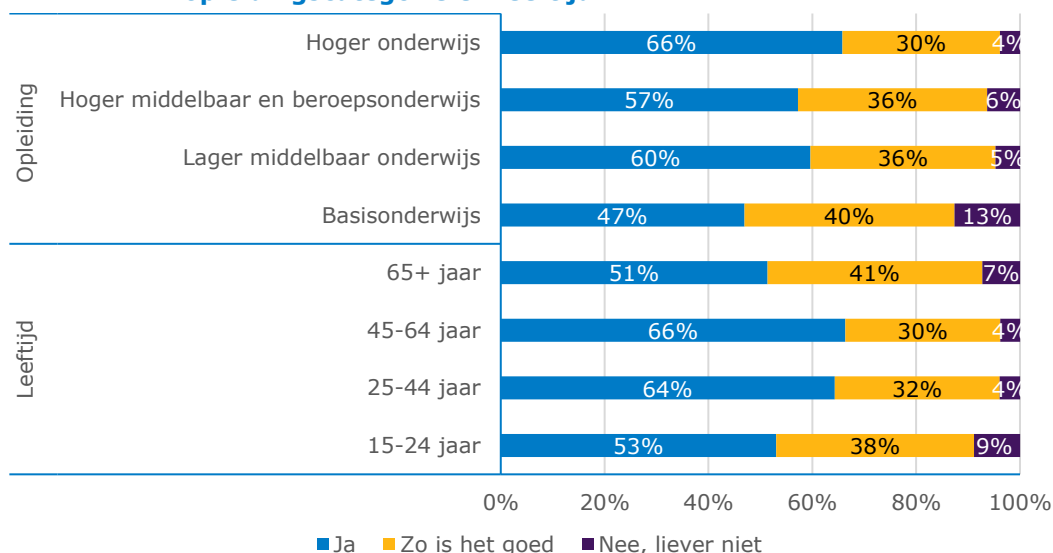
Hoewel Oekraïense vluchtelingen nog niet veel sociale contacten hebben met Nederlanders, staan ze daar over het algemeen wel voor open. Bijna 62% van de Oekraïners zou meer contact willen hebben met Nederlanders. Dit geldt vooral voor mensen die nu nog weinig contact hebben met Nederlanders (figuur 7.4).

Figuur 7.4 De wens naar meer contact met Nederlanders uitgesplitst naar contactfrequentie



Als we kijken naar de verdeling per opleidingscategorieën en leeftijd, zien we dat Oekraïners met een opleiding op universitair niveau en van middelbare leeftijd iets vaker contact willen met Nederlanders (figuur 7.5).

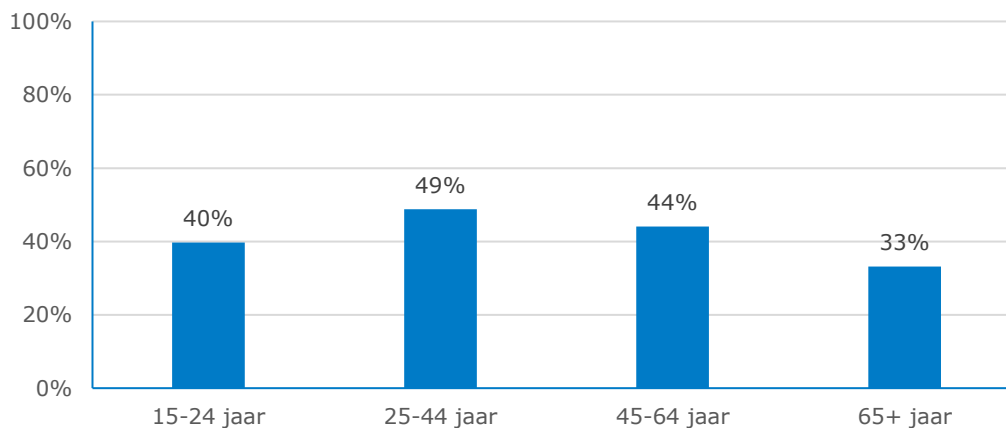
Figuur 7.5 De wens naar meer contact met Nederlanders uitgesplitst naar opleidingscategorie en leeftijd



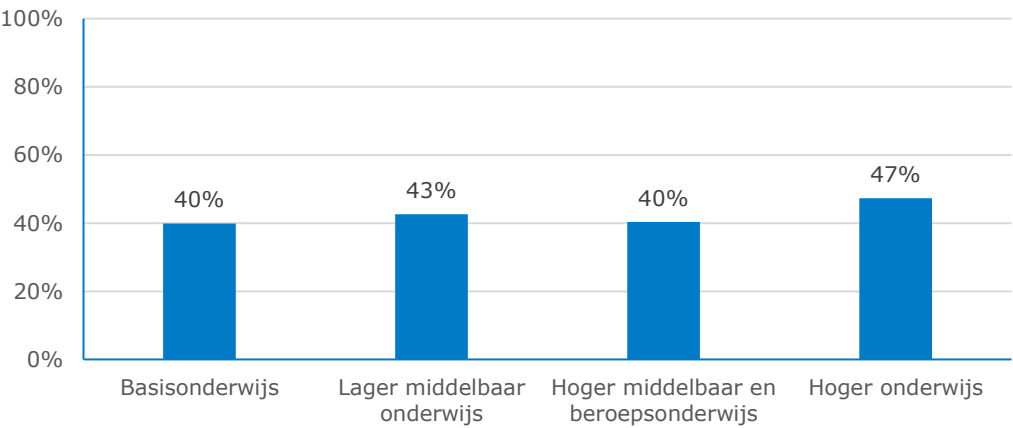
7.4 Relatief veel sociale eenzaamheid

Het is belangrijk om genoeg mensen te kennen bij wie je terecht kunt met problemen, die je volledig vertrouwt of waar je je mee verbonden voelt. Wanneer zulke mensen ontbreken, spreken we van sociale eenzaamheid. We zien dat 45% van de Oekraïense vluchtelingen sterk sociaal eenzaam is, wat hoger ligt dan onder de algemene Nederlandse bevolking. Zo'n 27% van de Nederlandse inwoners die buiten Nederland zijn geboren, is sterk sociaal eenzaam, terwijl dit geldt voor 12% van de inwoners zonder migratieachtergrond (CBS, 2024a). Jongvolwassen Oekraïense vluchtelingen (25-44 jaar) zijn het vaakst sociaal eenzaam (figuur 7.6a). Dit is ook het geval binnen de Nederlandse bevolking (ibid.). Oekraïners met een universitaire opleiding ervaren eveneens vaak sociale eenzaamheid (figuur 7.6b).

Figuur 7.6a Sterke sociale eenzaamheid uitgesplitst naar leeftijd



Figuur 7.6b Sterke sociale eenzaamheid uitgesplitst naar opleidingscategorie



8 Discriminatie en institutioneel vertrouwen

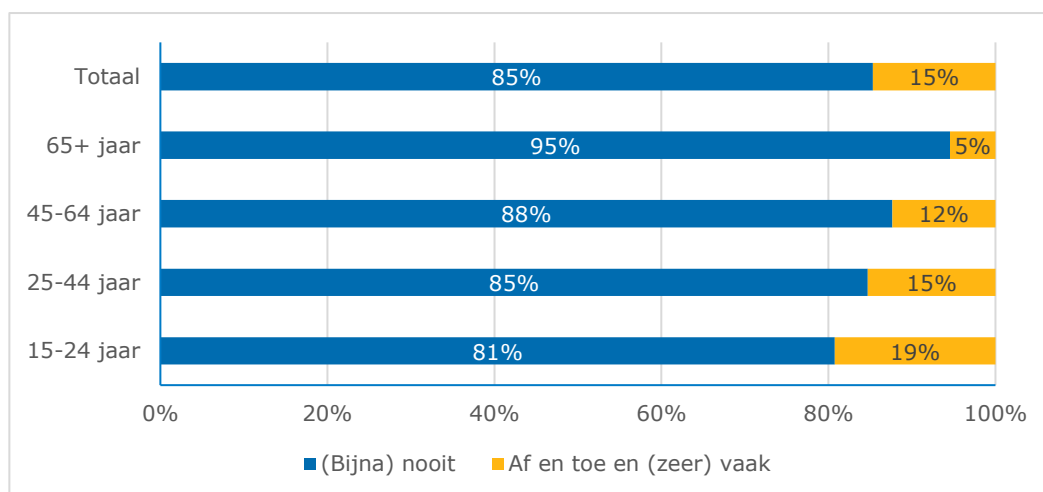
Vardan Barsegyan

Nederland is een rechtsstaat. Dit betekent dat iedereen gelijk is voor de wet en dat iedereen gelijkwaardig moet worden behandeld. Het is problematisch voor de rechtsstaat als bepaalde groepen, zoals vluchtelingen, zich gediscrimineerd voelen of weinig vertrouwen hebben in Nederlandse instituties, zoals de regering of rechters.

8.1 Een op de zes ervoer discriminatie door Nederlanders

Oekraïense vluchtelingen hebben soms negatieve ervaringen in Nederland. Bijna 15% van de Oekraïners geeft aan dat ze zelf weleens zijn gediscrimineerd door Nederlanders (figuur 8.1). Dit percentage ligt vijf procentpunten hoger dan bij Syriërs in 2017 (kort na hun aankomst) (Nooitgedagt, 2023). Het aandeel Oekraïense vluchtelingen dat zich gediscrimineerd voelt, is echter vergelijkbaar met dat onder andere groepen uit Oost-Europa: Bulgaren (14%), Russen (14%) en Roemenen (12%), gemeten voordat de oorlog begon (Akkermans en Kloosterman, 2022). Jongere Oekraïners voelen zich iets meer gediscrimineerd dan oudere. Een mogelijke verklaring hiervoor is dat jonge Oekraïners vaker participeren in de samenleving of een grotere druk ervaren om te integreren (in bredere zin), terwijl dergelijke verwachtingen voor oudere vluchtelingen minder sterk zijn.

Figuur 8.1 Ervaren discriminatie door Nederlanders uitgesplitst naar leeftijd

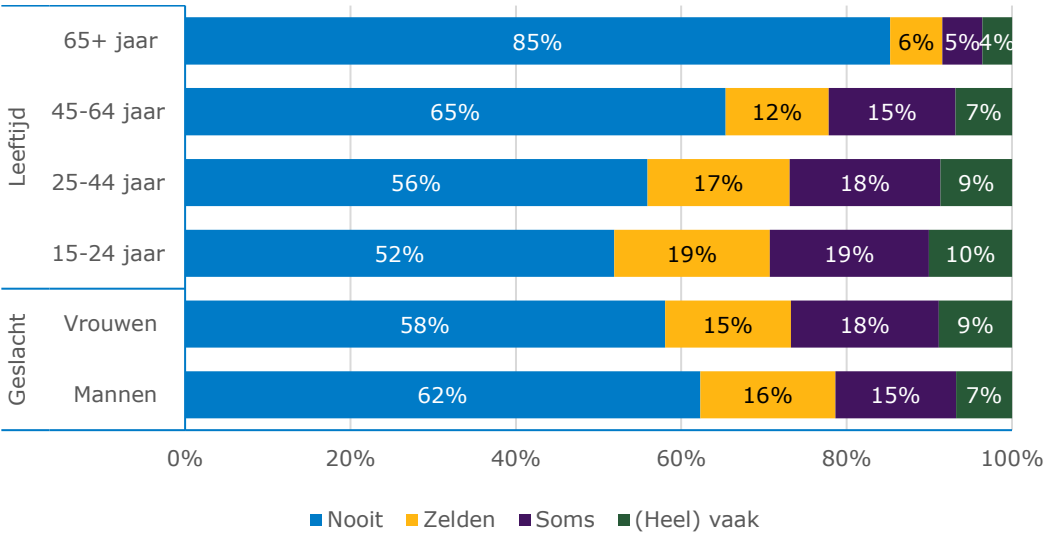


8.2 Vier op de tien ervaart institutionele discriminatie

Vervolgens kijken we naar discriminatie door instituties of in bepaalde institutionele contexten: door de gemeente of overheid, door de politie, op de woningmarkt, op het werk, op de studie, en in de zorg. Ongeveer 40% van Oekraïense vluchtelingen voelt zich (zelden, soms of vaak) gediscrimineerd in ten minste een van deze institutionele contexten. Vrouwen en jongere Oekraïners ervaren vaker institutionele discriminatie

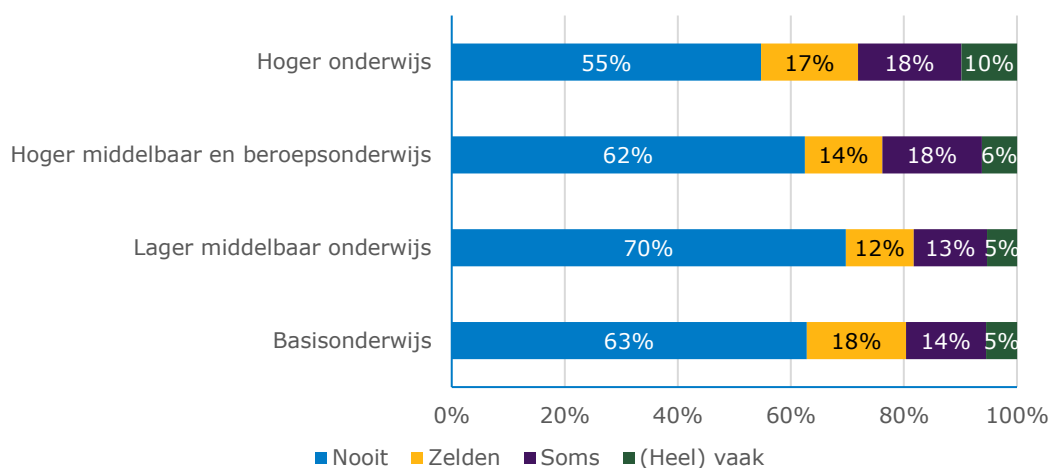
dan mannen en ouderen (figuur 8.2). Discriminatie op het werk wordt het vaakst genoemd (26%), door de politie het minst (6%). Dit is vergelijkbaar met de bevindingen onder Syrische vluchtelingen (Nooitgedagt, 2023).

Figuur 8.2 Ervaren discriminatie door instituties uitgesplitst naar geslacht en leeftijd



Interessant is dat Oekraïners met een universitaire opleiding het vaakst institutionele discriminatie ervaren (figuur 8.3). Deze bevinding komt overeen met de integratieparadox die stelt dat migranten, inclusief vluchtelingen, die hoger onderwijs hebben gevolgd, kritischer kunnen zijn over de ontvangende samenleving omdat ze discriminatie beter herkennen en zich meer bewust zijn van hun nadelige sociale positie (Verkuyten, 2016). Tegelijkertijd zien we geen grote verschillen in ervaren discriminatie door Nederlanders tussen mensen met verschillende opleidingsniveaus.

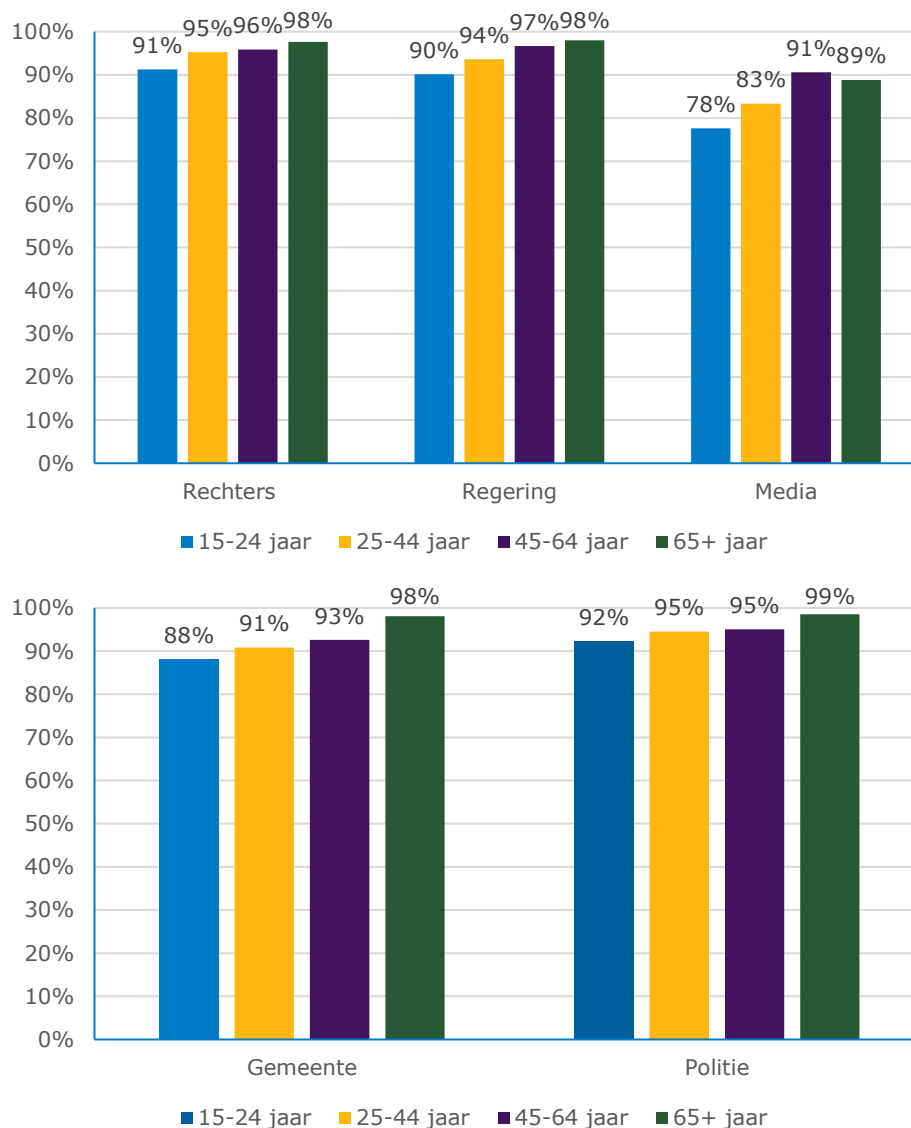
Figuur 8.3 Ervaren discriminatie door instituties uitgesplitst naar opleidingsniveau



8.3 Veel vertrouwen in Nederlandse instituties

Ondanks de ervaren institutionele discriminatie heeft de meerderheid van de Oekraïners (veel) vertrouwen in Nederlandse instituties (figuur 8.4). Meer dan 91% van de Oekraïense vluchtelingen heeft vertrouwen in rechters, de regering, de politie, en gemeentes. Iets minder mensen hebben vertrouwen in de media. Deze cijfers zijn vergelijkbaar met die onder Syrische vluchtelingen, en veel hoger dan die voor de algemene bevolking (61,2%) (Nooitgedagt, 2023; CBS, 2024i). Oudere Oekraïners hebben meer vertrouwen in instituties dan jongeren. Dit patroon is ook zichtbaar onder Syrische vluchtelingen (Noyon & Maliepaard, 2020).

Figuur 8.4 Vertrouwen in instituties uitgesplitst naar leeftijd

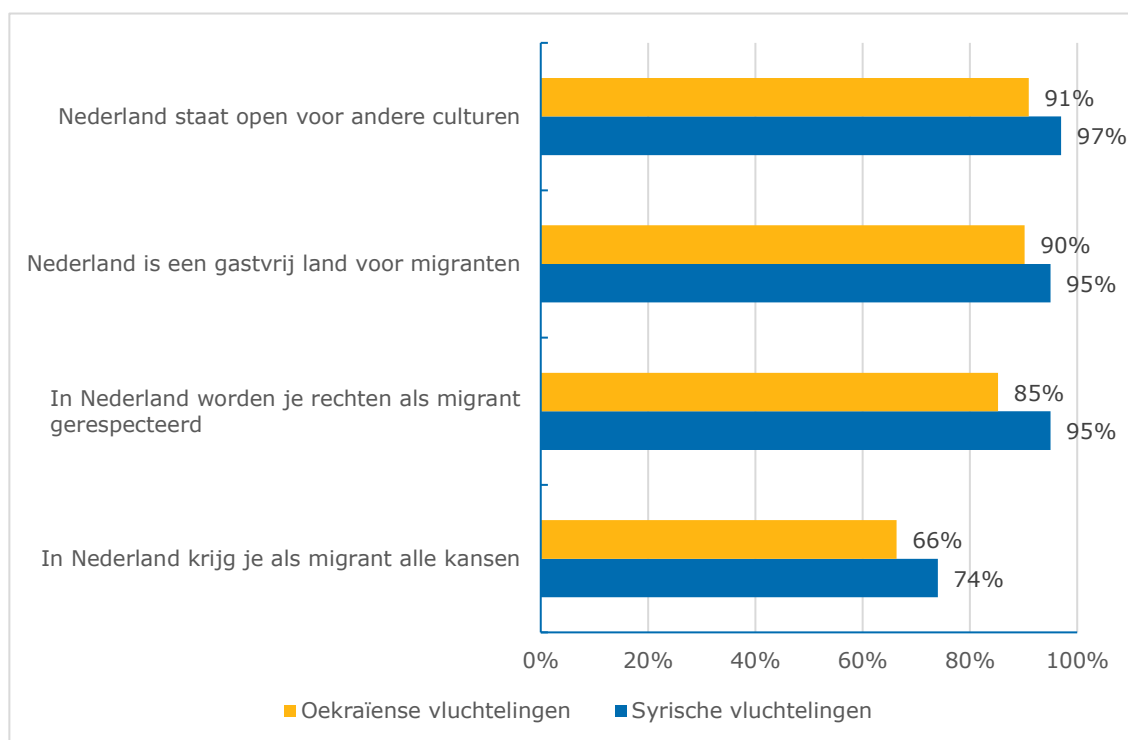


Noot: het percentage van de Oekraïense vluchtelingen dat (veel) vertrouwen heeft in Nederlandse instituties.

8.4 Positief beeld van omgang met migranten in Nederland

Ten slotte kijken we naar de opvattingen van Oekraïense vluchtelingen over het maatschappelijk klimaat in Nederland ten aanzien van migranten. In vergelijking met de positie van Syriërs is de positie van Oekraïners onzekerder. We verwachtten daarom dat zij minder positief zouden zijn over het maatschappelijk klimaat. Figuur 8.5 toont de resultaten in vergelijking met Syrische vluchtelingen kort na hun aankomst (Dagevos & Miltenburg, 2020). Hoewel Oekraïners inderdaad wat minder positief zijn over het maatschappelijk klimaat vergeleken met Syriërs, is het beeld van omgang met migranten in Nederland wel positief en zijn de verschillen beperkt.

Figuur 8.5 Opvattingen over het maatschappelijk klimaat in Nederland ten aanzien van migranten



Literatuur

- Adviesraad Migratie (2023). *De prijs van tijdelijkheid. Perspectief voor Oekraïense ontheemden in Nederland*. Adviesraad Migratie.
- Akkermans, M., & Kloosterman, R. (2022). *Gediscrimineerd gevoeld? Statistische Trends*. Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Geraadpleegd op 27 augustus 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/statistische-trends/2022/gediscrimineerd-gevoeld->
- Bakker, L. & Dagevos, J. (2017). Sociale integratie of segregatie? Ontwikkelingen in de sociale contacten van asielmigranten. In M. Maliepaard, B. Witkamp, R. Jennissen (Reds). *Een kwestie van tijd. De integratie van asielmigranten: een cohortonderzoek* (pp. 63-76). WODC.
- Berwick, D. M., Murphy, J. M., Goldman, P. A., Ware Jr, J. E., Barsky, A. J., & Weinstein, M. C. (1991). Performance of a five-item mental health screening test. *Medical care*, 169-176.
- Brücker, H., Ette, A., Grabka, M. M., Kosyakova, Y., Niehues, W., Rother, N., Spieß, C. K., Zinn, S., Bujard, M., Cardozo, A., Décieux, J. P., Maddox, A., Milewski, N., Sauer, L., Schmitz, S., Schwanhäuser, S., Siegert, M., Steinhauer, H., & Tanis, K. (2023). Ukrainian Refugees in Germany: Evidence from a Large Representative Survey. *Comparative Population Studies*, 48, 395-424.
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). (2022). *Eenzaamheid; persoonskenmerken*. Geraadpleegd op 27 augustus 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/85766NED?dl=9C37E>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2023). *Gezondheid en zorggebruik; persoonskenmerken*. Geraadpleegd op 22 juli 2024, van: <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85454NED/table>.
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). (2024a). *1 op de 10 mensen sterk eenzaam in 2023*. Geraadpleegd op 1 oktober 2024, van <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/39/1-op-de-10-mensen-sterk-eenzaam-in-2023>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2024b). *Arbeidsdeelname; kerncijfers seizoen gecorrigeerd*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85224NED/table?dl=ABA1D>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2024c). *Beroepsbevolking*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-beroepsbevolking/beroepsbevolking>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2024d). *Beroepsniveaus*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/44/arbeidsparticipatie-hoger-bij-goede-beheersing-nederlands/beroepsniveau>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2024e). *Consumentenvertrouwen; kenmerken huishouden*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/83977NED/table?ts=1729004614714>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2024f). *Dashboard asiel en integratie*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://dashboards.cbs.nl/v5/asielenintegratie/>

- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2024g). *International Standard*
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek) (2024h). *Leeftijdverdeling*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/leeftijd/bevolking>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek). (2024i). *Monitor Brede Welvaart & de Sustainable Development Goals*. Geraadpleegd op 27 augustus 2024, van <https://www.cbs.nl/-/media/cbs/infographics/monitor-brede-welvaart/2024/samenvatting-mbw-2024.pdf>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2024j). *Netto-arbeidsparticipatie*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen/netto-arbeidsparticipatie>
- CBS (Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) (2024k). *Werkzame beroepsbevolking; positie in de werkkring*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85278NED/table?dl=A36C0>
- CBS (Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (z.d.a). *Huisvesting van statushouders*. Geraadpleegd op 2 oktober 2024 via <https://www.coa.nl/nl/huisvesting-van-statushouders>.
- Classification of Occupations (ISCO)*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/classificaties/onderwijs-en-beroepen/beroepenclassificatie--isco-en-sbc--/international-standard-classification-of-occupations--isco-->
- COA (Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers) (z.d.b). *Opvang in verschillende soorten asielzoekerscentra*. Geraadpleegd op 2 oktober 2024 via <https://www.coa.nl/nl/opvang-verschillende-soorten-asielzoekerscentra>
- COA (Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers) (z.d.c). *Vertrouwen in mensen en in organisaties; persoonskenmerken*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024 via <https://opendata.cbs.nl/#/CBS/nl/dataset/85533NED/table?searchKeywords=vertrouwen>
- Dagevos, J., Huijnk, W., & Miltenburg, E. (Reds.) (2018). *Syriërs in Nederland. Een studie over hun eerste jaren in Nederland*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Dagevos, J., Miltenburg, E. (2020). Discriminatie en acceptatie. In J. Dagevos, E. Miltenburg, M. de Mooij, D. Schans, E. Uiters, A. Wijga (Red.), *Syrische statushouders op weg in Nederland De ontwikkeling van hun positie en leefsituatie* (pp. 178-185). Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 16 oktober 2024, van <https://digitaal.scp.nl/syrische-statushouders-op-weg-in-nederland/discriminatie-en-acceptatie/>
- De Jong Gierveld, J., & Van Tilburg, T. (2006). A 6-Item Scale for Overall, Emotional, and Social Loneliness: Confirmatory Tests on Survey Data. *Research on Aging*, 28(5), 582-598. Geraadpleegd op 8 oktober 2024 via <https://doi.org/10.1177/0164027506289723>
- Eldik, I. van, Jordaan, M., Lankreijer, B., & Sapulete, S. (2023). *Derde Monitor Taalonderwijs volwassen Oekraïense ontheemden*. Berenschot. Gedownload van <https://www.telmeemettaal.nl/documenten/rapporten/2023/12/19/onderzoeksrapport-derde-monitor-taalonderwijs-volwassen-oekraïense-ontheemden>
- Enk, B. van, Negash, S.M., Otten, K.D., Barsegyan, V.M., Noyon, S.M., Maliepaard, M., & Schans, D. (2024). *Oekraïense vluchtelingen in Nederland Representatieve cijfers over hun welzijn en positieverwerving*. WODC.
- Eurofound & European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2023). *Barriers to employment of displaced Ukrainians* (Eurofound research paper. Publishing Office of the European Union). https://www.eurofound.europa.eu/system/files/2023-06/ef23015en_0.pdf

- Expertisecentrum Europees Recht (z.d.). *Tijdelijke beschermingsrichtlijn*. Geraadpleegd op 12 augustus 2024 via <https://ecer.minbuza.nl/ecer/dossiers/asiel-en-immigratie/gemeenschappelijk-asielbeleid/tijdelijke-beschermingsrichtlijn>
- Fairwork (2023). *Oekraïense vluchtelingen benadeeld en uitgebuit in Nederland*. Geraadpleegd 20 september 2024 via <https://www.fairwork.nu/2023/03/22/oekraïense-vluchtelingen-benadeeld-en-uitgebuit-in-nederland/>
- Gijsberts, M., & Lubbers, M. (2013). *Nieuw in Nederland: Het leven van recent gemigreerde Bulgaren en Polen* [Rapport]. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Gruijter, M. de, Acherrat, F., Shaidrova, M., Kozak, T., & Kool, T. (2024). *Hoe gaat het met Oekraïense vluchtelingen op de arbeidsmarkt? Ervaringen en lessen*. Verwey Jonker Instituut.
- Huijnk, W. (2018). Werk, bijstand en de ervaren financiële situatie. In J. Dagevos, W. Huijnk, M. Maliepaard, & E. Miltenburg (Eds.), *Syriërs in Nederland: Een studie over de eerste jaren van hun leven in Nederland* (pp. 113-129) [Rapport]. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- IND (z.d.). *Asiel onbepaalde tijd aanvragen in Nederland*. Geraadpleegd op 23 september 2024 via <https://ind.nl/nl/verblijfsvergunningen/asiel/asiel-onbepaalde-tijd-in-nederland-aanvragen>
- IND (2024). *Richtlijn Tijdelijke Bescherming Oekraïne*. Geraadpleegd op 12 augustus 2024 via <https://ind.nl/nl/oekraïne/richtlijn-tijdelijke-bescherming-oekraïne>
- Institute for the Study of War (2024). *Ukraine Conflict Updates*. Geraadpleegd op 19 september 2024 via <https://storymaps.arcgis.com/stories/36a7f6a6f5a9448496de641cf64bd375>
- Kanas, A., van Tubergen, F., & van der Lippe, T. (2011). The role of social contacts in the employment status of immigrants: A panel study of immigrants in Germany. *International Sociology*, 26(1), 95-122. <https://doi.org/10.1177/0268580910380977>
- Kok, S., Pronk, A., Pucek, K., Deen, B., Sie Dhian Ho, M., & Stevenhagen, S. (2024). *Beschermingsopdracht Oekraïense ontheemden in Nederland. De toekomstdiscussie dient zich aan*. Gedownload op 23 oktober 2024 via <https://www.clingendael.org/publication/oekraïense-ontheemden-nederland-toekomstdiscussie-dient-zich-aan>.
- Koudijs, H. & Smal, E. (2022). In goede handen? Een verkenning naar de gezondheid van en kwaliteit van zorg voor Oekraïense vluchtelingen in Nederland. Pharos.
- Kromhout, J., & Souren, M. (2024). *Arbeidsduur: hoeveel uren werken mensen in Nederland?* Centraal Bureau voor de Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/diversen/2024/arbeidsduur-hoeveel-uren-werken-mensen-in-nederland-?onepage=true#c-1--Inleiding>
- Kuijpers, T., & Uiters, E. (2023). Gezondheid. In M. Maliepaard, S. Negash, J. Dagevos, Nooitgedagt, W., Kuijpers, T., & Ruiters, E. (Eds.), *Navigeren in een nieuwe samenleving: De ontwikkeling van de positie en leefsituatie van Syrische Nederlanders*. WODC.
- Mack, A., Velseboer, J., & Witvliet, M. (2023). *Oekraïense vluchtelingen op de arbeidsmarkt*. Regioplan.
- Maliepaard, M., Witkamp, B., & Jennissen, R. (Eds.) (2017). *Een kwestie van tijd? De integratie van asielmigranten, een cohortonderzoek*. WODC.
- Maliepaard, M., Meer, M. van der, Noyon, S.M., & Schans, D. (2018). *Migratie in Beeld*. WODC.

- Maliepaard, M. & Schans, D. (2018). Op de vlucht. In J. Dagevos, W. Huijnk, M. Maliepaard, & E. Miltenburg (Eds.), *Syriërs in Nederland: Een studie over de eerste jaren van hun leven in Nederland* (pp. 53-67). Sociaal en Cultureel Planbureau. https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2018/06/01/syriërs-in-nederland/Syri%C3%ABrs+in+Nederland_WEB_DEF.pdf
- Maliepaard, M., Negash, S., Dagevos, J., Kuijpers, T., Uiters, E., Van Dijke, R., & Nooitgedagt, W. (2023). *Navigeren in een nieuwe samenleving: De ontwikkeling van de positie en leefsituatie van Syrische Nederlanders*. WODC. <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3297>
- Miltenburg, E. & Dagevos, J. (2018). Onderwijs. In J. Dagevos, W. Huijnk, M. Maliepaard, & E. Miltenburg (Eds.), *Syriërs in Nederland: Een studie over de eerste jaren van hun leven in Nederland* (pp. 95-112). Sociaal en Cultureel Planbureau. https://www.scp.nl/binaries/scp/documenten/publicaties/2018/06/01/syriërs-in-nederland/Syri%C3%ABrs+in+Nederland_WEB_DEF.pdf
- Nooitgedagt, W. (2023). In- en uitsluiting. In M. Maliepaard, S. Negash, J. Dagevos, N. Nooitgedagt, T. Kuijpers & E. Uiters (Red.), *Navigeren in een nieuwe samenleving: De ontwikkeling van de positie en leefsituatie van Syrische Nederlanders* (pp. 14-18). WODC. Geraadpleegd op 27 augustus 2024, van <https://repository.wodc.nl/handle/20.500.12832/3297>
- Noyon, S., & Maliepaard, M. (2020). Vertrouwen in Nederlandse instanties. In J. Dagevos, E. Miltenburg, M. de Mooij, D. Schans, E. Uiters & A. Wijga (Red.), *Syrische statushouders op weg in Nederland: De ontwikkeling van hun positie en leefsituatie* (pp. 158-161). Sociaal en Cultureel Planbureau. Geraadpleegd op 1 oktober 2024, van <https://digitaal.scp.nl/syrische-statushouders-op-weg-in-nederland/>
- Nuffic (z.d.). Oekraïne. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, van <https://www.nuffic.nl/onderwijssystemen/oekraïne>
- Obukhova, E., & Lan, G. (2013). Do job seekers benefit from contacts? A direct test with contemporaneous searches. *Management Science*, 59(10), 2204–2216. <https://doi.org/10.1287/mnsc.1120.1701>
- OECD (2024). *Strengthening the human capital of forcibly displaced persons in and from Ukraine: Background note for the Ukraine Recovery Conference 2024* [Rapport]. OECD Policy Responses on the Impacts of the War in Ukraine. <https://doi.org/10.1787/9afedf7c-en>.
- Otten, K.D., Barseguyan, V.M., & Maliepaard, M. (2023). *Oekraïense vluchtelingen: een eerste scan van de literatuur*. WODC.
- Porter, M., & Haslam, N. (2005). Predisplacement and postdisplacement factors associated with mental health of refugees and internally displaced persons: a meta-analysis. *Jama*, 294(5), 602-612.
- RefugeeHelp (2024a). *Je hebt recht op zorg via de RMO*. Geraadpleegd op 17 september 2024 via <https://www.refugeehelp.nl/nl/ukrainian-refugee/article/100084-je-hebt-recht-op-zorg-via-de-rmo>
- RefugeeHelp (2024b). *Leefgeld als je gevlucht bent uit Oekraïne*. Geraadpleegd op 17 september 2024 via <https://www.refugeehelp.nl/nl/ukrainian-refugee/article/100051-leefgeld-als-je-gevlucht-bent-uit-oekraïne>
- RefugeeHelp (2024c). *Tijdelijke Bescherming aanvragen als gezinslid*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://www.refugeehelp.nl/nl/ukrainian-refugee/article/100043-tijdelijke-bescherming-aanvragen-als-gezinslid>

- Rijksoverheid (z.d.a). *Hoe is de gezondheidszorg van asielzoekers geregeld?* Geraadpleegd op 17 september 2024 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/gezondheidszorg-asielzoekers>
- Rijksoverheid (z.d.b). *Mogen asielzoekers werken?* Geraadpleegd op 17 september 2024 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/asielbeleid/vraag-en-antwoord/mogen-asielzoekers-werken>
- Rijksoverheid (z.d. c). *Wet inburgering 2021*. Geraadpleegd op 2 oktober 2024 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inburgeren-in-nederland/nieuwe-wet-inburgering>.
- Rijksoverheid (z.d. c). *Werk en inkomen voor vluchtelingen uit Oekraïne*. Geraadpleegd 2 oktober 2024 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne/werk-en-inkomen>
- Rijksoverheid (2023). *Asielzoekers mogen meer dan 24 weken per jaar werken*. Geraadpleegd op 27 augustus 2024 via <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2023/11/29/asielzoekers-mogen-meer-dan-24-weeken-per-jaar-werken>.
- Rijksoverheid (2024a). *Cijfers opvang vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland*. Geraadpleegd op 20 september 2024 via <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne/cijfers-opvang-vluchtelingen-uit-oekraïne-in-nederland>
- Rijksoverheid (2024b). *QA's Mobilisatiewet voor Oekraïense mannen tussen de 18 en 60 jaar die tijdelijke bescherming hebben of zoeken in Nederland*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, via <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/publicaties/2024/07/09/qa-s-mobilisatiewet-voor-oekraïense-mannen-tussen-de-18-en-60-jaar-die-tijdelijke-bescherming-hebben-of-zoeken-in-nederland/mobilisatie-n-a-v-besluitvorming-ontheemden-nederlands.pdf>
- Rijksoverheid (2024c). *Verlenging Richtlijn Tijdelijke Bescherming tot en met 4 maart 2026*. Geraadpleegd op 23 september 2024 via <https://www.rijksoverheid.nl/actueel/nieuws/2024/06/25/verlenging-richtlijn-tijdelijke-bescherming-tot-en-met-4-maart-2026>
- RIVM (2022). *Corona Gezondheidsmonitor; bevolking 18 jaar of ouder, regio, 2022'*. Geraadpleegd op 22 juli 2024, van: <https://statline.rivm.nl/#/RIVM/nl/dataset/50119NED/table>.
- Rusinovic, K., & Jonker, D. (2023). *Particuliere opvang Oekraïners noodzakelijk én waardevol alternatief. Sociale Vraagstukken*. <https://www.socialevraagstukken.nl/particuliere-opvang-oekraïners-noodzakelijk-en-waardevol-alternatief/>
- Schellingerhout, R. (2011). *Ervaren gezondheid, leefstijl en zorggebruik*. In E. Dourleijn & J. Dagevos (Reds.) *Vluchtelingengroepen in Nederland. Over de integratie van Afghaanse, Iraakse, Iraanse en Somalische migranten*. (Pp. 142-164). Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Silva, M., Loureiro, A., & Cardoso, G. (2016). Social determinants of mental health: a review of the evidence. *The European Journal of Psychiatry*, 30(4), 259-292.
- Spijkerman, A., & Uiters, E. (2020). *Psychische gezondheid*. In J. Dagevos et al. (Reds.) *Syrische statushouders op weg in Nederland: De ontwikkeling van hun positie en leefsituatie*. Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Spörlein, C., Kristen, C., Schmidt, R., & Welker, J. (2020). Selectivity profiles of recently arrived refugees and labour migrants in Germany. *Soziale Welt*, 71(1-2), 54-89. <https://doi.org/10.5771/0038-6073-2020-1-2-54>

- Umberson, D., & Montez, J. K. (2010). Social relationships and health: A flashpoint for health policy. *Journal of Health and Social Behavior*, 51(Suppl), S54–S66.
<https://doi.org/10.1177/0022146510383501>
- UNHCR (2024). *Ukraine Refugee Situation*. Geraadpleegd op 9 augustus 2024 via <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
- United Nations Populations Fund [UNFPA] (2024). *World Population Dashboard Ukraine*. Geraadpleegd op 8 oktober 2024, <https://www.unfpa.org/data/world-population/UA>
- Van Tubergen, F., Kogan, I., Kosyakova, Y., & Pötzschke, S. (2023). Self-selection of Ukrainian refugees and displaced persons in Europe. *Journal of Refugee Studies*, 37(1), <https://doi.org/10.1093/jrs/fead089>
- Verkuyten, M. (2016). The integration paradox: Empirical evidence from the Netherlands. *American Behavioral Scientist*, 60(5–6), 583–596.
<https://doi.org/10.1177/0002764216632838>
- VluchtelingenWerk (2024). *Hoe zit het nou écht: krijgen vluchtelingen alles gratis?* Geraadpleegd op 17 september 2024 via <https://www.vluchtelingenwerk.nl/nl/artikelen/nieuws/hoe-zit-het-nou-echt-krijgen-vluchtelingen-alles-gratis>
- World Health Organisation (2020). *Ukraine WHO Special Initiative for Mental Health Situational Assessment*. Geraadpleegd op 19 september 2024, van <https://www.who.int/publications/m/item/ukraine---who-special-initiative-for-mental-health>.

Bijlage 1 Methodologische verantwoording

Achtergrond en opzet

Het voorliggende rapport baseert zich op gegevens uit een grootschalige en representatieve enquête, uitgevoerd in het kader van het Longitudinaal Onderzoek Cohort Oekraïense Vluchtelingen (LOCOV). Dit meerjarige onderzoeksproject wordt uitgevoerd door een samenwerkingsverband bestaande uit het Wetenschappelijk Onderzoek- en Datacentrum (WODC), het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en de Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR) op aanvraag van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid en het ministerie van Justitie en Veiligheid.⁷

De doelpopulatie en steekproef

De doelpopulatie bestaat uit mensen met de Oekraïense nationaliteit die 15 jaar en ouder zijn, zich tussen 24 februari 2022 en 1 juli 2023 hebben gevestigd in Nederland en ingeschreven stonden in de Basisregistratie Personen (BRP) op 1 juli 2023. Mensen met meerdere nationaliteiten waarvan één Oekraïens is, behoren ook tot doelpopulatie, tenzij een van die nationaliteiten de Nederlandse nationaliteit is. Individuen uit deze populatie zijn via een enkelvoudige aselechte steekproef geselecteerd om benaderd te worden voor deelname aan de enquête. De steekproef is daarna nog een keer geactualiseerd op 1 november 2023, waarbij personen die tussen 1 juli en 1 november het land hebben verlaten of zijn overleden, zijn verwijderd. De daaruit resulterende bruto steekproef bestond uit 6.000 personen. Daarvan hebben in totaal 3.460 respondenten de survey volledig ingevuld, wat resulteert in een respons van 58%. De bevroagden konden de vragenlijst in het Oekraïens, Russisch en Nederlands invullen. De meeste respondenten hebben de survey in het Oekraïens ingevuld (63%) een aanzienlijk deel in het Russisch (36%) en een enkeling in het Nederlands (1%).

Het veldwerk

Het veldwerk werd uitgevoerd door het onderzoeksbureau Labyrinth en vond plaats tussen 23 oktober 2023 en 25 februari 2024. De enquête werd sequentieel mixed-mode aangeboden: respondenten kregen de mogelijkheid de vragenlijst online in te vullen (CAWI). Indien zij dit niet deden, werden ze thuis bezocht door een interviewer voor een face-to-face interview (CAPI). Van de respondenten heeft 75,6% de survey via CAWI ingevuld en 24,4% via CAPI. Het CBS heeft het surveybestand verrijkt met aanvullende gegevens van de respondenten op basis van registerdata. In het najaar van 2025 is een tweede wave voorzien, waarbij dezelfde groep Oekraïners die nu heeft deelgenomen aan het onderzoek en heeft aangegeven nog een keer bevroagd te willen worden, zal worden benaderd om een tweede vragenlijst in te vullen om te onderzoeken hoe hun situatie zich heeft ontwikkeld in de tussentijd.

⁷ Deze beschrijvende studie heeft dezelfde opzet als eerdere beschrijvende onderzoeken naar Syrische statushouders binnen het longitudinaal cohortonderzoek statushouders (LOCS). De inhoud van deze methodologische verantwoording is gebaseerd op de eerdere methodologische verantwoordingen uit het LOCS-project.

Weging

Voor de beschrijvende analyses zijn weegfactoren gebruikt die door het CBS zijn aangeleverd. Deze weegfactoren corrigeren voor verschillen in insluitkansen en non-respons, en hogen de netto steekproef op naar wat bekend is over de doelpopulatie aan de hand van zes achtergrondkenmerken. Hiermee kunnen op basis van de enquêtegegevens uitspraken worden gedaan over de hele populatie.

De weging is uitgevoerd op basis van een additief weegmodel. Hiervoor zijn de volgende kenmerken gebruikt voor het berekenen van de gewichten: geslacht, leeftijd, burgerlijke staat (gebaseerd op de BRP), plaats in het huishouden, ProvinciePlusG4 (de provincies, waarbij de vier grootste gemeentes apart zijn genomen: Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam), vestigingsdatum in Nederland (24 februari - 30 juni 2022; 1 juli 2022 - 31 december 2022; 1 januari 2023 - 30 juni 2023) en stedelijkheid van de gemeente waar de respondent woont. Het minimale correctiegewicht is 0,383 en het maximale correctiegewicht is 1,653, met een mediaan correctiegewicht van 0,990. Dit betekent dat de meest ondervertegenwoordigde waarnemingen in de steekproef met 65,3% opgehoogd worden en de meest oververtegenwoordigde waarnemingen slechts voor 38,3% meetellen. Voor correctiegewichten geldt als vuistregel dat het maximum lager dan 3,5 maal de mediaan dient te zijn. Dat is met deze correctiegewichten ook het geval.

Over deze rapportage

Voor deze publicatie is op een aantal thema's gekeken naar de positie van Oekraïense vluchtelingen in Nederland: demografie, vluchtgeschiedenis, wonen, arbeidsmarktpositie, gezondheid, sociale contacten en taal en tot slot ervaren discriminatie. In deze studie worden de resultaten voor verschillende uitkomstmaten ook uitgesplitst naar een aantal achtergrondkenmerken om te onderzoeken of er verschillen zijn tussen subgroepen. Hierbij is gekeken naar de volgende kenmerken: geslacht (man/vrouw), leeftijd van de respondent (15-24 jaar, 25-44 jaar, 45-64 jaar, 65+), hoogst gevolgde opleiding bij aankomst in Nederland (maximaal basisonderwijs, lager middelbaar onderwijs, hoger middelbaar onderwijs en hoger onderwijs), aankomstdatum (eerste twintig weken na het uitbreken van de oorlog op 24 februari 2022; tweede twintig weken; derde twintig; na de zestigste week). Er is omwille van de leesbaarheid voor gekozen om niet alle uitkomstmaten en uitsplitsingen in het rapport op te nemen. Dit rapport bevat een door de onderzoekers gekozen selectie van bevindingen die het meest in het oog sprongen.

Toetsing

Om te onderzoeken of subgroepen significant van elkaar verschillen, zijn verschillende toetsingsmethoden gebruikt. Voor het toetsen van een verschil in gemiddelden tussen subgroepen zijn bivariate OLS-regressiemodellen geschat om te bepalen of die verschillen statistisch significant zijn. Voor uitkomstvariabelen met twee categorieën zijn verschillen tussen subgroepen getoetst door middel van bivariate logistische regressiemodellen. Wanneer het uitkomstvariabelen met meer dan twee categorieën betrof, is gebruikgemaakt van multinomiale en ordinale logistische regressiemodellen. Voor al deze toetsen is een tweezijdige significantietoets uitgevoerd met een alfa van 5 procent. Als de p-waarde kleiner dan 0,05 was, werd de nulhypothese dat er geen

verschil is tussen subgroepen verworpen. Alle toetsen zijn gewogen uitgevoerd met dezelfde weegfactoren die gebruikt zijn voor de beschrijvende analyses. Wanneer in de tekst gesproken wordt over verschillen tussen groepen binnen de populatie Oekraïense vluchtelingen, betreffen deze altijd statistisch significante verschillen.

Bijlage 2 Variabelenoverzicht

Begrip	Toelichting	Bron
Demografie		
Herkomstregio voor de oorlog	Gebaseerd op de vraag: 'In welk oblast woonde u voor de oorlog?' Het verschil tussen de antwoorden op deze vraag en 'In welk Oblast in Oekraïne heeft u het grootste deel van uw leven gewoond?' is klein. Het voornaamste verschil ligt bij Kyiv-stad en Kyiv-oblast: het aandeel dat daar voor de oorlog woonde is groter (respectievelijk 9% en 11%) dan het aandeel dat daar het grootste deel van hun leven heeft gewoond (respectievelijk 7% en 8%).	LOCOV-survey
Indeling oorlogsgebieden	De oorlogsgebieden worden gemarkeerd op basis van de gegevens van de Institute for the Study of War. We hebben drie typen regio's gemarkeerd: bezet vanaf 2014 door Rusland of gerelateerde proxies, bezet vanaf 2022, en andere regio's.	LOCOV-survey Institute for the Study of War (2024)
Cohort	Aankomstcohorten gebaseerd op de vestigingsdatum in Nederland volgens registerinformatie van het CBS. De vestigingsdatum is gebaseerd op inschrijving in het BRP. De verwachting is dat er weinig verschil zit tussen de BRP-inschrijvingsdatum en vestigingsdatum. Het verschil tussen deze datum en de peildatum (1 november 2023) geeft de duur van het verblijf in Nederland weer. Op basis van deze duurvariabele zijn de vier cohorten bepaald in verhouding tot de periode tussen het begin van de Russische invasie op 22 februari 2022 en 1 november 2023 – een periode van 88 weken. Hieruit zijn de volgende cohorten geconstrueerd, namelijk 'eerste 20 weken van oorlog', 'tweede 20 weken van oorlog', 'derde 20 weken van oorlog', en 'na 60^{ste} week van oorlog'	Migratiebus (register met ingeschreven migranten in BRP)
Geslacht	Voor Oekraïense vluchtelingen gebaseerd op de vraag: 'Wat is uw geslacht?'. Bij een andere oriëntatie dan man/vrouw is het geslacht van de respondent als missende waarde gecodeerd.	LOCOV-survey Asielcohortregister (BRP, IND, COA, Nidos)

Begrip	Toelichting	Bron
	Voor asielzoekers is de informatie gebaseerd op het Asielcohortregister van het CBS, waarin het geslacht is afgeleid uit het BRP, IND, COA, en/of Nidos. Hierbij is geselecteerd op asielzoekers die in 2022 of 2023 in een COA-locatie instroomden en 15 jaar of ouder waren.	
Leeftijd	Voor Oekraïense vluchtelingen gebaseerd op de vraag 'wat is uw leeftijd?'. Op basis van deze variabele zijn vier categorieën geconstrueerd, namelijk 15 t/m 24 jaar, 25 t/m 44 jaar, 45 t/m 64 jaar, en 65 jaar en ouder. Voor asielzoekers is dit gebaseerd op het Asielcohortregister van het CBS, waarbij is geselecteerd op asielzoekers die in 2022 of 2023 in een COA-locatie instroomden en 15 jaar of ouder waren. Voor de algemene bevolking wordt verwezen naar de leeftijdsverdeling volgens het bevolkingsregister van het CBS, gebaseerd op het BRP.	LOCOV-survey Asielcohortregister (BRP, IND, COA, Nidos) Bevolkingsregister (BRP)
Gezinssamenstelling (kinderen, partner)	Gebaseerd op een combinatie van twee vragen: 'Heeft u kinderen?' en 'Heeft u een partner?' Met een partner wordt bedoeld: degene met wie u getrouwd of verloofd bent, of een vaste relatie heeft.' De combinatie van deze vragen levert de vier categorieën van gezinssamenstelling op, namelijk 'heeft partner en kinderen', 'heeft partner maar geen kinderen', 'heeft kinderen maar geen partner', en 'alleenstaand zonder kinderen'. De vergelijking met Syrische statushouders is op basis van wave 1 van de NSN-survey. Dezelfde combinatie van vragen is voor deze groep gebruikt om de gezinssamenstelling vast te stellen.	LOCOV-survey NSN-survey (2017)
Tuiswonende kinderen	Gebaseerd op een combinatie van twee vragen. Een vraag die gesteld is aan respondenten die twee of meer kinderen hebben: 'Hoeveel van uw kinderen wonen nu samen met u?' en een vraag die gesteld is aan respondenten die één kind hebben: 'Woont uw kind bij u in huis?'. Wanneer het antwoord op de eerste vraag één of meer is, of het antwoord op de tweede vraag 'ja' is, heeft de respondent ten minste één thuiswonend kind.	LOCOV-survey
In het buitenland wonende kinderen	Gebaseerd op een van een aantal vragen. Aan respondenten met ten minste twee kinderen, waarvan ten minste één niet thuis woont, is voor elk gevraagd: 'Waar woont uw eerste kind (tweede kind, enz.) dat niet bij u in huis woont? In Nederland, in Oekraïne of in een ander	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	land?', en een vraag die gesteld is als de respondent één kind had dat niet inwoont: 'Waar woont uw kind dat niet bij u in huis woont?' Elk ander antwoord dan 'in Nederland' voor ten minste één kind betekent dat er ten minste één kind in het buitenland woont.	
Kind naar Nederland halen	Gebaseerd op een combinatie van vragen. Aan respondenten met ten minste twee kinderen, waarvan ten minste één in het buitenland woont, is gevraagd: 'Bent u van plan om dit kind te laten overkomen naar Nederland?'. De antwoordcategorieën 'Ja, mee bezig' en 'Ja, wel van plan, maar (nog) niet mee bezig' zijn samengevoegd tot 'Ja', de antwoordcategorieën 'Nee, niet van plan' en 'Is niet mogelijk' zijn samengevoegd tot 'Nee'. Wanneer de respondent ten minste één kind naar Nederland wil halen, wordt deze als 'Ja' gecodeerd.	LOCOV-survey
Samenwonen met partner	Gebaseerd op vraag: 'Woont uw partner bij u in huis?'	LOCOV-survey
In het buitenland wonende partner	Gebaseerd op de volgende vraag: 'In welk land woont uw partner?', gesteld als de partner niet bij de respondent in huis woont. Bij elk ander antwoord dan 'Nederland' woont de partner in het buitenland.	LOCOV-survey
Partner naar Nederland halen	Gebaseerd op de volgende vraag: 'Zou u uw partner naar Nederland willen laten komen, als dat mogelijk zou zijn?', gesteld als de partner in het buitenland woont. Of iemand dit 'overweegt', betekent dat de respondent 'ja' of 'misschien' heeft geantwoord.	LOCOV-survey
Vluchtgeschiedenis en verblijfsintenties		
Reisduur Oekraïense vluchtelingen	Aan de Oekraïense respondenten is gevraagd wanneer ze Oekraïne hebben verlaten vanwege de oorlog om te bepalen wat de vertrekdatum is. Om de aankomstdatum te bepalen is een andere vraag gebruikt die de respondenten vraagt aan te geven wanneer zij in Nederland zijn aangekomen na 24 februari 2024. Deze twee gegevens zijn gebruikt om de reisduur in maanden en de gemiddelde reisduur te berekenen.	LOCOV-survey
Reisduur Syrische statushouders	Aan de Syrische respondenten is gevraagd wanneer ze Syrië hebben verlaten om te bepalen wat de vertrekdatum is. Als ze Syrië vaker hebben verlaten, dan dienden ze de laatste keer dat ze Syrië hebben verlaten op te geven. Om de aankomstdatum te bepalen is een vraag gebruikt die	NSN-survey (2017)

Begrip	Toelichting	Bron
	respondent vraagt wanneer men in NL is aangekomen. Deze twee gegevens zijn gebruikt om reisduur in maanden en de gemiddelde reisduur te berekenen.	
Tussentijds minstens een keer of vaker terug geweest naar Oekraïne	Aan de respondenten is gevraagd of ze sinds ze in Nederland wonen terug zijn geweest naar Oekraïne.	LOCOV-survey
Een maand of langer verblijf in ander land dan Nederland na vertrek uit Oekraïne	Aan de respondenten is gevraagd of ze na vertrek uit Oekraïne een maand of langer in een ander land dan Nederland hebben verbleven. Op basis hiervan is het percentage Oekraïense vluchtelingen dat een maand of langer na de vlucht in een ander land heeft verbleven berekend.	LOCOV-survey
Transitland top vijf	Aan de respondenten is gevraagd wat het laatste land was waar zij langer dan een maand verbleven voordat zij naar Nederland kwam.	LOCOV-survey
Redenen om door te migreren	Aan personen die na het uitbreken van de oorlog een maand of langer in een ander land dan Oekraïne verbleven, is gevraagd hoe belangrijk de volgende factoren waren bij hun beslissing om het laatste land waarin zij een maand of langer verbleven, te verlaten voordat zij naar Nederland kwamen: 1. Ik voelde mij daar niet veilig. 2. Ik had weinig kansen op een goede baan. 3. Vanwege discriminatie. 4. Ik kon daar geen geschikte woning vinden. 5. Mijn familie/vrienden waren in een ander land. 6. Mijn familie wilde daar niet blijven. 7. Er was daar geen toekomst voor mijn kinderen. De vraag had de volgende antwoordcategorieën: zeer onbelangrijk; onbelangrijk; niet onbelangrijk of belangrijk; belangrijk; en zeer belangrijk. De laatste twee categorieën zijn samengevoegd om tot het percentage dat een bepaalde reden als (zeer) belangrijk aanduidde te komen.	LOCOV-survey
Tijdelijke bescherming aangevraagd	Aan de respondenten is gevraagd aan te geven of zij eerder tijdelijke bescherming volgens de RTB hebben aangevraagd in een ander land dan Nederland.	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
Reden voor de keuze om zich in Nederland te vestigen Oekraïners en Syriërs	De Syrische en Oekraïense respondenten is gevraagd waarom ze voor Nederland en niet een ander land hebben gekozen. Ze hebben verschillende redenen voorgelegd gekregen en moesten telkens aangeven hoe belangrijk of onbelangrijk de reden was. De volgende redenen werden voorgelegd: 1. Dat er familie en/of vrienden in Nederland wonen 2. Dat er al veel Oekraïners in Nederland wonen 3. De kansen om in Nederland te werken of te studeren 4. De sociale zekerheid (zoals recht op een uitkering) 5. De kans om snel tijdelijke bescherming te krijgen 6. De mogelijkheden om een partner en/of kinderen te laten overkomen 7. De manier waarop Nederland omgaat met vluchtelingen 8. Dat er in Nederland goed Engels wordt gesproken 9. Positief beeld van Nederland De vraag had de volgende antwoordcategorieën: zeer onbelangrijk; onbelangrijk; niet onbelangrijk of belangrijk; belangrijk; en zeer belangrijk. De laatste twee categorieën zijn samengevoegd om tot het percentage dat een bepaalde reden als (zeer) belangrijk aanduidde te komen.	LOCOV-survey en NSN-survey (2017)
Bezoek aan Nederland voor 24 februari 2022	Aan de respondenten is gevraagd aan te geven of ze voor 24 februari ooit in Nederland zijn geweest.	LOCOV-survey
Redenen voor bezoek aan Nederland vóór 24 februari 2022	Aan de personen die hebben aangegeven voor 24 februari in Nederland te zijn geweest, is gevraagd aan te geven voor welke van de volgende redenen ze eerder in Nederland waren, waarbij meerdere antwoorden mogelijk zijn: • Als toerist • Voor werk • Voor studie • Voor familiebezoek • Al eerder asiel aangevraagd	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	- Voor het bezoeken van vrienden - Anders, namelijk: In de tekst wordt de drie vaakst genoemde redenen getoond als percentage van de totale bevolking Oekraïense vluchtelingen.	
Tevredenheid met de Nederlandse samenleving Oekraïners en Syriërs	Aan de respondenten is gevraagd wat ze vinden van de Nederlandse samenleving en dit een rapportcijfer tussen de 1 en 10 te geven, waarbij 1 heel erg ontevreden is en 10 heel erg tevreden.	LOCOV-survey en NSN-survey (2017)
Verblijfsintentie voor de komende twee jaar	Aan de respondenten is gevraagd of ze de komende twee jaar van plan zijn in Nederland te blijven wonen. De vraag heeft de volgende antwoordmogelijkheden: Ja; misschien; nee.	LOCOV-survey
Conflictsituatie herkomstregio	Op basis van een vraag waarin respondenten aangaven in welke oblast zij woonden voor de oorlog, is een onderscheid gemaakt tussen de zogenaamde conflictregio's en de niet-conflictregio's. De conflictregio's omvatten de (deels) bezette of geannexeerde gebieden: Luhansk, Donetsk, Zaporizja, de Krim en Kherson. De overige regio's zijn aangeduid als niet-conflictregio's.	LOCOV-survey
Partnersituatie	Op basis van drie vragen is de volgende indeling gemaakt over de partnersituatie van de respondent. De eerste vraag betreft of de respondent een partner heeft, en zo ja, kreeg de respondent een vraag voorgelegd of die partner inwoont of niet. De derde vraag die gebruikt is om de partnersituatie te bepalen is waar de uitwonende partner woont. Deze vragen zijn gebruikt om de volgende indeling met volgende drie categorieën te construeren: 1) alleenstaand; 2) partner in Nederland (zowel in als uitwonend); 3) partner in het buitenland.	LOCOV-survey
Terugkeerintenties als het veilig is in Oekraïne	Aan de respondenten die aangegeven hebben van plan te zijn de komende twee jaar in Nederland te blijven wonen, is gevraagd of ze weer in Oekraïne willen wonen, als het weer veilig is. De vraag heeft de volgende antwoordmogelijkheden: Ja; misschien; nee.	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
Verblijfsintenties indien terugkeer naar Oekraïne niet mogelijk is	Aan de respondenten is gevraagd of ze in Nederland willen blijven of naar een ander land willen als ze niet terug kunnen naar Oekraïne. De vraag heeft de volgende antwoordmogelijkheden: Ja; misschien; nee.	LOCOV-survey
Wonen		
Huidige woonsituatie	Antwoord op de vraag 'Waar woont u nu?' met als antwoordcategorieën: 1: In een gemeentelijke opvanglocatie 2: Bij een gastgezin 3: Bij mijn familie/vrienden/kennissen die al in Nederland waren 4: Bij een hotel/hostel tegen betaling 5: Een woonruimte aan mij beschikbaar gesteld door een werkgever 6: Bij mijn partner die al in Nederland was 7: In een asielzoekerscentrum (AZC) 8: Ik heb zelf een woonruimte gehuurd of gekocht *USELIST 'anders'	LOCOV-survey
Opvang in gastgezinnen	Personen die op enig moment bij een gastgezin hebben gewoond. Dit zijn personen die voldoen aan ten minste een van de volgende drie criteria: (1) Bij vraag 'Toen u in Nederland aankwam na 24 februari 2022, waar bent u toen eerst gaan wonen? Was dat:' als antwoordcategorie hebben gekozen voor 'Bij een gastgezin'. (2) Bij vraag 'Waar woont u nu?' als antwoordcategorie hebben gekozen voor 'Bij een gastgezin'. (3) Bij vraag 'Heeft u in Nederland een periode bij een gastgezin gewoond?' als antwoordcategorie hebben gekozen voor 'ja'. • De vraag bij punt (3) werd alleen gesteld als bij de vragen voor punten (1) en (2) niet 'Bij een gastgezin' als antwoordcategorie was gekozen.	LOCOV-survey
Aantal maanden bij gastgezin gewoond.	Voor personen die hebben aangegeven op enig moment bij een gastgezin te hebben gewoond, is gevraagd 'Hoeveel maanden heeft u in totaal bij gastgezinnen gewoond? Indien u bij meerdere	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	gastgezinnen heeft gewoond, tel ze dan bij elkaar op.'. Het gemiddelde hiervan wordt gerapporteerd.	
Manier waarop gastgezin is gevonden	Voor personen die hebben aangegeven op enig moment bij een gastgezin te hebben gewoond, is gevraagd 'We willen u nu enkele vragen stellen over het gastgezin waar u het langst woonde. (...) Hoe heeft u dit gastgezin gevonden?' De mogelijke antwoordcategorieën zijn: '1: Een organisatie zoals RefugeeHomeNL 2: Rode Kruis 3: Het Leger des Heils 4: VluchtelingenWerk 5: Takecarebnb 6: Familie, vrienden of kennissen 7: Kerk 92: Anders, namelijk: *OPEN'. De categorieën 'een organisatie zoals RefugeeHomeNL', 'het Rode Kruis', 'Takecarebnb', en 'het Leger des Heils' zijn samengevoegd omdat de losse percentages voor deze categorieën laag waren.	LOCOV-survey
Vorm van opvang bij gastgezinnen	Voor personen die hebben aangegeven op enig moment bij een gastgezin te hebben gewoond, is gevraagd 'We willen u nu enkele vragen stellen over het gastgezin waar u het langst woonde. (...) 'Welke van de volgende beschrijvingen past/paste het best bij uw situatie in dit gastgezin?'. De mogelijke antwoordcategorieën zijn: '1: Ik woon bij het gastgezin in huis, zonder aparte voorzieningen (geen eigen keuken, toilet, of badkamer). 2: Ik woon bij het gastgezin in huis, met deels aparte voorzieningen (bv. eigen keuken, eigen toilet). 3: Ik heb een aparte, zelfstandige woonruimte (bv. tuinhuis, eigen verdieping).'	LOCOV-survey
Opvang in gemeentelijke opvanglocaties	Personen die op enig moment bij een gemeentelijke opvanglocatie hebben gewoond. Dit zijn personen die voldoen aan ten minste een van de volgende drie criteria: (1) Bij vraag 'Toen u in Nederland aankwam na 24 februari 2022, waar bent u toen eerst gaan wonen? Was dat:' als antwoordcategorie hebben gekozen voor 'In een gemeentelijke opvanglocatie'. (2) Bij vraag 'Waar woont u nu?' als antwoordcategorie hebben gekozen voor 'In een gemeentelijke opvanglocatie'.	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	(3) Bij vraag 'Heeft u in Nederland een periode bij een gemeentelijke opvanglocatie gewoond?' als antwoordcategorie hebben gekozen voor 'ja'. De vraag bij punt (3) werd alleen gesteld als bij de vragen voor punten (1) en (2) niet 'In een gemeentelijke opvanglocatie' als antwoordcategorie was gekozen.	
Vorm van opvang bij gemeentelijke opvanglocaties	Voor personen die hebben aangegeven op enig moment bij een gemeentelijke opvanglocatie te hebben gewoond, is gevraagd 'We willen u nu enkele vragen stellen over de gemeentelijke opvanglocatie waar u het langst woonde. (...) 'Welk van de volgende beschrijvingen past het best bij uw situatie in de gemeentelijke opvanglocatie?'. De mogelijke antwoordcategorieën zijn: 1: Ik heb volledig eigen voorzieningen (keuken, badkamer, toilet). 2: Ik heb deels eigen voorzieningen (keuken, badkamer, toilet). 3: Ik heb geen eigen voorzieningen (keuken, badkamer, toilet). 4: Ik heb geen eigen kamer.	LOCOV-survey
Inschatting van aantal personen op de gemeentelijke opvanglocatie	Voor personen die hebben aangegeven op enig moment bij een gemeentelijke opvanglocatie te hebben gewoond, is gevraagd 'We willen u nu enkele vragen stellen over de gemeentelijke opvanglocatie waar u het langst woonde. (...) Hoeveel mensen wonen/woonden er (ongeveer) op deze gemeentelijke opvanglocatie? Als u het niet precies weet, maakt u dan een schatting.' De mogelijke antwoordcategorieën waren: '1: Minder dan 10 2: 10 tot 20 3: 20 tot 50 4: 50 tot 100 5: 100 tot 500 6: Meer dan 500' We hebben het aantal categorieën voor de huidige rapportage vervolgens verkort tot: minder dan 10 personen, 10 tot 50 personen, 50 tot 100 personen, en minimaal 100 personen.	LOCOV-survey
Aantal verhuizingen	Antwoord op de vraag 'Hoe vaak bent u in Nederland verhuisd?'. We hebben antwoorden met 5 of meer verhuizingen samengevoegd tot één categorie van 5+ verhuizingen.	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
Verhuishwensen	Antwoord op de vraag 'Zou u willen verhuizen binnen Nederland als dat mogelijk was?' met als antwoordcategorieën: '1: Nee 2: Ja, naar een gemeentelijke opvanglocatie 3: Ja, naar een gastgezin 4: Ja, naar eigen woonruimte 5: Ja, naar mijn familie/vrienden 6: Ja, naar een woonruimte aan mij beschikbaar gesteld door een werkgever 'anders''	LOCOV-survey
Woontevredenheid	Antwoord op de vraag 'Hoe tevreden bent u met uw huidige woning?' met als antwoordcategorieën: '1: Zeer tevreden 2: Tevreden 3: Niet tevreden, maar ook niet ontevreden 4: Ontevreden 5: Zeer ontevreden'	LOCOV-survey
Tevredenheid gemeentelijke opvanglocatie	Voor personen die hebben aangegeven op enig moment bij een gemeentelijke opvanglocatie te hebben gewoond, is gevraagd 'We willen u nu enkele vragen stellen over de gemeentelijke opvanglocatie waar u het langst woonde. (...) Hoe tevreden bent/was u met het wonen in deze gemeentelijke opvanglocatie op een schaal van 1 tot 10? Het cijfer 1 betekent dat u heel erg ontevreden bent. Het cijfer 10 betekent dat u heel erg tevreden bent.' We presenteren het gemiddelde cijfer dat respondenten bij deze vraag hebben geantwoord.	LOCOV-survey
Tevredenheid gastgezin	Voor personen die hebben aangegeven op enig moment bij een gastgezin te hebben gewoond, is gevraagd 'We willen u nu enkele vragen stellen over het gastgezin waar u het langst woonde. (...) Hoe tevreden bent/was u over het wonen bij dit gastgezin op een schaal van 1 tot 10?	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	Het cijfer 1 betekent dat u heel erg ontevreden bent. Het cijfer 10 betekent dat u heel erg tevreden bent.' We presenteren het gemiddelde cijfer dat respondenten bij deze vraag hebben geantwoord.	
Ervaren ondersteuning van gemeentelijke opvanglocatie	Voor personen die hebben aangegeven op enig moment bij een gemeentelijke opvanglocatie te hebben gewoond, is gevraagd 'We willen u nu enkele vragen stellen over de gemeentelijke opvanglocatie waar u het langst woonde. (...) Heeft u ondersteuning via deze gemeentelijke opvanglocatie gekregen op de volgende gebieden? 1: Ontvangen of vinden van juridisch advies 2: Leren van Nederlands of iemand vinden die mij Nederlands kan leren 3: Het vinden van een baan 4: Vinden van kinderopvang of onderwijs voor mijn kind(eren) 5: Vinden van onderwijs voor mijzelf 6: Op de kinderen passen 7: Zoeken naar huisvesting 8: Toegang tot gezondheidszorg 9: Financiële steun (exclusief leefgeld) 10: Hulp bij bureaucratische zaken (bijv. hulp bij het regelen van leefgeld of erkennen van diploma) 11: Opvoeding en/of zorg voor kinderen 12: Een luisterend oor/emotionele steun 92: Andere vorm(en) van ondersteuning' Voor elk van deze vormen van ondersteuning konden respondenten 'ja' of 'nee' kiezen.	LOCOV-survey
Ervaren ondersteuning van gastgezin	Voor personen die hebben aangegeven op enig moment bij een gastgezin te hebben gewoond, is gevraagd 'We willen u nu enkele vragen stellen over het gastgezin waar u het langst woonde. (...) Kunt u aangeven of u de volgende vormen van ondersteuning van dit gastgezin heeft gekregen? 1: Ontvangen of vinden van juridisch advies 2: Leren van Nederlands of iemand vinden die mij Nederlands kan leren	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	3: Het vinden van een baan 4: Vinden van kinderopvang of onderwijs voor mijn kind(eren) 5: Vinden van onderwijs voor mijzelf 6: Op de kinderen passen 7: Zoeken naar huisvesting 8: Toegang tot gezondheidszorg 9: Financiële steun (exclusief leefgeld) 10: Hulp bij bureaucratische zaken (bijv. hulp bij het regelen van leefgeld of erkennen van diploma) 11: Opvoeding en/of zorg voor kinderen 12: Een luisterend oor/ emotionele steun 92: Andere vorm(en) van ondersteuning' Voor elk van deze vormen van ondersteuning konden respondenten 'ja' of 'nee' kiezen.	
Woongemeente in Nederland	Voor Oekraïense vluchtelingen die tussen februari 2022 en juli 2023 in Nederland zijn aangekomen en op juli 2023 minstens 15 jaar oud zijn, is aangegeven in welke gemeente ze wonen op 1 juli 2023. Dit is, op moment van schrijven, het meest recente peilmoment waarop de woongegevens beschikbaar zijn in het Asielcohortbestand. Per gemeente tellen we vervolgens het aantal Oekraïense vluchtelingen en delen we het door het inwonersaantal op het peilmoment (of indien het inwonersaantal niet beschikbaar is op het peilmoment, een datum dat zo dicht mogelijk bij het peilmoment ligt) en vermenigvuldigen we dit met 1000. Hiermee is het aantal Oekraïense vluchtelingen per 1000 inwoners in de gemeente verkregen.	Asielcohortbestand in registers
Arbeidsmarkt		
Nettoparticipatie, Nederland	Gebaseerd op de vraag: 'Heeft u nu betaald werk in Nederland?' Als een percentage van de populatie Oekraïense vluchtelingen van 15 t/m 74 jaar. Voor statushouders gebaseerd op registerinformatie over de mate waarin statushouders tussen 18 en 65 jaar werkzaam zijn (loondienst of zelfstandige). Hierbij gaat het om statushouders die	LOCOV-survey, definitie CBS (2024j) Asielcohortregister

Begrip	Toelichting	Bron
	in 2021 een vergunning kregen, met de meetmomenten 12 maanden en 18 maanden na het verkrijgen van een status.	Van: Dashboard Asiel & Integratie, CBS (2024f)
Nettoparticipatie, voor de vlucht	Gebaseerd op de vraag: 'Toen u in Oekraïne woonde, welke situatie paste het beste bij u? Het gaat om uw situatie voordat de oorlog begon.' Proportie antwoordoptie: 'Betaald werk (loondienst of zelfstandige)'. Als een percentage van de populatie Oekraïense vluchtelingen van 15 t/m 74 jaar.	LOCOV-survey
Werk op afstand	Gebaseerd op de vraag: 'De vorige vragen gingen over uw werk in Nederland. Sommige mensen hebben (ook) werk in Oekraïne op afstand. Werkt u (ook) in Oekraïne op afstand?' Proportie die 'ja' antwoordt is weergegeven.	LOCOV-survey
In Nederland geweest voor werk	Gebaseerd op de vraag: 'Waarvoor was u in Nederland voor 24 februari 2022?' die alleen is gesteld aan respondenten die 'ja' hebben geantwoord op de vraag 'Bent u ooit in Nederland geweest voor 24 februari 2022?'. De proportie die de antwoordoptie 'Voor werk' heeft gekozen is weergegeven voor de volledige populatie Oekraïense vluchtelingen.	LOCOV-survey
Beroepsbevolking: werkzaam en werkloos	De beroepsbevolking heeft betrekking op de populatie van 15 t/m 74 jaar. Allereerst valt iedereen binnen de beroepsbevolking die werkzaam is. Dit is iedereen die 'Ja' antwoordt op de vraag 'Heeft u nu betaald werk in Nederland?' Daarnaast valt iedereen binnen de beroepsbevolking die werkloos is. Dit is iedereen zonder betaald werk, die wel wil werken, actief op zoek is naar een baan en daar op korte termijn ook beschikbaar voor is. Werkloos is dus iedereen die: • 'Nee' antwoordt op de vraag 'Heeft u nu betaald werk in Nederland?', En ook: • 'Ja' antwoordt op de vraag 'Zou u op dit moment betaald werk willen hebben?', gesteld aan iedereen die 'Nee' antwoordt op de vraag 'Heeft u nu betaald werk in Nederland?'. Ook als iemand antwoordt 'Ik heb al nieuw werk gevonden' – maar dus nog niet werkt – is deze persoon werkloos. En daarnaast:	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	'Binnen twee weken' antwoordt op de vraag 'Wanneer zou u met werk kunnen beginnen?', gesteld aan iedereen die 'Ja' antwoordt op de vraag 'Zou u op dit moment betaald werk willen hebben?' En ten slotte: 'Ja' antwoordt op de vraag 'Heeft u de afgelopen vier weken iets gedaan om aan werk te komen? Vacatures bekijken om werk te vinden telt al mee', gesteld aan iedereen die 'Ja' antwoordt op de vraag 'Zou u op dit moment betaald werk willen hebben?' Ook respondenten die 'Nee, want in afwachting van uitslag sollicitatie' antwoorden worden gerekend tot de groep die actief gezocht heeft. Voor de algemene bevolking: 'Alle 15- tot 75-jarigen die in Nederland wonen en geen betaald werk hebben, maar wel recent naar werk hebben gezocht en daarvoor direct beschikbaar zijn.'	CBS (2024b; 2024c), Enquête Beroepsbevolking (EBB)
Hoofdactiviteiten niet-beroepsbevolking	Gebaseerd op de vraag: 'Welke van de volgende omschrijvingen passen op dit moment bij u? Bent u ...', geselecteerd op de niet-beroepsbevolking. Weergegeven zijn de proporties van de antwoordcategorieën 'Huisvrouw/huisman' (in de tekst als 'zorgt voor een gezin of huishouden'), 'ziek/arbeidsongeschikt', 'scholier/student', en 'gepensioneerd'. Respondenten kunnen meerdere categorieën aanvinken. Deze vraag is gesteld aan iedereen die 'Nee' antwoordt op de vraag 'Heeft u nu betaald werk in Nederland?'.	LOCOV-survey
Aantal uren werk per week	Gebaseerd op de vraag: 'Hoeveel uur werkt u per week volgens uw arbeidscontract?'. Op basis hiervan zijn vijf categorieën geconstrueerd, namelijk: 'Minder dan 12 uur per week, 12 tot 20 uur per week', '20 tot 28 uur per week', '28 tot 35 uur per week', en '35 of meer uur per week'. Iedereen met de waarde '98' en '99' is als missend gecodeerd. Deze vraag is gesteld aan iedereen die 'Ja' antwoordt op de vraag 'Heeft u nu betaald werk in Nederland?'. Voor de algemene bevolking, gebaseerd op de vraag in de EBB: 'Hoeveel uur heeft werkt u gemiddeld/meestal per week gewerkt?', gecategoriseerd in '35 of meer uur per week'.	LOCOV-survey Kromhouten & Souren (2024), Enquête Beroepsbevolking (EBB)

Begrip	Toelichting	Bron
Voorkeur aantal uren werk per week	Gebaseerd op de vraag: 'Hoeveel uur zou u het liefst willen werken per week?' Op basis van deze vraag is de categorie '35 uur of meer per week' geconstrueerd. Deze vraag is gesteld iedereen die 'in loondienst' antwoord op de vraag: Werkt u als werknemer in loondienst? Dit betekent dat u voor een baas werkt. Als u naast een baan in loondienst ook werkt als zelfstandige of meewerkend familielid (naast een baan in loondienst), geef dan aan waar u de meeste uren aan besteedt.'	LOCOV-survey
Type dienstverband	Gebaseerd op de vraag: 'Wat voor soort dienstverband heeft u? Heeft u nu een vaste baan of een tijdelijke baan?' met antwoordcategorieën 'vast dienstverband', 'tijdelijk contract met uitzicht op een vast dienstverband', 'tijdelijk contract', 'nul-uren contract/oproepcontract', en 'anders, namelijk: (open antwoord)'. Open antwoorden die binnen één van de eerdere categorieën vallen zijn gehercodeerd binnen die categorieën. Deze vraag is aan iedereen gesteld die 'Ja' antwoordt op de vraag 'Heeft u nu betaald werk in Nederland? Vergelijking met register is op basis van 'contractsoort' in de Polisadministratie, peildatum 1 november 2023, categorie 'O' (onbepaalde tijd). Voor het aandeel in de algemene bevolking met een nuluren- of oproepcontract, is informatie uit het EBB gebruikt over het vierde kwartaal van 2023.	LOCOV-survey Polisadministratie EBB (CBS, 2024k)
Opleidingsniveau	Het opleidingsniveau is gemeten met de vragen over de hoogste opleiding gevolgd in Oekraïne of in een ander land dan Nederland. De originele antwoordcategorieën zijn: Minder dan 4 jaar onderwijs; 4-7 jaar onderwijs; 8-9 jaar onderwijs; 10-11 jaar onderwijs; Middelbaar beroepsonderwijs, tot 4 jaar studie; Hogere technische hogeschool, 1-3 jaar studie; Bachelor programma, 3-4 jaar in het moderne systeem; Master programma, 1-2 jaar in het moderne systeem; Specialist programma, 5-6 jaar; Wetenschappelijk niveau: PhD, kandidaat, doctor in de wetenschappen; en Anders, namelijk. We hebben de antwoordcategorie 'Anders, namelijk' indien mogelijk gehercodeerd naar een van de bestaande opleidingsniveaus op de basis van de open antwoorden. Daarna hebben we een gestandaardiseerde variabele gecreëerd met vier	LOCOV-survey, IAB-BiB/FReDA-BAMF-SOEP Survey 'Refugees from Ukraine in Germany', Nuffic.

Begrip	Toelichting	Bron
	opleidingsniveaus op de basis van de originele antwoordcategorieën: basisonderwijs (4-7 jaar onderwijs; 8-9 jaar onderwijs), lager middelbaar onderwijs (Middelbaar beroepsonderwijs, tot 4 jaar studie), hoger middelbaar en beroepsonderwijs (10-11 jaar onderwijs; Hogere technische hogeschool, 1-3 jaar studie), hoger onderwijs (Bachelor programma, 3-4 jaar in het moderne systeem; Master programma, 1-2 jaar in het moderne systeem; Specialist programma, 5-6 jaar; Wetenschappelijk niveau: PhD, kandidaat, doctor in de wetenschappen).	
Match baan en opleidingsniveau	Gebaseerd op de vraag: 'Past het werk dat u nu doet bij het niveau van uw opleiding?' De proportie bij 'Nee, ik ben te hoog opgeleid voor mijn werk' is weergegeven in de tekst. Deze vraag is aan iedereen gesteld die 'Ja' antwoordt op de vraag 'Heeft u nu betaald werk in Nederland?'	LOCOV-survey
Beroep	Gebaseerd op de open vraag: 'Wat is uw beroep? Kunt u een omschrijving geven van uw werkzaamheden?' Deze open antwoorden zijn door Labyrinth Onderzoek & Advies gecodeerd tot ISCO-codes volgens de ISCO-2008 indeling. Dit is de International Standard Classification of Occupations, 'een internationale classificatie van beroepen op grond van overeenkomst qua niveau en specialisatie van de benodigde vaardigheden om het beroep uit te oefenen' (CBS, 2024g). Hieruit volgt een lijst met (gestandaardiseerde) beroepen. Deze vraag is aan iedereen gesteld die 'Ja' antwoordt op de vraag 'Heeft u nu betaald werk in Nederland?'	LOCOV-survey
Beroepsniveau	De hierboven beschreven ISCO-indeling kent een indeling in vier categorieën op beroepsniveau (CBS, 2024d). Hierbinnen zijn de beroepen van respondenten geassocieerd: ▪ Beroepsniveau 1, 'eenvoudige routinematige taken; elementair of lager onderwijsniveau vereist' ▪ Beroepsniveau 2, 'weinig tot middelmatig complexe taken; lager of middelbaar onderwijsniveau vereist' • Beroepsniveau 3, 'complexe taken; middelbaar of hoger onderwijsniveau vereist' • Beroepsniveau 4, 'zeer complexe gespecialiseerde taken; hoger of wetenschappelijk onderwijsniveau vereist'	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	Eenzelfde indeling is ook toegepast in het SCP-rapport over de positie van Bulgaren en Polen in Nederland. Het aandeel dat in niveau 1 werkt is voor hen weergegeven.	Gijsberts & Lubbers (2013)
Baan gevonden	Gebaseerd op de vraag: 'Hoe heeft u uw baan gevonden?' De antwoordcategorieën zijn de volgende: ▪ Via advertentie (op internet, in de krant, enz.) - Zelf een werkgever benaderd (open sollicitatie) - Via familie, vrienden of relaties ▪ Via Vluchtelingenwerk (VWN) ▪ Via UWV/werk.nl ▪ Via een uitzendbureau ▪ Via gemeente/contactpersoon van de gemeente (klantmanager) - Via sociale media ▪ Werd gevraagd ▪ Via een project, werkervaringsplaats - Via stage ▪ anders, namelijk... (open antwoord) Open antwoorden die binnen één van de eerdere categorieën vallen zijn hergecodeerd binnen die categorieën. Verder zijn de volgende categorieën in de 'anders' categorie weergegeven omdat er weinig respondenten in die categorieën voorkomen: 'Via Vluchtelingenwerk (VWN)', 'Via UWV/werk.nl', 'Via een project, werkervaringsplaats', en 'Via stage'. Deze vraag is gesteld iedereen die 'in loondienst' antwoord op de vraag: 'Werkt u als werknemer in loondienst? Dit betekent dat u voor een baas werkt. Als u naast een baan in loondienst ook werkt als zelfstandige of meewerkend familielid (naast een baan in loondienst), geef dan aan waar u de meeste uren aan besteedt.'	LOCOV-survey
Werktevredenheid	Gebaseerd op de vraag: 'Alles bij elkaar genomen, hoe tevreden bent u met uw huidige baan? Het cijfer 1 betekent dat u heel erg ontevreden bent. Het cijfer 10 betekent dat u heel erg tevreden bent.'	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	Deze vraag is gesteld aan iedereen die 'in loondienst' antwoord op de vraag: 'Werkt u als werknemer in loondienst? Dit betekent dat u voor een baas werkt. Als u naast een baan in loondienst ook werkt als zelfstandige of meewerkend familielid (naast een baan in loondienst), geef dan aan waar u de meeste uren aan besteedt.'	
Slechte arbeidsomstandigheden	Gebaseerd op de vraag: 'En nog een paar vragen over het werk. Heeft u de volgende dingen meegemaakt op uw werk?', met de antwoordcategorieën (meer dan één mogelijk): 'Onderbetaald of niet betaald voor werk' 'Werk zonder contract/een contract dat niet alle werkuren dekt' 'Zeer lange werktijden' 'Geen pauzes of rusttijd kunnen nemen' 'Geen toegang tot drinkwater, voedsel of een toilet' 'Ik voelde mij niet vrij om alles te zeggen wat ik dacht' 'Bedreigingen of geweld door de werkgever, collega's en/of leidinggevende' Wanneer een respondent minstens één van die zaken herkent, heeft die 'slechte arbeidsomstandigheden' gemeld. Deze vraag is aan iedereen gesteld die 'Ja' antwoordt op de vraag 'Heeft u nu betaald werk in Nederland?' Deze vraag en antwoordcategorieën zijn gebaseerd op een survey, afgenomen door Eurofound en de European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) (2024). Op de resultaten van deze survey is ook de vergelijking met Oekraïense vluchtelingen in tien EU-lidstaten gebaseerd.	LOCOV-survey Eurofound & FRA (2024)
Financieel rondkomen	Gebaseerd op vraag (voor Syrische en Oekraïense vluchtelingen): 'Hoe is de financiële situatie op dit moment van uw huishouden? Is er te weinig geld, wordt er geld overgehouden of is er precies genoeg geld?' Met de antwoordcategorieën: 'Te weinig geld', 'Overhouden; er is meer geld dan wordt opgemaakt' en 'Precies genoeg geld'. De categorieën 'Weet niet' en 'Geen antwoord/wil niet zeggen' zijn als missend gecodeerd.	LOCOV-survey, NSN-survey (2017)

Begrip	Toelichting	Bron
	Voor de algemene bevolking gebaseerd op het Consumenten Conjunctuur Onderzoek (CCO) met informatie uit 2023, waarin de proporties die 'schulden maken' en 'spaartegoeden aanspreken' zijn samengevoegd en geclassificeerd als 'niet kunnen rondkomen'.	CBS, 2024e
Gezondheid		
Gezondheid algemeen	Aan de respondenten is gevraagd 'Hoe is over het algemeen uw gezondheid?' met als antwoordcategorieën: '1: Zeer goed 2: Goed 3: Gaat wel 4: Slecht 5: Zeer slecht' Respondenten die antwoordcategorie 3,4, of 5 kiezen worden bestempeld als personen die een matig tot slechte gezondheid ervaren.	LOCOV-survey
Psychisch ongezond	Of respondenten psychisch ongezond zijn, is gemeten via de Mental Health Inventory 5 (MHI-5) RAND Mental health inventory. Dit is een gangbare meting voor het indelen van personen in psychisch gezond en ongezond. De meting bestaat uit 5 vragen: 'De volgende vragen gaan over hoe u zich voelde in de afgelopen 4 weken. Kies het antwoord aan dat het beste omschrijft hoe vaak u dit gevoel hebt. 1: Hoe vaak voelde u zich erg zenuwachtig? 2: Hoe vaak voelde u zich neerslachtig en somber? 3: Hoe vaak voelde u zich kalm en rustig? 4: Hoe vaak was u zo erg in de put ('down') dat niets u kon opvrolijken? 5: Hoe vaak voelde u zich gelukkig?' Voor elk van deze 5 vragen zijn de antwoordcategorieën: '1: Voortdurend 2: Meestal 3: Vaak	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	4: Soms 5: Zelden 6: Nooit’. Op basis van de antwoorden op deze 5 vragen wordt een somscore berekend die loopt van 0 (ernstige psychische klachten) t/m 100 (geen psychische klachten). Voor de cijfers die hier zijn gepresenteerd is een respondent gekwalificeerd als psychisch ongezond bij een score van minder dan 60. Deze waarde van 60 is gebruikt om te kunnen vergelijken met vorig onderzoek die dezelfde waarde gebruikte (zie referenties in het gezondheidshoofdstuk).	
Slaapproblemen	Antwoord op de vraag ‘De volgende vragen gaan over hoe u zich voelde in de afgelopen 4 weken. Kies het antwoord aan dat het beste omschrijft hoe vaak u dit gevoel hebt. Hoe vaak heeft u goed geslapen?’ Met als antwoordcategorieën: ‘1: Voortdurend 2: Meestal 3: Vaak 4: Soms 5: Zelden 6: Nooit’ We presenteren het percentage dat aangeeft soms, zelden, of nooit goed te slapen.	LOCOV-survey
Stress algemeen	Aan de respondenten is gevraagd ‘Heeft u in de afgelopen 4 weken last gehad van stress? Bijvoorbeeld door werk/studie, opvoeding, gezondheid, mantelzorg, geldzaken, social media?’ met als antwoordcategorieën: ‘1: Nee, bijna niet 2: Ja, een beetje stress	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	3: Ja, veel stress 4: Ja, heel veel stress’. We presenteren het percentage dat categorie 3 of 4 heeft gekozen.	
Stress gebieden	Aan de respondenten die bij bovenstaande vraag categorie 2,3, of 4 hebben gekozen (dus degene die aangeven stress te hebben ervaren), is gevraagd: ‘Op welke gebieden ervaart u stress? 1: Werk 2: Studie 3: Relatie 4: Familie 5: Sociale contacten 6: Opvoeding 7: Wonen 8: Gezondheid 9: Mantelzorg 10: Geldzaken 11: Social media 12: Taalbarrière 13: Discriminatie *USELIST ‘anders’ Voor elk stressgebied konden zij ‘j’ of ‘nee’ kiezen. We presenteren per stressgebied het percentage dat ‘ja’ heeft gekozen.	LOCOV-survey
Zorggebruik in Nederland	Aan respondenten is gevraagd ‘Nu iets over contacten met een zorgverlener. Denkt u hierbij aan bezoeken aan de huisartspraktijk, huisbezoeken en telefonische en online consulten. Heeft u de afgelopen 12 maanden in Nederland voor uzelf contact gehad met: 1: Huisarts 2: Medisch specialist in een ziekenhuis 3: Psycholoog, psychiater	LOCOV-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	4: Tandarts' Voor elk van deze vier typen zorgverleners konden zij kiezen tussen 'ja' en 'nee'. We presenteren het percentage dat 'ja' heeft gekozen per type zorgverlener.	
Zorggebruik in Oekraïne	Aan respondenten is gevraagd 'Heeft u de afgelopen 12 maanden in Oekraïne voor uzelf contact gehad met: 1: Huisarts 2: Medisch specialist in een ziekenhuis 3: Psycholoog, psychiater 4: Tandarts' Voor elk van deze vier typen zorgverleners konden zij kiezen tussen 'ja' en 'nee'. We presenteren het percentage dat 'ja' heeft gekozen per type zorgverlener.	LOCOV-survey
Sociale contacten en taal		
Taal	Gebaseerd op de volgende vraag: 'Heeft u, als u een gesprek in het Nederlands heeft, vaak, soms of nooit moeite met de Nederlandse taal?' De antwoordcategorieën zijn: Ik spreek geen Nederlands; Ja, vaak; Ja, soms; en Nee, nooit. We hebben het percentage dat de antwoordcategorie 'Nee, nooit' gerapporteerd. Voor het rapportcijfer is de volgende vraag gebruikt: 'Hoe goed spreekt u de Nederlandse taal? Op een schaal van 1 tot 10, welk cijfer geeft u dan? Een 1 betekent dat u geen Nederlands spreekt, een 10 betekent dat u zeer goed Nederlands spreekt'. We hebben het gemiddelde rapportagecijfer berekend. Voor het Engels is de vraag gesteld: 'Heeft u vaak, soms of nooit moeite met het spreken van de Engelse taal?' met de antwoordcategorieën: Ik spreek geen Engels; Ja, vaak; Ja, soms; en Nee, nooit. We hebben het percentage dat de antwoordcategorie 'Nee, nooit' gerapporteerd.	NSN-survey
Sociale contacten	Wij meten de frequentie van sociale contacten met (1) Nederlandse buren, vrienden en kennissen en (2) Oekraïense buren, vrienden en kennissen. De vragen over 'buren' en 'vrienden en kennissen' zijn apart gesteld maar we hebben de antwoorden op deze vragen samengevoegd. We hebben de hoogste frequentie contact overgenomen voor de nieuwe	NSN-survey

Begrip	Toelichting	Bron
	variabele. De mogelijke antwoorden zijn: 'elke dag'; 'elke week'; 'elke maand'; 'een paar keer per jaar'; 'nooit/minder dan 1 keer per jaar'; en 'niet van toepassing'. We hebben de laatste twee antwoordcategorieën samengevoegd.	
Sociale eenzaamheid	Sociale eenzaamheid is gebaseerd op drie items van de verkorte eenzaamheidsschaal van De Jong Gierveld & Van Tilburg (1999). De vraag luidt als volgt: 'Wilt u van de volgende uitspraken aangeven in hoeverre die op u, zoals u de laatste tijd bent, van toepassing zijn?'. De items zijn: (1) Er zijn genoeg mensen op wie ik in geval van problemen kan terugvallen. (2) Ik heb veel mensen op wie ik volledig kan vertrouwen, en (3) Er zijn voldoende mensen met wie ik me heel erg verbonden voel. Respondenten kunnen op de vragen 'ja', 'min of meer', en 'nee' antwoorden. Als ze 'min of meer' of 'nee' antwoordden dan krijgen ze een score van 1 op dat item. Daarna wordt er een somscore gemaakt. Mensen die daarop 0 scoren zijn 'niet sociaal eenzaam', 1-2 is 'enigszins sociaal eenzaam' en 3 is 'sterk sociaal eenzaam'. We hebben het percentage, dat sterk sociaal eenzaam is, gerapporteerd.	De Jong Gierveld, Van Tilburg (2006)
Discriminatie		
Maatschappelijk klimaat	De vraag is gesteld: 'In hoeverre bent u het met de volgende stellingen eens?'. Daarna volgden vier stellingen: (1) In Nederland krijg je als migrant alle kansen. (2) In Nederland worden je rechten als migrant gerespecteerd. (3) Nederland is een gastvrij land voor migranten. (4) Nederland staat open voor andere culturen. De antwoordcategorieën waren: Helemaal mee eens; Mee eens; Niet mee eens, niet mee oneens; Niet mee eens; en Helemaal niet mee eens. Per stelling hebben we het percentage respondenten berekend dat mee eens of helemaal mee eens is.	NSN-survey (2017)
Mening over discriminatie in Nederland	De vraag is gesteld: 'Sommige mensen zeggen dat migranten door Nederlanders worden gediscrimineerd. Gebeurt dit volgens u nooit, bijna nooit, af en toe, vaak of zeer vaak?'. We hebben het percentage respondenten berekend dat de antwoordcategorieën 'af en toe', 'vaak' of 'zeer vaak' heeft gekozen.	NSN-survey
Het gevoel van discriminatie door Nederlanders	Percentage van mensen dat zich door Nederlanders gediscrimineerd voelt. Hiervoor is gebruikgemaakt van de vraag 'Bent u zelf wel eens gediscrimineerd door Nederlanders?', waarbij respondenten de volgende antwoorden konden geven: Nooit; bijna nooit; af en toe;	Nooitgedagt (2023).

Begrip	Toelichting	Bron
	vaak; zeer vaak. We hebben twee nieuwe categorieën gemaakt. De eerste categorie bevat de antwoorden: Nooit en bijna nooit; de tweede - 'af en toe', 'vaak' en 'zeer vaak'.	
Institutionele discriminatie	Institutionele discriminatie is een samengestelde variabele gebaseerd op de volgende vragen: 'Kunt u aangeven hoe vaak u zich in de afgelopen 12 maanden gediscrimineerd heeft gevoeld?': 'door de gemeente, overheid', 'door de politie', 'door woningverhuurders zoals makelaars, woningbouwcorporaties of verhuurders uit de particuliere sector', 'door werkgevers, collega's, klanten', 'door leraren, onderwijsinstellingen, taalscholen', 'door zorg- of hulpverleners'. De mogelijke antwoorden waren: 1) 'nooit'; 2) 'zelden'; 3) 'soms'; 4) 'vaak'; '5) heel vaak'. We hebben de laatste twee categorieën samengevoegd tot '(heel) vaak'. Voor het maken van de samengestelde variabele is het maximum genomen van de antwoorden op de bovengenoemde vragen.	NSN-survey
Institutioneel vertrouwen	Percentages van mensen dat vertrouwen heeft in de regering, de gemeente, rechters, de politie en de media. In navolging van eerder onderzoek (CBS) zijn de antwoorden 'heel veel vertrouwen' en 'tamelijk veel vertrouwen' zijn samengevoegd tot 'vertrouwen'.	NSN-survey & CBS-Statline: "Vertrouwen in mensen en in organisaties: persoonskenmerken". Nooitgedagt (2023).

Het Wetenschappelijk Onderzoek-
en Datacentrum (WODC),
Kennisinstituut voor de rechtsstaat,
is een onafhankelijk kennisinstituut
dat valt onder het ministerie van
Justitie en Veiligheid. Het WODC
draagt bij aan behoud en
verbetering van de rechtsstaat via
het (laten) uitvoeren van kwalitatief
hoog wetenschappelijk onderzoek.
En door het aanbieden van
gevraagde en ongevraagde kennis,
verbeterpunten en (waar mogelijk)
denkrichtingen.

Meer informatie:

www.wodc.nl